

MOKYMO SI PASIEKIMŲ VERTINIMAS

Modulio apimtis	10 kreditų
Trumpas modulio pristatymas	Šis modulis suteikia galimybę besimokantiems pagilinti ir praplėsti mokymo(si) pasiekimų vertinimo sampratą, susipažinti su vertinimo sistemos struktūra, būdais, metodais, vertinimo vieta studijų procese, besimokančiųjų pasiekimų ir kompetencijų įsivertinimo būdais, aplankais, grįžtamojo ryšio charakteristikomis, pedagogo savęs, savo veiklos ir dėstomo kurso vertinimo ypatumais, tobulinti jau naudojamą vertinimo sistemą švietimo institucijose.
Siekiamos kompetencijos	<p><i>Mokymosi pasiekimų vertinimo kompetencija.</i></p> <p>B.3.1. Gebėjimas apibrėžti vertinimo strategiją, atsižvelgiant į besimokančiųjų mokymo(si) poreikius, modulio/dalyko mokymo tikslus, turinį ir mokymo metodus.</p> <p>B.3.2. Gebėjimas nustatyti vertinimo tikslus ir kriterijus, atskleidžiančius besimokančiųjų pasiekimų lygį pagal numatomus modulio/dalyko mokymosi rezultatus.</p> <p>B.3.3. Gebėjimas parinkti vertinimo metodus, laiduojančius objektyvios informacijos apie besimokančiųjų pasiekimus surinkimą.</p> <p>B.3.4. Gebėjimas parengti ir taikyti skirtingo sudėtingumo vertinimo priemones, atsižvelgiant į studijų tikslus, turinį ir mokymosi metodus.</p> <p>B.3.5. Gebėjimas teikti ir priimti konstruktyvią grįžtamąją informaciją apie besimokančiųjų pasiekimus ir mokymosi sunkumus.</p> <p>B.3.6. Gebėjimas reflektuoti ir adekvačiai vertinti savo paties veiklą vertinimo procese.</p>
Studijų tikslai	<p>Paaiškinti vertinimo ir įvertinimo sąvokas;</p> <p>Paaiškinti vertinimo sistemos komponentus;</p> <p>Pagrįsti reikalavimus vertinimo organizavimo procesui.</p> <p>Apibrėžti vertinimo tikslus;</p> <p>Nustatyti mokymosi pasiekimų vertinimo kriterijus;</p> <p>Nustatyti besimokančiųjų pasiekimų lygį.</p> <p>Analizuoti vertinimo rūšis.</p> <p>Pristatyti vertinimo metodus;</p> <p>Paaiškinti testų sudarymo logiką;</p> <p>Pristatyti mokymosi poreikių aplanką;</p> <p>Apibūdinti grupės vertinimo priemones.</p> <p>Teikti grįžtamąjį ryšį apie besimokančiųjų veiklą ir pasiekimus.</p> <p>Priimti grįžtamąją informaciją.</p> <p>Apibrėžti savęs vertinimo veiklas savęs? ar savo pasiekimų vertinimo kriterijus?</p>

<p>Modulio turinys (temos)</p>	<p>Vertinimas – kas tai? Vertinimo samprata Vertinimo strategija Vertinimo prasmė besimokančiajam Vertinimo vieta dėstytojo veikloje Dėstytojo pareigos vertinant Reikalavimai vertinimo organizavimui Vertinimo sistemos komponentai Mokymo/si ir vertinimo ryšys Mokymo/si poreikių nustatymas Mokymo/si tikslų formulavimas Vertinimo rūšys Vertinimo kriterijai Vertinimo metodai Vertinimo priemonių parengimas ir vertinimas Testų klausimų tipai Testų parengimas Besimokančiojo pasiekimų ir siekiamų kompetencijų aplankas (portfolio). Pasiekimų aplanko apibūdinimas Dalyvavimo grupės darbe vertinimas Grįžtamasis ryšys. Savęs vertinimas (Mokymosi pasiekimų savianalizė) ir metapažinimas</p>
<p>Studijavimo strategijos</p>	<p>Kognityvinės, metakognityvinės, atminties</p>
<p>Baigiamojo vertinimo kriterijai</p>	<p>Išanalizuota vertinimo samprata ir strategija aukštojoje mokykloje; Apibrėžti vertinimo kriterijai; Parengti testo užduočių tipai; Nustatyti pasiekimų aplanko taikymo privalumai; Apibrėžti grįžtamojo ryšio teikimo ir dėstytojo savęs vertinimo reikalavimai.</p>
<p>Pasiekimų vertinimo strategijos: ir priemonės</p>	<p>Diagnostinis, kriterinis, norminis, sumuojamasis. Egzamino testas. Savo veiklos vertinimo savianalizė (refleksija). Pasiekimų aplankas (portfolio).</p>
<p>Pagrindinė literatūra</p>	<p>Arends R. (1998). Mokomės mokyti. Vilnius. Margi raštai. Gage N.L., Berliner D.C. Pedagoginė psichologija. Vilnius: Alna Litera. 1994. Laužackas R., Teresevičienė M., Stasiūnaitienė E. (2005). Kompetencijų vertinimas neformaliajame ir savaiminiame mokymesi. Monografija. Kaunas: VDU. Baigiamųjų kvalifikacinių egzaminų užduočių sudarymo metodika.(2006). Metodikos rengimo grupių vadovai: R.Laužackas, G.Gedvilienė, V.Tūtlys, E.Stasiūnaitienė. VDU: Profesinio rengimo studijų centras. Mokomoji medžiaga vertintojams (2006). Metodikos rengimo grupių vadovai: R.Laužackas, M.Teresevičienė, G.Gedvilienė, A.Kepalaitė, E.Stasiūnaitienė. VDU: Profesinio rengimo studijų centras.</p>

Modulio turinys

Modulio aprašymas

Įvadas

Besimokančiųjų pasiekimų vertinimo modelis

Pasiekimų vertinimo terminai

1. Vertinimo– samprata

1.1. Vertinimo prasmė besimokančiajam

1.2. Vertinimo vieta dėstytojo veikloje

1.3. Dėstytojo pareigos vertinant

1.4. Reikalavimai vertinimo organizavimo procesui

2. Vertinimo sistemos komponentai

2.1. Vertinimo vieta studijų procese

3. Vertinimo rūšys

3.1. Vertinimo tikslų ir rūšių ryšys

4. Mokymo/si tikslų ir vertinimo ryšys

4.1. Mokymo/si organizavimo strategijos

4.2. Mokymosi poreikių nustatymas

5. Mokymosi pasiekimų vertinimo metodai

5.1. Bendradarbiaujančių grupių vertinimas

5.2. Mokymosi pasiekimų apžvalga

5.3. Pokalbis

5.4. Testavimas

5.5. Praktinių gebėjimų vertinimas

5.6. Stebėjimas

5.7. Dalyvavimo projekte vertinimas

5.8. Grįžtamasis ryšys

5.9. Mokymosi pasiekimų (kompetencijų) savianalizė, vertinimas ir metapažinimas

5.10. Dėstytojo savęs vertinimas

6. Vertinimo priemonių parengimas ir taikymas

6.1. Užduočių tipai ir praktinio panaudojimo pavyzdžiai

6.1.1. Ilgų atsakymų (apybraižos pobūdžio, esė) reikalaujančios užduotys

6.1.2. Papildymo arba užbaigimo užduotys

6.1.3. Grupavimo užduotys

6.1.4. Atrankos užduotys

6.1.5. Porų atrankos užduotys

6.1.1. Užduotys - situacijos

6.2. Užduočių atlikimo vertinimo logika

6.3. Vertinimo kriterijai

6.2. Rekomendacijos egzamino užduočių parengimui ir organizavimui

Literatūra

Priedai

Įvadas

Žinių (informacinėje) visuomenėje mokymasis tampa kiekvieno asmens vis aktualesniu poreikiu, vertybe, permanentiniu procesu.

Švietimo reforma, keičianti studijų (mokymosi) sampratą verčia permąstyti besimokančiųjų pasiekimų, įgytų kompetencijų vertinimo tikslus, prasmę ir reikšmę studijų procese, dar kartą pasverti, ar vertinimas yra pakankamai lankstus, kad atlieptų besimokančiojo ir visuomenės poreikius bei pokyčius. Suvokti vertinimą ne kaip siaurą besimokančiojo žinių vertinimą, kurio pagrindinis tikslas - *balas*, bet vertinimą plačiąja prasme, orientuotą į besimokančiųjų kompetencijas, asmenybinių galių plėtojimą, adekvatų savo galimybių ir gebėjimų vertinimą.

Nežiūrint vykstančių poslinkių, dažnai institucijose besimokančiojo vertinimas dar tebėra vienpusiškai suprantamas kaip formalaus atsiskaitymo už pasiekimus instrumentas. Egzistuojanti vertinimo sistema yra palyginti siaura ir nepakankamai lanksti. Esama vertinimo sistema vis dar sudaro sąlygas dėstytojui būti pranašesniu, vertinant besimokantįjį. Studentą verčia jaustis nesaugiu, kaustomu baimės ir menkavertiškumo jausmo, nes jam dažnai nėra žinoma kada jis bus klausinėjamas, koku būdu, kaip ir kokiais kriterijais remiantis, jis bus vertinamas.

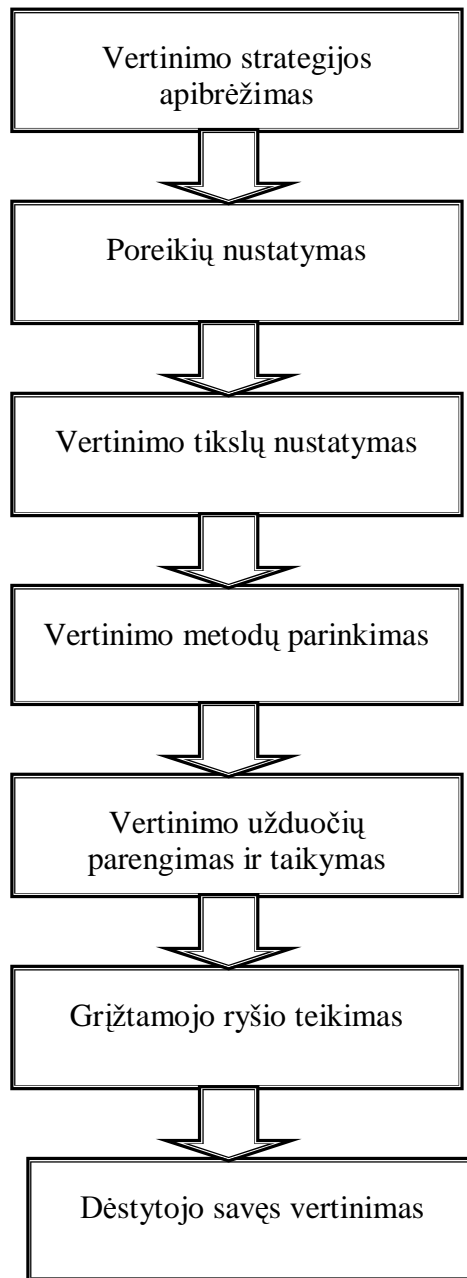
Vertinimas institucijoje turėtų atspindėti ką studentas studijuoja ir ko išmoko, kokiais būdais studijų procesas vyksta, ar jis vyksta neignoruoiant individualių besimokančiojo mokymosi tempų ir būdų, ar atsižvelgiama studento *poreikius*, ar vertinimas atitinka studijų kaitos procesus tiek, kad keistų studento mokymąsi, skatintų mokymosi motyvaciją, orientuotų jį į mokymąsi visą gyvenimą.

Besimokančiųjų pasiekimų vertinimo modelis

Šiame modulyje (1 lentelė) pateikiamos kompetencijos, kurias turi demonstruoti dėstytojas, norėdamas adekvačiai ir pagrįstai vertinti besimokančiųjų pasiekimus. Išskirtos šešios dėstytojo kompetencijos. Jos buvo pagrindas nustatyti siekiamiems tikslams ir apibrėžti vertinimo modulio turinį. Kiekvienai kompetencijai įgyti yra parengta teorija (teorinis problemos pristatymas), užduotys besimokantiems, kontroliniai klausimai, pasiūlyta literatūra savarankiškoms studijoms savarankiškai skaitiniai. Vertinimo kompetencijų pagrindu parengtas mokymosi pasiekimų vertinimo modelis (1 pav.), demonstruojantis žingsnius, kuriais turi remtis dėstytojas, norėdamas vertinti besimokančiuosius studijų kurse.

Tikimės, kad šis modulis padės susiformuoti sisteminių požiūrį į vertinimą, praplės vertinimo sampratą ir paskatins naujų vertinimo sistemų kūrimą švietimo institucijose.

Mokantis vertinti ir įsivertinti, linkime sėkmės!

1 pav. Besimokančiųjų pasiekimų vertinimo modelis

Pasiekimų vertinimo terminai

Diagnostinis vertinimas – procesas, kuriuo siekiama nustatyti teigiamas ir neigiamas asmens mokymosi ypatybes, numatyti tolimesnius poreikius ir suteikti pagalbą. Šis vertinimas paprastai atliekamas iki pradedant mokytis programą. Tai yra esminė programos mokymo(si) dalis.

Formuojamasis vertinimas yra vykdomas viso studijų metu, jo metu siekiama nustatyti studijų pažangą arba koreguoti studijų turinį (tikslus, metodus, studijų logiką ar turinį ir kt.)

Gebėjimas – studijų metu išlavintas gabumas, tam tikrų intelektualinio ir/ ar fizinio pobūdžio veiksmų atlikimas konkrečioje veiklos srityje. Gebėjimus sudaro mokėjimai ir įgūdžiai.

Grižtamasis ryšys – informacija apie mokymosi veiklos rezultatus bei veiksmingumą, kuri tam tikru pavidalu pasiekia jos dalyvius (studentus ir dėstytojus). Grižtamasis ryšys yra būtina mokymosi sąlyga, jo pagrindu vykdoma mokymosi veiklos korekcija.

Įgūdžiai – tobulai (iki automatiškumo) išlavinti asmens mokėjimai.

Informalusis (savaiminis) mokymasis – mokymasis, vykstantis darbo vietoje, šeimoje ar laisvalaikiu. Šis mokymasis nėra tikslingas ar specialiai organizuotas, jo rezultatai nevertinami.

Įvertinimas – procedūra, kurios metu stebėjimų ir matavimų rezultatai palyginami su nustatytomis valstybės arba pačios institucijos normomis (standartais/ institucijos standartais) ir priimamas tam tikras sprendimas apie studijų pasiekimų, studijų programos ar institucijos veiklos kokybę. Įvertinimu baigiamas tam tikras studijų dalykas, modulis, kvalifikacijos įgyjimas ir kt. Įvertinimo raiška – pažymys, kompetencijos ar kvalifikacijos pripažinimas sertifikatu, diplomu ir kt.

Kompetencija – gebėjimas atlikti tam tikrą operaciją ar užduotį realioje ar imituojamoje veiklos situacijoje. Kompetenciją lemia studijų metu įgytos žinios, gebėjimai, požiūriai ir vertinimai. Kompetencijos kokybę veikia darbuotojo sukaupta patirtis. Platesnei veiklai (profesijai) reikalingos kompetencijos sudaro kvalifikaciją.

Kvalifikacija – tam tikrų žinių bei gebėjimų (kompetencijų) visuma, kurią įgijęs žmogus gali efektyviai ir kokybiškai (kompetentingai) dirbti atitinkamos profesijos, rūšies ir sudėtingumo darbą.

Kvalifikacijų sistema – profesinių kvalifikacijų visuma, charakterizuojama visoms galimoms veikloms (profesijoms) reikalingų skirtingų lygmenų, rūšių (susidedančių iš skirtingų kompetencijų) kvalifikacijų aprašymais ir kompetencijas bei kvalifikacijas vertinančia ir pripažįstančia veikla.

Neformalusis mokymasis – mokymasis, turintis planingumo (tikslų, laiko, vietos ir kt.) požymių ir svarbus besimokančiajam. Paprastai neformalusis mokymasis nevertinamas.

Pasiekimai – žinios ir gebėjimai, kuriuos asmuo gali demonstruoti mokymosi pabaigoje. Profesiniame rengime jie apibrėžiami iš anksto profesijų, profesinio rengimo ar kvalifikacijų standartais.

Pasiekimų vertinimas – procesas, kurio metu renkami ir gaunami patvirtinimai apie studentų mokymąsi, pasiekimus bei įgytas kompetencijas. Vertinimu baigiamas tam tikras mokymo dalykas, modulis, kvalifikacijos įgijimas ir kt.

Proceso vertinimas – nuolatinis tam tikros informacijos/ faktų apie studentų mokymo(si) rezultatus, kaip tam tikro jų intelektualinio pajėgumo pokyčius arba/ ir apie mokymo metodų, priemonių, programų efektyvumą kaupimas.

Profesija – atitinkamomis žiniomis, gebėjimais (mokėjimais ir įgūdžiais) pagrįstos žmonių veiklos kombinacijos, teikiančios jiems galimybę materialiai apsirūpinti ir aktyviai dalyvauti visuomeniniame gyvenime.

Profesinės žinios – tam tikros profesijos veiklai paaiškinti reikalingų tikrovės pažinimo faktų, aplinkybių, priklausomybių, apibendrinimų ir kt. visuma.

Refleksija – tai gilus susimąstymas, samprotavimas, pagrįstas ko nors analize. Filosofiniu požiūriu tai yra pažinimas, kurio objektas yra pats pažįstantysis subjektas

Savęs vertinimas (įsivertinimas) – procesas, kurio metu asmuo pats vertina savo mokymosi pasiekimus ir mokymosi pažangą.

Saviugdą – tai savišvieta ir saviaukla. Savišvieta yra savarankiškas darbas siekiant žinių ir įgūdžių. Saviaukla – sąmoningas žmogaus poveikis pačiam sau siekiant atsikratyti nepageidaujamų savybių ir susiformuoti norimas.

Testas – tai patikrinimas, vienas ar daugiau klausimų, užduočių, naudojamų, norint įvertinti žmogaus gebėjimus, mokymosi pasiekimus ar mokslumą.

Užduotis – žodžiu ar raštu pateiktas pratimas, kuriuo siekiama išsiaiškinti ar iširti studentų mokymosi pasiekimus (žinias ir gebėjimus). Užduotis turi būti aiški, orientuota į žinomus kriterijus bei suprantama jos vykdytojui.

Vertinimo kriterijus – požymis, kuriuo remiantis lyginami vertinimo objektai. Profesinio rengimo vertinimo kriterijai studentų demonstruojamos elgsenos, gebėjimas atlikti tam tikras veiklos operacijas ir pan.

1. Vertinimo samprata

Studijų tikslai-

- Apibrėžti kas yra vertinimas, kokie vertinimo tikslai.
- Paaiškinti pasiekimų vertinimo terminus ?;
- Paaiškinti vertinimo sistemos komponentus;
- Pagrįsti reikalavimus vertinimo organizavimo procesui;
- Apibrėžti dėstytojo funkcijas ir pareigas vertinant.

1.1. Vertinimo prasmė besimokančiajam

Vertinimas besimokančiajam yra svarbus mokymosi motyvacijos skatulys, ypač jei nuo to priklauso jų tolesnio mokymosi kryptis, pasirinkimo galimybės, gyvenimo bei profesiniai tikslai. Todėl vertinimo įtaka besimokančiajam gali būti teigiama, neigiama, o kartais ir net žalinga. Svarbu, kad vertinimo sistemos spektre optimaliai būtų derinamos vertinimo rūšys, laiduojančios besimokančiojo tolesnio mokymosi pagalbą, skatinančios mokymosi perspektyvas.

Besimokančiajam vertinimas turėtų:

- atliepti jo raidos ir individualiems psichologiniams ypatumams;
- suteikti informaciją apie jo pažangą, silpnąsias ir stipriąsias mokymosi puses;
- skatinti mokymosi motyvą, nukreiptą ne į pažymį, kaip mokymosi tikslą, bet gebėjimų sklaidą, asmenybės, orientuotos į nuolatinį mokymąsi, ugdymą;
- suteikti pagalbą ir paramą mokymosi metu;
- būti siejamas su pasiekimų rinkimu ir fiksavimu;
- būti bendradarbiavimo ir diskusijų su dėstytoju objektu, sudarančiu sąlygas besimokančiajam adekvataus savęs bei savo gebėjimų vertinimo ugdymui;
- padėti besimokančiajam rinktis optimalius ir labiausiai jam tinkančius mokymosi būdus.
- būti siejamas su tikslu, nusakančiu pasiekimų ir pažangos prasmę ateities planams ir veiklai;

1.2 Vertinimo vieta dėstytojo veikloje

Profesionalaus dėstytojo sprendimo priėmimo svarba negali būti nei pervertinta, nei neįvertinta. Dėstytojai turėtų gebėti vertinti besimokančiųjų pasiekimus ir būti įgiję pakankamą vertinimo kompetenciją, kad galėtų atlikti efektyvų (kokybišką) studentų veiklos ir pasiekimų vertinimą, užtikrinti viešą pasitikėjimą sprendimų teisingumu, patikimumu, objektyvumu ir pan. Dėstytojas turi garantuoti, kad jų vertinimas būtų kiek galima teisingesnis, patikimesnis ir objektyvesnis, suteikiantis dalykišką ir naudingą informaciją studentams. Tuo pat metu informacijos vartotojai (besimokantieji, dėstytojai ir kt.) turi suprasti, ką pateikta informacija reiškia, kokių būdu ir kaip ji turi būti pateikiama studentui.

Dėstytojas, prisiimdamas atsakomybę už studentų veiklos ir pasiekimų vertinimo procesą, turėtų kelti sau šiuos klausimus:

- *Kieno darbą jis vertins ?* (kiek studentų, kokio amžiaus, lyties ir kt.)
- *Ką vertins ?* (kokį dalyką ar jo dalį; kokius bendruosius gebėjimus, teorines žinias, praktinę veiklą ar kt.)
- *Kokio pobūdžio mokymąsi vertins ?* (atlikimą, žinias, gebėjimus, supratimą, nuostatas, vertybes ir kt.)
- *Kam vertins ? Koks vertinimo tikslas ?* (kad suteiktų grįžtamąją informaciją, motyvuotų, paruoštų baigiamiesiems egzaminams)
- *Kaip vertins ?* (atlikus užduotį, atsakius žodžiu, sukaupus medžiagos, parašius ar kt.)
- *Kada vertins ?* (nuolatos, periodiškai, išdėstyto dalyko/kurso pabaigoje).
- *Kas parengs užduotis, testus ?* (dėstytojas, grupė dėstytojų, specialios institucijos).
- *Kas pateiks išvadas apie studento pasiekimus ir rekomendacijas ?* (dėstytojas, dėstytojų grupė, išorinis egzaminuotojas).
- *Kas pateiks grįžtamąją informaciją besimokantiesiems apie gautus rezultatus ?* (dėstytojas, išorinis egzaminatorius, egzaminų komisija).

1.3 Dėstytojo pareigos vertinant

Dėstytojas privalo iš anksto supažindinti studentą su:

- reikalavimais, kurie bus keliami dalyko mokymuisi;
- apibrėžti vertinimo sąvokas ir kaip jis bus atliekamas t.y. kokios galimos vertinimo procedūros;

- pasiekimų įforminimo sistema;

Dėstytojas privalo paruošti studentą vertinimui:

- išsiaiškindamas ir patikslindamas ar jis tam pasirengęs;
- nuramindamas, kad jis jaustųsi saugiai;
- patikslindamas kuri dalyko dalis bus vertinama;
- perspėdamas, kad vertinamų užduočių neatlikimas ir vertinimo vengimas neturi trukdyti studijų procesui.

Dėstytojas privalo pats pasiruošti vertinimui:

- patikslindamas ar žino standartą;
- nustatydamas besimokančiųjų poreikius;
- pasiruošdamas vertinimo procedūrai.

Dėstytojas privalo atlikti vertinimą:

- stebėdamas studento veiklą;
- apklausdamas studentą;
- klausydamas studento pasisakymo, pristatymo ir pan.

Dėstytojas privalo priimti sprendimą:

- remdamasis standartais;
- remdamasis pakankamu įrodymų kiekiu, kurių užtenka sprendimui priimti.

Dėstytojas privalo aptarti vertinimą:

- palygindamas, sugretindamas užduočių atlikimą su siekiamais gebėjimais;
- informuodamas studentą apie jo pasiekimus;
- aptardamas su studentu ateities planus;
- pozityviai nuteikdamas studentą tolimesniam mokymuisi, jeigu jam nepasisėkė.

Dėstytojas privalo registruoti vertinimo rezultatus:

- atitinkama forma įrašydamas vertinimus;
- fiksuodamas pastabas ir siūlymus.

1.4 Reikalavimai vertinimo organizavimui

Vertinimo tikslai turi būti aiškiai apibrėžti.

Ko tikimasi pasiekti vertinant; kas bus vertinama (žinios, gebėjimai, įgūdžiai, vertybės); kokie vertinimo uždaviniai (pagalba studentui, programos koregavimas, dėstytojo veiklos

koregavimas ir pan.); ar vertinant dalyko tikslai bus siejami su numatomais studentų mokymosi rezultatais; ar skirtingų dalykų vertinimo tikslai, ugdant gebėjimus, bus derinami tarpusavyje.

Vertinimas turi būti integruota ir nuolatos planuojama atskiro dalyko bei viso studijų proceso dalis.

Ar planuojamas vertinimas siejamas su numatomais mokymosi rezultatais; ar vertinimo strategijos aptariamos ir derinamos su kolegomis dėstytojais; ar formuluojami vertinimo kriterijai ir vertinimo pažymiais schemas.

Vertinimo kriterijai turi būti apibrėžti ir pagrįsti.

Ar esami kriterijai yra susiję su mokymosi rezultatais; ar kriterijai atitinka studentų mokymosi lygį (nėra per aukšti ar per žemi); ar studentai gali išsakyti savo nuomonę apie kriterijų formulavimą; ar studentai gali naudotis kriterijais, vertindami apie savo pažangą.

Vertinimas privalo būti aiškus, suprantamas.

Ar visi dėstytojai, studentai bei kiti asmenys, dalyvaujantys studijų procese ir įtraukti į vertinimą, žino ir supranta: vertinimo tikslus, vertinimo kriterijus, vertinimo proceso procedūrą.

Ar studentai gauna detalius paaiškinimus apie visas vertinimo užduotis; kaip išlaikomas bešališkumas, vertinant balu; ar vertinimui turi įtakos ankstesnieji vertinimo rezultatai.

Vertinimo užduotys privalo būti patikimos ir validžios.

Ar vertinama tai, kas faktiškai testuojama ir kas turi būti testuojama; ar užduotys atitinka programos turinį ir apima pagrindines temas; ar tikrai naudojamos tinkamas vertinimo rūšis.

Vertinimas neturi priklausyti nuo išankstinių dėstytojų nuostatų.

Vertinimo procesas privalo būti bešališkas ir objektyvus.

Ar dėstytojas vertina studentų užduočių atlikimą, nepaisydamas amžiaus, gebėjimų, socialinės padėties, lyties; ar institucija turi mechanizmą, kuris leidžia garantuoti, kad vertinimas nesirems išankstine nuomone apie studentus.

Vertinimo užduotys privalo būti įvykdomos.

Ar užduotys gali būti atliktos laiku; ar jos gali būti atliktos be prievartos; ar užduotys gali būti įvykdomos atsižvelgiant į studentų mokymosi lygį, jų gebėjimus.

Vertinimo krūvis studentui ir dėstytojui turi būti įveikiamas.

Ar vertinančio dėstytojo darbo krūvis yra realus; ar vertinimo kokybė išlaikyta; ar išlaikytas vertinimo bešališkumas ir periodiškumas; ar vertinimas atliekamas nustatytu laiku; ar vertinimo krūviui pritaria kiti personalo nariai; ar studentui siūlomas darbo krūvis yra realus; ar jis nėra orientuotas pagal geriausius studento gebėjimus; ar studentas realiai gali atlikti užduotis iki numatyto laiko; ar studentai nėra vertinami už tai, ko jie nesimokė.

Vertinimas turi būti atliekamas naudojant įvairius vertinimo metodus.

Ar, tikrinant mokymosi rezultatus, derinami įvairūs vertinimo metodai; ar visi studentai turi vienodas galimybes demonstruoti savo sugebėjimus; ar jiems pademonstruoti naudojami įvairūs metodai; ar tikrinant žinias įtraukiama daugiau žmonių.

Vertinimas privalo teikti grįžtamąją informaciją, padedančią studentui ir dėstytojui, studijų procese.

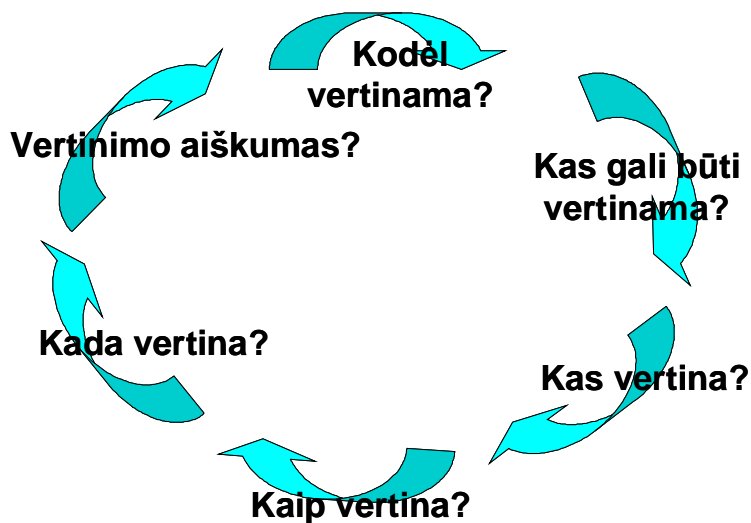
Ar yra tiksli ir pakankama grįžtamoji informacija, paremianti ir palaikanti studentų mokymąsi; ar dėstytojas vartoja pozityvią ir konstruktyvią kalbą, pateikdamas grįžtamąją informaciją; ar grįžtamoji informacija pateikiama pakankamai greitai ir operatyviai; ar po užduoties atlikimo yra pakankamai laiko aptarti ateities planus; kokiais būdais studentui yra pateikiama grįžtamoji informacija; ar vertinimo metodai ir grįžtamoji informacija padės tobulinti mokymo ir mokymosi strategijas.

Vertinimas studijų procese turi atlikti studijų kokybės užtikrinimo funkciją.

Ar periodiškai aptariama vertinimo praktika ir koreguojama kas būtina; ar gauta informacija bus naudojama dalyko ar kurso planavimui, koregavimui; ar iš studentų yra gaunama informacija apie dėstytojų vertinimą.

2. Vertinimo sistemos komponentai

Vertinimo sistemos komponentai

2 pav. Vertinimo sistemos komponentai

Kas gali būti vertinama?

Vertinimo objektai:

- Procesas – siekiama vertinti pažangą.
- Produktas – siekiama įvertinti rezultatus.
- Požiūris – vertinamos mokymosi strategijos.

Tai studentų ar dėstytojų vertinimas. Dažniausiai atliekamas pateikus klausimą.

Kas vertina?

Vertinantys subjektai:

- Institucija
- Dėstytojas
- Besimokantysis

Kaip vertinama?

Informacijos rinkimo metodai

- ŽODINIAI. Klausinėjimas, klausymas, diskusija, pristatymas, interviu, debatai, audio, video, vaidmeniniai žaidimai, modeliavimas.
- RAŠYTINIAI. Klausimynai, dienoraščiai, raportai, esė, pastabos, atpasakojimai, straipsniai, scenarijai, poemos, sąrašai, aprašymai, trumpi atsakymai į klausimus, studijų aplankalas (portfolio) ir kt.
- GRAFINIAI. Diagramos, eskizai, brėžiniai, piešiniai, žemėlapiai ir kt.
- PRODUKTAI. Modeliai, gaminiai, žaidimai, fotografijos, audio, video įrašai ir kt.

Žinių/gebėjimų kokybės vertinimas

Šis vertinimo metodas yra kontroliuojamas išoriškai-vykdamas mokyklų ? programų standartų laikymosi ir įsisavinimo gebėjimus ir lygį. Gebėjimų vertinimo metodas yra taikomas priimant darbuotojus į darbą.?

Žinių/gebėjimų kokybės vertinimas apibendrinamas:

- Pažymėjimu (praeities įvertinimas)
- Darbuotojo pasirinkimu (ateities įvertinimas)

Kada vertinama?

- *Pradžioje* (diagnostikai)
- *Nuolat* (mokymosi skatinimui)
- *Pabaigoje* (mokymosi rezultatų matavimui)

Vertinimo aiškumas

- Normatyvinis vertinimas*-metodo rezultatai nurodo asmens (iš numatytos grupės asmenų) pasiekusio geriausio įvertinimo ir pastarasis rezultatas tolimesniam procese naudojamas kaip standartas.
- Šis vertinimo metodas tinkamas naudoti olimpiadoms, konkursiniam apklausom ir kt. *Vertinimas remiantis kriterijum*-vertinama pagal iš anksto sudarytą vertinimo skalę/standartą. Pvz. Minimalus rezultatas yra pateikiamas, nepaisant jį pasiekti galimybių. Nežinant realių besimokančiųjų gebėjimų iš anksto, egzaminuotojai susiduria su dilema:” visi išlaiko egzaminą ar nė vienas”.

Tam kad išvengti šių nesklandumų, vertintojai turėtų vertinti pirmiausiai pagal numatytą standartą (vertinimas remiantis kriterijum)- gautą rezultatą perskaičiuotų nurodytų “išlaikytą” tiems mokiniams?, kurių rezultatai siekia 50%, numatyto standarto.

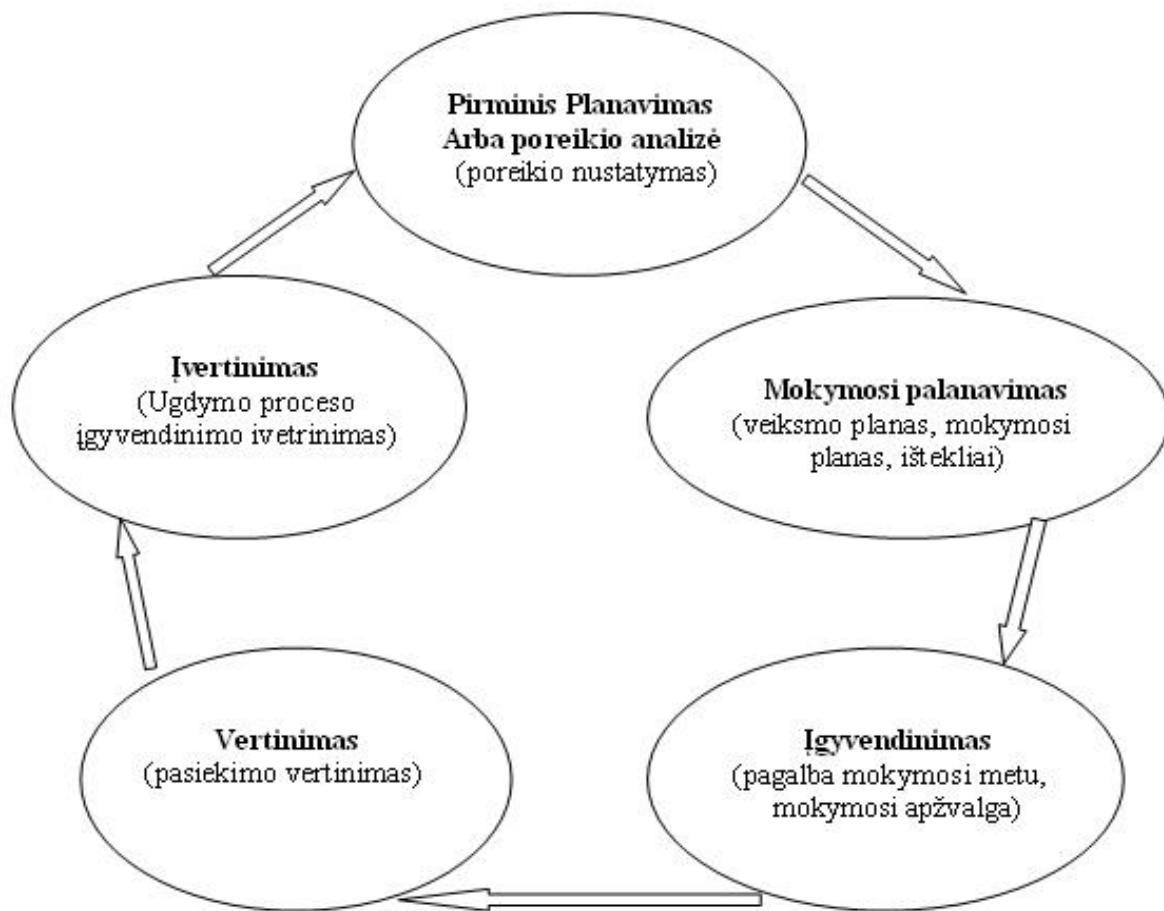
Kodėl vertinama?

- Pastiprinti, paskatinti mokymąsi.
- Patikrinti žinias, supratimą/gebėjimus.
- Diagnozuoti pradedančių mokyti individualius ypatumus ir gebėjimus.
- Pritaikyti mokymąsi prie besimokančiojo individualių savybių.
- Suteikti grįžtamąjį ryšį besimokančiajam.
- Suteikti grįžtamąjį ryšį dėstytojui/ mentoriui.
- Užtikrinti ir palaikyti standartą/kompetencijas
- Padėti siekti pažangos.

- Prognozuoti užduoties įvykdymą.
- Suteikti kvalifikaciją.

2.1. Vertinimo vieta studijų procese

Skirtingai nuo šiuo metu dominuojančios patirties mokyklose vertinimas turi tapti integruota ir nuolatos planuojama atskiro dalyko bei viso mokymo proceso dalimi, kuriai būtų skiriama pakankamai dėmesio ir laiko, nes su vertinimu yra siejamas visas studijų procesas.

3 pav. Mokymosi proceso etapai. Schemoje iš esmės susikoncentruota į mokymąsi ir vertinimą kaip į vieną iš mokymosi komponentų.

Pateiktame mokymosi cikle galima išskirti:

Mokymo/si proceso *pirminį planavimą*, kurio tikslas išsiaiškinti, kokie moksleivių mokymosi poreikiai, ką moksleivis žino, kokį dalyką numatoma dėstyti, kokia galėtų būti programos apimtis, kokie mokymo/si būdai labiausia yra priimtini moksleiviams. Taigi šiame etape labai svarbus diagnostinis vertinimas.

Antrasis mokymosi ciklo procese etapas - *mokymo/si planavimas* yra orientuotas į moksleivio mokymosi veiksmų plano sukūrimą ir jo suderinimą. Atsižvelgiant į pirminio planavimo ir poreikių analizės rezultatus, šio etapo tikslas būtų aptarti su moksleiviu mokymosi sąlygas; numatyti, kaip mokymasis vyks; kokie bus naudojami mokymo/si metodai; koks bus mokymo/si aprūpinimas; kokiais būdais (klausant, stebint, klausiant ir pan.) mokytojas fiksuos įvairią informaciją apie moksleivio mokymąsi ir pasiekimus; kokia bus priimtiniausia laiko skalė, siekiant užsibrėžto tikslo; kokių mokymosi pasiekimų rezultatų tikimasi.

Trečiajame ciklo *įgyvendinimo* etape, siekiant realizuoti užsibrėžtus tikslus, numatomas mokymo turinio perteikimas, mokytojo ir moksleivio bendradarbiavimas ir pagalba jam mokymosi metu. Šiame etape plačiai gali būti taikomi diagnostinis, ugdomasis, ipsatyvinis, ideografinis, kriterinis vertinimai, kurie būtų taikomi atsižvelgiant į skirtingus moksleivių ugdymui/si keliamus tikslus.

Ketvirtame mokymo/si ciklo *vertinimo* etape akcentuojamas moksleivių pasiekimų vertinimas. Šiame etape vertinami mokymosi rezultatai, kuriame galėtų būti taikomi ideografinis, kriterinis, norminis, ipsatyvinis, apibendrinantis vertinimai. Remiantis surinktais įrodymais priimami sprendimai apie moksleivių pasiekimus ir jie registruojami.

Penktame mokymosi ciklo *procesą įgyvendinimo įvertinimo* etape orientuojamasi į mokymosi proceso efektyvumą, įgytą patirtį, jos įtaką ateities planams, koreguojant ugdymo programą, renkantis labiau priimtinas mokymo/si strategijas ir mokymo/si metodus ir pan.

Vertinimas kaip procesas

Aptarėme, kad vertinimas yra sudedamoji mokymo/si proceso dalis. Kita vertus, asmenims dalyvaujantiems vertinime tenka išskirti paties vertinimo penkis etapus:

I etapas	II etapas	III etapas	IV etapas	V etapas
Vertinimo planavimas	Duomenų rinkimas	Sprendimų priėmimas	Grįžtamasis ryšys	Pasiekimų registravimas

Užduotis besimokantiesiems:

Siūloma besimokantiesiems įvertinti dabar egzistuojančios vertinimo sistemos privalumus bei trūkumus. Jiems pateikiama lentelė.

Dabartinės vertinimo sistemos privalumai ir trūkumai

Vertinimo sistemos privalumai	Vertinimo sistemos trūkumai

Grupėmis suskirstyti besimokantieji atlieka užduotį ir pristato savo atsakymus.

Dėstytojas kelia klausimą: *O gal vertinimas švietimo institucijoje nebūtinai ?*

Besimokantiesiems siūloma atsakyti į klausimą ir pagrįsti savo atsakymus.

Kodėl mes vertiname ?

Užduotis besimokantiesiems:

Minčių lietus. Besimokantieji siūlo savo atsakymus, kurie užrašomi dideliame lape.

Atlikus užduotį, atsakymai apibendrinami. Besimokantiesiems pateikiami suformuluoti vertinimo tikslai. Besimokantieji projektuoja vertinimo tikslus.

Galimi besimokančiųjų atsakymai:

Pastiprinti, paskatinti mokymąsi.

Patikrinti žinias, supratimą/gebėjimus.

Diagnozuoti pradedančių mokytis individualius ypatumus ir gebėjimus.

Pritaikyti mokymąsi prie besimokančiojo individualių savybių.

Suteikti grįžtamąjį ryšį besimokančiajam.

Suteikti grįžtamąjį ryšį pedagogui/ mentoriui.

Užtikrinti ir palaikyti standartą

Padėti siekti pažangos.

Prognozuoti užduoties įvykdymą.

Suteikti kvalifikaciją.

Dėstytojai apibendrina gautus atsakymus ir suformuluoja bendruosius ir specialiuosius vertinimo tikslus.

Bendrieji ir specialieji vertinimo tikslai

Bendrieji vertinimo tikslai :

- padėti studentams mokytis;
- padėti studentams patikrinti žinias, gebėjimus;
- padėti studentams keisti ir judėti švietimo institucijose, įgyti sertifikatą (atestatą, pažymėjimą)? ;
- padėti atsiskaityti švietimo institucijai prieš visuomenę.
- informuoti visuomenę apie švietimo institucijos veiklą.

Be bendrųjų vertinimo tikslų, mokytojai/dėstytojai gali kelti ir specialius vertinimo tikslus, skiekdami:

- išmatuoti studentų mokymosi pažangą;
- diagnozuoti studentų mokymosi sunkumus;
- skatinti studentų mokymosi motyvaciją;
- disciplinuoti ugdymo procesą švietimo institucijoje;
- įvertinti mokymo/si metodų tinkamumą;
- įvertinti dalyko, kurso efektyvumą.

Užduotys besimokantiems:

Besimokantiems pateikiami du klausimynai, kuriuos prašoma užpildyti. Po to rezultatai suvedami ir išskiriamos esminės problemos. Kadangi problemos dažniausiai siejasi su studento, dėstytojo veikla santykiškai ir vertinimo proceso organizavimu, todėl rezultatus atsakymų pagrindu pereinama prie minėtųjų ugdymo proceso dalių ar vertinimo?

KLAUSIMYNAS DĖSTYTOJUI

Ar Jūsų studentai :	taip	ne	įrodymai
Supranta kodėl jie yra vertinami ?			
Jiems yra aiškūs vertinimo kriterijai, kuriais remiasi jūsų vertinimas ?			
Supranta kaip vertinimas bus vykdomas ?			
Žino kas juos vertins ?			
Turi galimybių diskutuoti su savo dėstytoju kaip, kur ir kada jie galės pademonstruoti savo žinias, supratimą, gebėjimus ?			
Gali klausinėti ir diskutuoti su jumis dėl bet kurios vertinimo procedūros, kuri nukrypsta nuo ankstesnių susitarimų ?			
Gali teigti, kad jie atitiko reikiamus užduoties atlikimo kriterijus ?			
Turi pakankamai laiko ir galimybių parodyti savo žinių, gebėjimo ir įgūdžių tęstinumą ir kaitą ?			

Gauna pastovų grįžtamąjį ryšį apie užduočių atlikimą ir pasitiki dėstytojo grįžtamojo ryšio komentaru?			
--	--	--	--

KLAUSIMYNAS DĖSTYTOJUI

Kai Jūs vertinate ar :	taip	ne	komentarai
Išsiaiškinate ar studentai supranta jų vertinimo tikslus			
Sukuriate labiausiai priimtinas situacijas vertinimui			
Vertinate pagal kriterijus			
Naudojate labiausiai priimtinus vertinimo metodus			
Klausimus formuluojate taip, kad padrąsintumėte studentą išsamiai į juos atsakyti.			
Kol moksleivis atsakinėja, dėmesingai klausotės jo.			
Vertinate užduočių atlikimą, išmokus kiekvieną temą?			
Korektiškai suteikiate grįžtamąjį ryšį studentui apie užduoties atlikimą, paaiškindami ar atlikimo kriterijai atitiko arba neatitiko keliamus reikalavimus.			

Padrąšinate studentą diskutuoti apie užduoties atlikimą bei mokytis iš klaidų ?			
Užpildote reikalingus dokumentus (pasiekimų įrašus ir pan.)			

3. Vertinimo rūšys

Studijų tikslai

- Susipažinti su vertinimo rūšimis;
Analizuoti vertinimo rūšių specifiką;
- Įvertinti vertinimo rūšių efektyvumą ir reikšmę skirtingose mokymosi etapuose.

Skirtingos vertinimo rūšys siejami su skirtingais vertinimo tikslais bei vertinimo procedūromis.

Diagnostinis vertinimas - tai vertinimas, sudarantis galimybes derinti studento poreikius, siūlant jam individualias programas, specialius ugdymo metodus, atsižvelgiant į ypatingus studento mokymosi poreikius ar negales. Diagnostinis vertinimas gali būti suprantamas kaip dėstytojo kasdienio grupės stebėjimo ir kontrolės dalis. Taip pat jis gali padėti studentui pripažinti savo stipriąsias ir silpnąsias mokymosi puses. Diagnostinis vertinimas prasmingas tada, kai jis atliekamas sistemingai ir yra orientuotas į grįžtamosios informacijos suteikimą studentui. Kita vertus diagnostinis vertinimas gali teikti informaciją studentų skirstymui į grupes.

Diagnostinio vertinimo tikslai:

- padėti diagnozuoti studento pasiekimus, siekiant tiksliau parinkti jo lygį atitinkančią mokymosi veiklą;
- numatyti studento reikalingą paramą;
- parinkti studento poreikius, gebėjimus, pasiekimus atitinkančią programą.

Kad diagnostinis vertinimas būtų efektyvus, dėstytojas turi:

- aiškiai ir suprantamai studentui nusakyti mokymo/si tikslus;
- padėti studentui palyginti jo atliekamą ar atliktą veiklą su ta, kurios reikalaujama, kad studentas galėtų suprasti kaip galima užpildyti esamas spragas;

- rūpestingai apgalvoti grįžtamojo ryšio bei pateikiamos grįžtamosios informacijos būdą, apimtį, laiką, pateikimo formą;
- stengtis atskirti balus ar mokymosi rezultatus nuo grįžtamosios informacijos pateikimo proceso;
- sudaryti sąlygas lavinti studento stebėjimo ir klausinėjimo gebėjimus;
- išaiškinti studentams skirtingus vertinimo tikslus, kad jie galėtų atskirti ugdomąjį, diagnostinį, ideografinį ir kt. vertinimo rūšį bei patys aktyviai dalyvautų ugdymosi procese.

Kad diagnostinis vertinimas būtų efektyvus, studentai turi:

- gebėti aiškiai ir suprantamai nusakyti mokymo/si tikslus;
- suprasti siūlomų atlikti užduočių pramingumą ir pritaikomumą;
- suvokti ryšį tarp to, ką jis daro, su tuo, ką jis jau žino ir geba daryti;
- siekti pagal reikiamus kriterijus atlikti užduotis ;
- gebėti klausti savęs ką jis daro, ar gerai tai daro.

Ugdomasis vertinimas naudojamas studijų proceso metu, kai siekiama suteikti detalią grįžtamąją informaciją apie tolesnį studento mokymą/si bei tobulėjimo galimybes. Toks vertinimas neturėtų sietis su studento gynyba prieš dėstytojo, nukreipta į studijų proceso analizės ir siūlymų atmetimą. Todėl dėstytojas, naudojantis ugdomąjį vertinimą, turėtų atsisakyti įžeidžiančių komentarų, raudono pieštuko ir pan. Šis vertinimas negali būti jungiamas su kitais vertinimo būdais, o ypač su *pažymiu*, nes ugdomojo vertinimo tikslas sunkiai dera su kontrole. Ugdomasis vertinimas yra labai svarbus efektyviam mokymuisi, kai jis siejamas su nuolatiniu diagnozavimu ir grįžtamu ryšiu. Ugdomasis vertinimas turi skatinti studentus mokytis ir padėti suprasti, kad vertinimas yra gyvybiškai svarbi studijų proceso dalis, skirta studentų ir dėstytojų bendradarbiavimui, kuri padeda studentus atskleisti jų stipriąsias ir silpnąsias mokymosi puses, analizuoti esamus pasiekimus ar nesėkmes, jų paslėpiant. Tai sudaro sąlygas studentams gauti grįžtamąją informaciją apie savo mokymosi veiklą, atsirasti teigiamam požiūriui į dėstytojus, tikėtis jų paramos, įveikiant mokymosi sunkumus bei programos patikslinimo. Kadangi ugdomasis vertinimas yra siejamas su studento ir dėstytojo tarpusavio bendradarbiavimu, ugdomojo vertinimo rezultatai neturi būti prieinami visuomenei.

Ugdomasis vertinimas naudojamas, kai siekiama:

- nustatyti studentui poreikius programos pradžioje, prieš konkrečios programos ar kurso mokymąsi;
- susidaryti studijų ir veiksmų planą;
- pateikti raštu ar žodžiu konstruktyvią grįžtamąją informaciją apie studento žinias, gebėjimus;
- apžvelgti studento mokymosi pažangą ir pasiekimus pagal iš anksto sudarytą planą;
- skatinti studentų mokymosi motyvaciją, siekiant ieškoti optimaliausių mokymosi būdų ir pažango

Dėstytojai gali optimaliai panaudoti ugdomojo vertinimo galimybes, jei:

- išsiaiškinti, kaip ugdomasis vertinimas gali sustiprinti mokymąsi;
- išsiaiškinti grafikus, terminologiją, savo vaidmenį, grįžtamosios informacijos svarbą ir studento vaidmenį studijų procese;
- pripažinti ir atžymėti įvairius (nors ir menkiausius) studento pasiekimus.

Apibendrinamasis (suminis) vertinimas Apibendrinančiojo vertinimo rezultatai yra skirti suinteresuotiems asmenims ir organizacijoms. Apibendrinantis vertinimas asocijuojasi su kokybės įvertinimu. Nors naudodamas apibendrinančiojo vertinimo rezultatais besimokantysis gali spręsti apie savo pažangą, pirmiausiai ši informacija skirta dėstytojams, organizacijų vadovams ir kitiems, kurie:

- atlieka pasirinkimą ir priėmimą
- daro išimtis iš tradicinių priėmimo taisyklių
- sprendžia apie tolesnio mokymosi ar įdarbinimo galimybes
- pilnai ar dalinai akredituoja (sertifikuoja) ankstesnio mokymosi rezultatus
- formaliai patvirtina pasiekimus mokymo programos pabaigoje
- sprendžia finansavimo klausimus
- vertina organizacijos ir dėstytojų veiklą.

Apibendrinančiojo vertinimo geras panaudojimas reikalauja:

- priimančiam sprendimus, atsižvelgti į įrodymų adekvatumą, įvertinant įvairius įrodymų tipus
- pritaikyti testus ir priimti sprendimus apie rangavimą
- aiškinti vertinimo institucijų nurodymus ir reikalavimus
- išdiskutuoti ir suvienodinti kriterijus tarp kolegų

- tikrinti vertinimo sprendimų darnumą (nuoseklumą) ir kokybę per išorinius vertintojus.

Apibendrinantis vertinimas daugelio žmonių mintyse asocijuojasi su egzaminais, testais ir formaliais balais.

Ugdomasis vertinimas asocijuojasi su “švelnesniais”, labiau gelbstinčiais metodais, padedančiais besimokančiam pateikti, užrašyti savo pasiekimus ar apžvelgti mokymąsi. Svarbu pripažinti, kad naudojami skirtingi metodai ir procesai neneigia jų ugdomojo ar apibendrinančio naudojimo. Dauguma vertinimo metodų ir procesų gali būti naudojami tiek ugdomajam, tiek apibendrinančiajam vertinimui, priklausomai nuo vertinimo tikslo. Kiekvienas vertinimas turi apibendrinančiojo vertinimo funkcijų, nors vertinimas yra tik ugdomasis, jei besimokančiojo gautas grįžtamasis ryšys leis pagerinti ar pakeisti jo veiklą.

Nereikia painioti nuolatinio vertinimo su ugdomuoju. Įrodymai gali būti nuolat kaupiami galutiniam apibendrinančiam vertinimui. Nuolatinis vertinimas, iš kitos pusės, gali tiekti besimokantiems grįžtamąjį ryšį, ir tai yra dalis ugdomojo vertinimo.

Ipsatyvinis vertinimas pamatuoja studento veiklą, lyginant ją su jo ankstesne veikla, naudojantis studento paties susikurtais (prisiimtais) kriterijais. Šis vertinimo tipas skiriasi nuo savo veiklos vertinimo, atliekamo pagal dėstytojo pateiktus kriterijus.

Ipsatyvinio vertinimo tikslas:

- padidinti pasitikėjimą savimi;
- patikrinti save, prieš atsiskaitant pagal išorinius standartus.

Ipsatyvinis vertinimas naudingas, kai studentas:

- motyvuotai siekia savo tikslų;
- nežino aiškiai apibrėžtų išorinių reikalavimų arba jie nėra apibrėžti;
- siekia aktyviai įsitraukti į mokymąsi.

Ideografinis vertinimas - tai studento mokymosi pasiekimų vertinimas, orientuojantis į jo ankstesnius pasiekimus t.y. dabartiniai studento veiklos rezultatai lyginami su ankstesniaisiais jo paties rezultatais. Stebima ar studentas daro pažangą ar ne, ieškoma būdų kaip padėti studentui, skatinama jo savistaba, savo veiklos į(si)vertinimas. Šis vertinimo tipas svarbus studentui savistabai, savikontrolei plėtoti.

Norminio ir kriterinio vertinimo rūšys susiję su pažymių rašymu.

Norminis vertinimas - tai vertinimas, kurio metu studentų pasiekimai lyginami tarpusavyje. Šis vertinimas leidžia tarpusavyje palyginti skirtingų studentų vertinimus. Norminis vertinimas sudaro sąlygas dėstytojui išskirstyti studentus pagal jų pasiekimų lygį. Taigi, atlikę užduotis, studentai išrikiuojami į eilę pagal surinkus taškus: geriausiųjų grupė (pvz.: 10% visų atlikusiųjų užduotis) gauna aukščiausią įvertinimą, šiek tiek prasčiau atlikusių užduotį grupė (taip pat apie 10%) gauna žemesnį vertinimą ir t.t. Ši sistema dažnai naudojama siekiant užtikrinti išoriniuose egzaminuose palaikomus standartus. Pagrindinis argumentas yra tas, kad esant dideliame moksleivių skaičiui vidutinis egzaminų lygis metai iš metų išlieka tas pats. Tai yra tokio vertinimo didžiausias pranašumas, o sykiu ir trūkumas, nes vertinama pagal tipinį pavyzdį, o pagal normalinę pasiskirstymo kreivę, parašomas "nuogas" pažymys priklausomai nuo studento atsakymų teisingumo.

Kriterinis vertinimas - tai vertinimas, kai studento mokymosi veikla matuojama remiantis apibrėžtais kriterijais, tada analizuojama ar veikla atitinka arba neatitinka apibrėžtus kriterijus. Taip pat kriterinis vertinimas dažnai apibrėžiamas kaip standartas, kuriuo remiantis priimami sprendimai. Toks standartas turi būti apibrėžtas prieš vertinimą, dėl jo susitarta, jo išsipareigojama laikytis. Standarte gali būti apibrėžiami dalyko lygmenys (pvz. kaip pagrindinio išsilavinimo standartuose yra išskiriami šie lygmenys: minimalus, pagrindinis, aukštesnysis). Kriterinis vertinimas asocijuojasi su nuolatinio (ar besikaitaliojančiu) vertinimu, kai vienu metu gali būti vertinama daug tikslų ir kompetencijų, čia svarbu išmokti ankstesnį dalyką prieš pereinant prie naujo. Pažymiai kriteriniame vertinime priklauso nuo pasiekimų kriterijų. Šiuo atveju visi studentai gali gauti geriausius pažymius, jei jie įvykdė dalyko studijavimo reikalavimus, ir visi gali būti įvertinti blogai, jei nėra pasiekę studijų reikalavimų. Taigi studentas, remdamasis studijų tikslais, turi nuspręsti, ar studentai pasiekė temos tikslus prieš pradėdami kitą temą, ar tik dalis jų pasieks visus tikslus. Pastarasis požiūris verčia nustatyti keltų būtinų tikslų ir esminį minimumą, kurį privalu išmokti visiems, tuo tarpu, kai geresni studentai galės pasiekti daug daugiau. Taip pat galima taikyti dichotominę kriterinio vertinimo sistemą, kurią sudaro minimalūs kriterijai, kurie leidžia konstatuoti studento pasiektus lygmenis, t.y. ar studentas pasiekė arba nepasiekė užsibrėžtą lygmenį. Tačiau čia slypi vienas pavojus. Jeigu studentas neįvykdė vieno kriterijaus jis gali nepasiekti net minimalaus pasiekimų lygmens t.y. arba studentas geba

atlikti tam tikro tipo užduotis arba ne. Kitu atveju galima orientuotis į atskrų kriterijų kompensavimo galimybes kitais užduoties elementais. Taigi kriterinis vertinimas sudaro galimybes studentams rinktis jų gebėjimus ir galias atitinkantį lygmenį. Kita vertus, prisilaikant kriterinio vertinimo konkretumo (kai išrašomi visi galimi kriterijai), galutiniame varijante gali būti neišlaikomos detalės ir prarandamas išsamumas bei diagnostinis/ugdomas potencialas, kuriam pasiekti ir taikomas kriterijais pagrįstas vertinimas. Kriterinis vertinimas pavojingas tuo, jog gali būti planuojami vertinti ir vertinami tik stebimi, atliktini ir dažnai paviršutiniški bei trivialūs ugdymo aspektai. Todėl siekiama sumažinti šias problemas ir padaryti kriterijais pagrįstas užduotis kiek galima labiau kontroliuojamas.

Visomis išgalėmis reikia stengtis, kad vertinimas būtų teisingas ir objektyvus ? ir pagrįstas atitinkamais kriterijais. Studentai turi būti pilnai informuoti kokie kriterijai, kokie vertinimo metodai bus taikomi ir kaip bus pasveriamas kiekvienas komponentas. Ši informacija turi būti pateikiama tik pradėjus mokytis kursą. Tai labai svarbu, nes informacija, gaunama iš kitų šaltinių (pvz. iš anksčiau besimokiusių) gali būti netiksli, klaidinga ar neteisingai aiškinama. Geriausias būdas to išvengti yra atspausdinti detalų kurso planą, duodant ir vertinimo schemą. Gali būti duodami pavyzdžiai iš ankstesnių darbų arba pravedamas užsiėmimas vertinimo klausimais.

□ 3.1. Vertinimo rūšys ir tikslų ryšys

Užduotys besimokantiesiems

Atrinkite charakteristikas, kurios būdingos kiekvienai vertinimo rūšiai.

Ugdomojo ir apibendrinamojo vertinimo charakteristikos

- motyvuoti besimokantįjį
- motyvuoti dėstytoją
- išmatuoti ir kontroliuoti standartus
- atrinkti besimokančiuosius
- suteikti pagalbą besimokantiesiems
- diagnozuoti mokymosi poreikius ir mokymosi sunkumus
- surikiuoti besimokančiuosius tam tikra tvarka
- sužinoti ir pateikti ataskaitą ką besimokantieji žino, supranta, gali atlikti
- gauti kiekybinius duomenis, kurie leidžia palyginti švietimo institucijas

Ugdomojo vertinimo paskirtis	Apibendrinamojo vertinimo paskirtis
Padėti pedagogams mokyti studentus. Padėti pedagogams tobulinti studijų metodus. Siekiant tikslų ir įvaldant studijų metodus padėti studentams pasiekti sėkmę.	Padėti darbdaviams pasirinkti asmenis darbu. Padėti programų kūrėjams apžvelgti ir įvertinti programas. Egzaminų tarnyboms priimti sprendimus suteikiant laipsnį ir diplomą. Sudaryti sąlygas studentams pasirinkti kursus aukštojo mokslo studijoms.

Ugdomojo ir apibendrinamojo vertinimo palyginimo lentelė

<i>Ugdomasis vertinimas</i>	<i>Apibendrinamasis vertinimas</i>
Vyksta kurso/dalyko metu: <ul style="list-style-type: none"> • diagnozuoja mokymosi poreikius • aprašo mokymosi pažangą bei identifikuoja pažangą ateityje • naudoti visą diapazoną galimybių, pradedant formaliomis ir baigiant neformaliomis. 	Vyksta kurso/dalyko pabaigoje: <ul style="list-style-type: none"> • įgalina tarpusavyje palyginti besimokančiuosius, grupes, ugdymo institucijas • išmatuoja ir pateikia ataskaitą apie baigiamuosius rezultatus • pabrėžia formalius metodus, kurie yra efektyvūs ir patikimi.

Užduotys besimokantiejiems

Kiekvienam besimokančiajam išdalinama anketa su vertinimo rūšių ir tikslų charakteristika ir paprašoma užpildyti lentelę. Atlikus užduotį, kiekvienai grupei siūloma apibūdinti po dvi vertinimo rūšis, susieti jas su tikslais ir pateikti pavyzdį.

Vertinimo rūšių ir tikslų charakteristika

Vertinimo rūšis	Vertinimo tikslas	Pavyzdys
<i>Ugdomasis</i> vertinimas - tai vertinimas, kurio metu matuojami besimokančiojo pasiekimai, siekiant suteikti jam grįžtamąją informaciją, padedančią tobulėti.		

<p>diagnostinis vertinimas - tai vertinimas, atskleidžiantis teigiamas ir neigiamas besimokančiojo veiklos puses bei padedantis jam nugalėti sunkumus arba keisti mokymo programą ar metodus, kurie padėtų spręsti jo mokymosi problemas.</p>		
<p>apibendrinantis vertinimas - tai vertinimas, kurio metu priimamas apibendrinantis sprendimas apie besimokančiojo pasiekimus, susumuojant jo mokymosi rezultatus.</p>		
<p>Galutinis vertinimas - tai vertinimas, kurio metu priimamas sprendimas apie pasiekimus ar veiklą besimokančiajam įsisavinus mokymosi modulį ar programos dalį, kuri pakartotinai nevertinama, kai galutinių vertinimų pagrindu atliekamas apibendrinantis vertinimas. Galutiniai vertinimai gali būti ir nuolatinio vertinimo dalimis.</p>		
<p>Prognostinis vertinimas- Tai vertinimas, besiremiantis testų rezultatų išvadomis, kurios leidžia numatyti besimokančiojo pasiekimus ateityje.</p>		
<p>palyginamasis vertinimas- tai vertinimo būdas, besiremiantis besimokančiųjų pasiekimų palyginimu, suskirstant juos pagal mokymosi ar veiklos rezultatus ar surikiuojant juos pagal pažymius.</p>		

<p><i>motyvuojantis</i> vertinimas - tai vertinimo būdas, siekiant parodyti besimokančiajam teigiamas jo darbo puses bei padėti išvengti mokymosi nesėkmių.</p>		
---	--	--

4. Mokymo/si tikslų ir vertinimo ryšys

Studijų tikslai

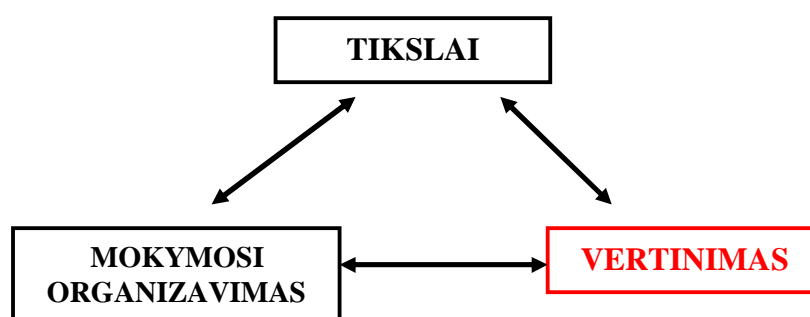
- Apibrėžti vertinimo tikslus;
- Nustatyti mokymosi tikslų ir vertinimo organizavimo ryšį;
- Identifikuoti besimokančiųjų pasiekimų lygį.
- Pristatyti mokymosi poreikių aplanką.

Kada norime paruošti vertinimo gaires ar tobulinti vertinimą, turime aiškiai žinoti tikslą. Vertinimo tikslai gali būti:

- *Žinių ir gebėjimų kokybės vertinimas;*
- *Matavimas pokyčio per tam tikrą laiką;*
- *Besimokančiųjų pasiekimų ir pažangos diagnozė;*
- *Fiksuoti mokymosi pasiekimus;*
- *Besimokančiųjų motyvacijos skatinimas.*

Tačiau neįmanoma pasiekti visų tikslų iš karto. Nuo pasirinkto tikslo priklauso vertinimo tipai, metodai ir užduotys, kriterijai, taip pat įvertinimas bei grįžtamasis ryšys. Mokant ir mokantis juo remiantis planuojami, tolesni žingsniai, formuluojami uždaviniai. Jokia sistema negali funkcionuoti, jei nėra informacijos, KAIP ji funkcionuoja. Ši taisyklė galioja ir auditorijoje, ir kitoje aplinkoje. Būtų idealu, jei apie trūkumus būtų sužinoma iš karto, tada būtų galima iš karto taisyti padėtį.

Vertinimas yra sudėtinė mokymo programos dalis, todėl jis numatomas kartu su mokymo/si tikslais bei organizavimo procesu. Projektuojant kursą labai svarbus yra dalyko **tikslų, mokymosi organizavimo ir vertinimo** tarpusavio sąryšis (3 pav.).

3 pav. Mokymosi tikslų, organizavimo ir vertinimo ryšis

Mokymosi tikslų vertinimas, tai nustatymas, ar pasiekti iškelti ir planuoti mokymo tikslai. Todėl vertinant tikrinama tik tai, kas įėjo į mokymosi proceso tikslus ir turinį. Studijų ikslų siekimui naudojamos įvairios mokymo/si organizavimo strategijos.

4.1. Mokymo/si organizavimo strategijos

1. Imitacija – mėgdžiojimas. Kai asmenys daug skaito, mokosi, tačiau to žinojimo realiai nebando, jie mokosi slapta mokymosi forma. Paprastai toks mokymasis trunka labai ilgai, kai yra stebima ir imituojama.

2. Įsiminimas ir atkartojimas – Šiandien išvystytos komunikacijos priemonės S.Kovalik pateikia duomenis, kaip mes geriausiai atsimename: 10 proc. – kai išgirstame, 15 proc. – to, ką matome, 20 proc. – ką matome ir girdime, 40 proc. – dėl ko diskutuojame, 80 proc. – to ką patiriame tiesiogiai praktikuodamiesi, 90 proc. To, ko mes mokome kitus.

3. Praktikavimasis – daug greičiau išmokstama jei sistemingai praktikuojamasi ir treniruojamasi. Kai kurios sritys, ypač tos, kurioms yra svarbus automatizavimas, pasikartojančių veiklų kūrimas, yra daug greičiau išmokstama, jeigu jos sistemingai yra praktikuojamos (kartojamos, treniruojamasi). Geras dėstytojas yra tas, kuris sugeba paveikti studentą, palaiko motyvaciją, padeda numatyti pasekmes, būna geru konsultantu. Studentui yra svarbu tobulinti savo veiksmus.

4. Tyrinėjimas - Kai kuriose srityse studijavimui privalumus teikia studento asmeninis požiūris, pav. Literatūros skaitymas skaitykloje, internete ir kt. Tyrinėjimo metu iniciatyva yra studento rankose, žino tyrinėjimo objektą.

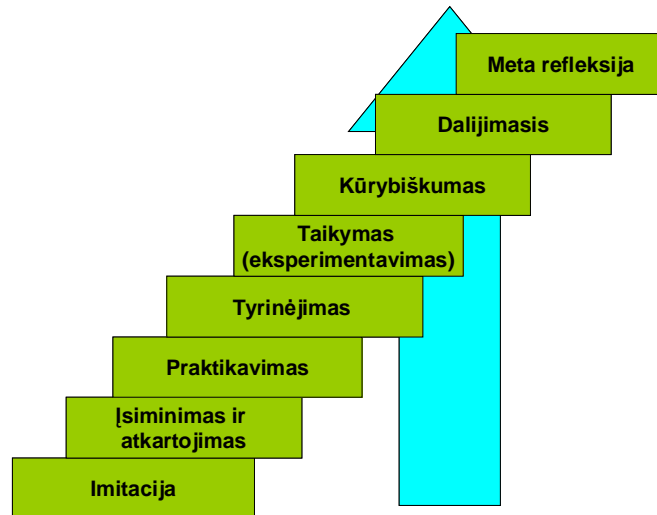
5. Eksperimentavimas. Studentas turi gebėti, bet kartu ir yra mokomas gebėti pats eksperimentuoti, tirti atliekant įvairius mėginimus, bandymus. Studentas stengiasi išbandyti savo asmeninę hipotezę.

6. Kūrybinė veikla. Studentas mokosi kažką naujo sukurdamas konkrečius darbus (muzikinę kompoziciją, scenarijų, namo projektą) konstruodamas. (projektų rengimas, darbas komandoje).

7. Debatai (dalijimasis). Mokymasis vyksta socialinės sąveikos metu, kuriant bendradarbiavimą. Gebėjimas išsakyti savo nuomonę ir gebėjimas išklaudyti kitą, suteikiant galimybę kalbėti kitam, argumentuoti savo idėjas. Akivaizdu, kad kai kurie studentai

dominuoja labiau diskusijoje. Tie patys asmenys pristato grupės darbą, kalba už grupę, nusprendžia kas teisinga, o kas ne ir kt.

8. Metarefleksija. Metapažinimas yra veikla, kurios metu studentas vertina savo paties žinias. Reflektuoja apie savo patirtį. T.y. refleksija apie savo paties refleksiją. (metarefleksija).

4 pav. Mokymo/si organizavimo strategijos

3 –ioje lentelėje pateikiamos dėstytojo ir besimokančiojo rolės kiekvienai mokymo/si organizavimo strategijai.

3 lentelė. Dėstytojo ir besimokančiojo rolės kiekvienai mokymo/si organizavimo strategijai

Strategija	Besimokantysis	Dėstytojas
1. Imitacija	Stebi, kartoja, mėgdžioja	Modeliavimas
2. Įsiminimas ir atkartojimas	Įsimena faktus, mokosi atmintinai dėsnius, apibrėžimus	Pateikimas (Perdavimas)
3. Praktikavimasis	Pritaiko, panaudoja, įgyvendina	Instruktavimas
4. Tyrinėjimas	Objekto apsibrėžimas, iniciatyva, atranka	Pasiūla
5. Eksperimentavimas	Bandymai, apibendrinimai, konstravimas	Reaktyvumas
6. Kūrybiškumas	Naujo kūrimas, projektai, kompozicijos, scenarijai	Parama
7. Debatai (dalijimasis).	Socialinė sąveika, diskusijos, darbas grupėse	Moderavimas
8. Metarefleksija	Savęs, savo veiklos, savo mokymosi analizė ir vertinimas	Korefleksija

Mokymo/si procese šios strategijos naudojamos atsižvelgiant į keliamus tikslus, bet nebūtinai visos. Kuo daugiau ir įvairesnių strategijų įtraukimas į mokymą/si daro jį aktyvesniu, labiau atliepančiu besimokančiųjų mokymosi stilių, skatinančiu giluminį mokymąsi.

4. 2.Mokymo/si poreikių nustatymas

Poreikiai ir siekimas juos patenkinti yra pirmasis motyvacijos šaltinis. Tai padeda numatyti tikslą – susidaryti galutinio veiklos rezultato vaizdinį. Jeigu žmogus neturės motyvo mokytis, jis nematys ir mokymosi reikšmės tiek jo asmeniniame gyvenime, tiek konkrečiame darbe.

Besimokančiųjų mokymosi poreikius galima skirstyti į tokias grupes (žr.4lentele).

4lentele. *Besimokančiųjų mokymosi poreikiai*

Motyvacijos kriterijus	Mokymosi poreikiai
<i>Socialinių ryšių</i>	➤ bendravimo poreikis
	➤ patenkinti asociacijų, narystės poreikius
<i>Asmeninių pasiekimų</i>	➤ aukštesnis statusas/pareigos darbe
	➤ profesionalus tobulėjimas
	➤ konkurencingumo mažėjimas
<i>Išorinių lūkesčių</i>	➤ atitikti reikalavimus
	➤ patenkinti vadovų lūkesčius/rekomendacijas
<i>Socialinės gerovės siekimo</i>	➤ galimybė geriau padėti visuomenei
	➤ tarnauti visuomenei
	➤ dalyvauti visuomeninėje veikloje/darbe
<i>Stimuliaciniai</i>	➤ atsiskirti nuo kasdienybės
	➤ išvengti nuobodulio
	➤ suteikti kontrastą kitoms gyvenimo detalėms
<i>Susidomėjimo mokslu</i>	➤ siekti žinių dėl asmeninių interesų
	➤ mokytis dėl mokymosi
	➤ patenkinti smalsų protą

Studijų procesas visada prasideda nuo poreikių išsiaiškinimo: ko potencialiam klientui reikia, ko jis nori išmokti, kokių žinių jam stinga. Kuo geriau žinomi besimokančiojo poreikiai ir interesai, tuo geriau galima suplanuoti mokymo/si eigą. Tam dažniausiai naudojamas diagnostinis vertinimas.

Gali būti ne tik besimokančiojo poreikiai, bet ir jį siunčiančios organizacijos ar darbdavio poreikiai. Kartais visi jie skiriasi ir suderinti būna sunku. Dėstytojas turi būti ypač jautrus dalyvių poreikiams, kurie gali išryškėti tik mokymo/si metu. Todėl gali tekti lanksčiai pertvarkyti mokymo/si planą.

Mokymosi poreikiams nustatyti naudojama:

- *anketos, klausimynai*;
- *dokumentų analizė* (ataskaitos, individualūs planai, darbų pavyzdžiai, taisyklės);
- *stebėjimai* (tam tikro reiškinių dažnumas, svarbių reiškinių ar sąlygų stebėjimas);
- *pokalbiai* (teminiai pokalbiai su grupe, interviu su vienu iš dalyvių);
- *grupės sprendimas* (atviras pokalbis, kur visi grupės nariai išsako savo nuomonę apie poreikius, grupės konsensusas).

Išvardinti metodai poreikiams nustatyti gali būti naudojami atskirai, apsisprendžiant kuris labiausiai tam tinka ir apgalvojant bei pasiruošiant tam tikras priemones (pavyzdžiui klausimynus) arba derinant kelis metodus tarpusavyje (pavyzdžiui, apklausiant darbdavius ir sužinant besimokančiųjų grupės poreikius).

Pažymėtina, kad mokymosi poreikių tenkinimas kiekviename kurse yra cikliškas procesas, kadangi specifiniai poreikiai koreguoja planą, mokymo, mokymosi organizavimo patirtis turtina dėstytoją.

Užduotis besimokantiems:

1. Sudarykite savo mokymosi poreikių pagal reikšmingumą (pradėkite nuo reikšmingiausių) hierarchiją?
2. Aptarkite grupėje kiekvieno Jūsų 3 svarbiausius mokymosi motyvus.
3. Suskirstykite savo mokymosi motyvus į grupes: socialiniai motyvai, asmeniniai ir t.t.
4. Aptarkite, kuri mokymosi motyvų grupė yra dominuojanti. Kodėl?

5. MOKYMO SI PASIEKIMŲ VERTINIMO METODAI

Studijų tikslai

- Pristatyti vertinimo metodus;
- Pasirinkti tinkamus pasiekimų vertinimo metodus;
- Palyginti besimokančiųjų pasiekimų vertinimo metodus tarpusavyje, rasti jų privalumus ir trūkumus;
- Nuspręsti, kurie besimokančiųjų pasiekimų vertinimo metodai tinkami mokymosi vertinimui;

Vertinti besimokančiųjų pasiekimus padeda daugybė metodų, sukurtų remiantis skirtingomis prielaidomis ir naudojamomis strategijomis. Tai susiję su laiko ir finansiniais kaštais: galimi testai, kur reikia klausimui parinkti atsakymo variantą; populiarėja kompiuterizuoti tokio tipo testai, - paprasta ir pigu juos peržiūrėti. Visgi, yra ir minusų – galima spėti atsakymą; neįmanoma sužinoti, kuo remdamasis atsakinėjantysis pasirinko vieną ar kitą atsakymą, jų ugdomoji funkcija – menka. Vertinti galima rašinius, kuriuose reikia atskleisti, parinkti, pagrįsti, integruoti, paaiškinti, vertinti medžiagą. Jie tinka ugdomajame vertinime, bet yra brangūs – daug laiko ir pastangų juos peržiūrėti.

Ką daryti, kad įvertinimas neatrodytų kaip bausmė, kad teigiamai veiktų savęs vertinimą? Svarbiausia, viena vertus, taikyti tinkamus (pagrįstus) ir patikimus (tikslus) vertinimo metodus, kita vertus pedagoginių požiūriu taktiškai teikti besimokančiajam grįžtamąją informaciją apie jo pasiekimus, kuri skatintų jį ar ją tobulėti bei siekti geresnių rezultatų. Visuomenėje apskritai dominuoja trys vertinimo nuostatos. Jos pateikiamos 3 lentelėje:

3 lentelė

Vertinimo nuostatos	Vertinimo nuostatos charakteristika
<i>Teisingumas</i> <i>(objektyvumas)</i>	Aukščiausią įvertinimą gauna geriausiai darbą atlikęs asmuo.
<i>Lygybė</i> <i>(vienodos galimybės)</i>	Visiems vertinamiesiems sudaromos vienodos sąlygos pademonstruoti savo pasiekimus.
<i>Reikalingumas</i> <i>(reikšmingumas)</i>	Vertinami esminiai, principiniai kompetencijų parametrai

Minėtos nuostatos turi ir etinį pagrindą, susijusi iš esmės su saugumo jausmu vertinant. Teisingumo požiūriu nariai gali jaustis tikri, kad esant geresniems jų pasiekimams jie bus geriau įvertinti. Lygybės nuostata užtikrina, kad vertinimo sąlygos ir keliama reikalavimai bus vienodi visiems ir įvertinimai bus objektyvūs ir teisingai atspindės besimokančiųjų pasiekimus. Reikalingumo nuostata teigia, kad vertinami bus esminiai

kompetencijų parametrai, kurie būna iš anksto aptarti ir jų bus laikomasi vertinimo procedūros metu.

Į vertinimą švietimo sistemoje esame įpratę žiūrėti kaip į besiremiantį tik teisingumu, tačiau daug daugiau laimėtume grįsdami vertinimą visomis vertinimo nuostatomis, kurios iš esmės papildo teisingumo nuostatą.

Toliau pristatysime ir aptarsime šiuos pasiekimų vertinimo metodus: bendradarbiaujančių grupių vertinimas mokymosi pasiekimų aplankas, pokalbis, testavimas, veiklos vertinimas darbo vietoje, stebėjimas, atsakinėjimas žodžiu, savianalizė, grįžtamasis ryšys, projektų vertinimas, dalyvavimo grupės darbe vertinimas.

5.1. Bendradarbiaujančių grupių vertinimas

Mokymosi bendradarbiaujant vertinimas turi kitokią tikslą nei įprastas vertinimas: svarbu ne tik parašyti įvertinimą už žinias ar gebėjimus, bet ir įvertinti visą mokymosi procesą – studento aktyvumą, pastangas, dalyvavimą.

Vertinimo galimybės

Dėstytojai, kurie nori pažymiu vertinti bendradarbiaujančios grupės narius, turi galimybę pasirinkti šias alternatyvas:

- **Individualus vertinimas.** Besimokantieji dirba drauge bendradarbiaujančiose grupėse, moko vienas kitą, o apklausos darbą atlieka individualiai ir gauna individualius įvertinimus.

- **Dvigubas vertinimas.** Besimokantieji dirba bendradarbiaujančiose grupėse, individualiai atsiskaito ir gauna individualius įvertinimus; paskui gauna antrą įvertinimą už tai, kaip visa grupelė bendrai įvykdė užduotį.

- **Papildomas vertinimas** panašus į dvigubąjį: pirmiausia įvertinama individualiai, vėliau skiriami papildomi balai už grupės darbą tuo atveju, jei kiekvienas narys atsiskaitydamas asmeniškai gavo, pavyzdžiui, ne mažiau kaip septynis ar atsakė ne mažiau kaip į 70% testo klausimų. Taip besimokantieji skatinami bendradarbiauti per paskaitas, pertraukas ar namuose.

- **Neformalusis grupių vertinimas** leidžia dėstytojui kaupti grįžtamąją informaciją, pastabas, kaip grupė dirbo. Dėstytojas gali tai daryti periodiškai. Galima paprasčiausiai pasižymėti:

- 1) kokios teigiamos grupės darbo charakteristikos pastebėtos;
- 2) įvertinti grupės darbą rangų nuo 1 (blogai) iki 7 (puiku);
- 3) kokios neigiamos grupės darbo charakteristikos pastebėtos;

4) kitos pastabos.

Užduotis besimokantiems:

Įvertinti mokymąsi bendradarbiaujant grupėje.

Asmeninių pasiekimų ir veiklos vertinimas

Įvertinti, kaip vyksta mokymosi procesas svarbu tolesnei grupės veiklai. Tą apmąstyti rekomenduotina periodiškai. Grupės nariams galima pasiūlyti padiskutuoti ar įvertinti klausimyno teiginius (pavyzdys žemiau, 4 lentelė); rezultatai aptariami bendrai.

4 lentelė

Kaip vertinu bendradarbiavimą mokantis mūsų grupėje? Įvertinkite balais ir pateikite komentarus

Teiginiai	1 – puiku	2 – gerai	3 – taisyтина
Mes kartu dirbome ir planavome	1	2	3
Mes dalijomės mintimis ir keitėmės darbais	1	2	3
Mes vieni kitus patikrinome, ar suprantame tą pat taip pat	1	2	3
Mes ramiai reiškėme savo nuomones	1	2	3
Mes vienodai pasiskirstėme vaidmenimis ir pareigomis	1	2	3
Mes pateikėme informaciją kaip grupė	1	2	3
Ką mūsų grupė kitą kartą galėtų padaryti geriau? (Įrašykite)			
Ar mūsų grupė ko nors išmoko besimokydama kartu? Kodėl? (Įrašykite)			

Mokymosi bendradarbiaujant ypatumai ir pasiekimų bei veiklos vertinimo būdai

Asmeninė atsakomybė yra vienas iš pagrindinių mokymosi bendradarbiaujant elementų. Asmeninę atsakomybę už grupės darbą galima skatinti tokiais būdais:

1. Išlaikant nedideles grupeles. Kuo mažesnė grupė, tuo didesnė kiekvieno nario atsakomybė.

2. Organizuojant individualų atsiskaitymą kiekvienam besimokančiam. Tai būdas patikrinti, kaip kiekvienas dirbo grupėje.

3. Atsitiktinai parenkant vieną besimokantį iš grupės, kuris atliktą darbą žodžiu pristatytų visai didelei grupei.

4. Stebint visas grupes ir fiksuojant, kaip dažnai kalba kiekvienas grupės narys.

5. Paskiriant vieną grupės narį tikrintojui, kuris paprašytų kiekvieno grupės nario nuosekliai pakomentuoti grupės darbo rezultatus.

Vertinimo metodiniai būdai. Prieš kiekvieną užduotį svarbu besimokančiuosius informuoti, koku būdu jie bus vertinami. Kai kalbame apie mokymąsi bendradarbiaujant, vienas iš sudėtingiausių dalykų yra nuspręsti, kaip parašyti įvertinimą, kuris informuotų besimokančiuosius ir apie grupės darbą, ir apie asmeninius kiekvieno pasiekimus. Toks vertinimas turėtų aiškiai apibrėžti, kaip besimokantieji bus įvertinti už kitų grupės narių ir savo mokymosi pasiekimus. Individualiai vertinami mokiniai gauna įvertinimus už savo asmeninius pasiekimus; priešingai, jei vertinama visa grupė, studentai gauna įvertinimus už pozityvius ir produktyvius bendros veiklos pasiekimus. Vertinimo struktūra turi įtakos grupės narių elgesiui ir tam, ar besimokantieji norės padėti vienas kitam.

Pateiksime keletą mokymosi bendradarbiaujant vertinimo metodinių būdų:

1. Individualus balas/pažymys ir premijiniai taškai, pridedami pagal visų grupės narių pasiekimų atitikimą nustatytam kriterijaus rodikliui ar rodikliams

Grupės nariai mokosi kartu ir įsitikina, kad visi sugeba atlikti užduotį. Paskui kiekvienas individualiai atlieka užduotį ir gauna įvertinimą. Premijiniai taškai rašomi, jei visi grupės nariai pasiekia nustatytą kriterijaus rodiklį ar rodiklius. Šis būdas patogus, kai atsiskaityti naudojami testai.

Pavyzdys

- Premijiniai taškai pagal grupės testo atlikimo vidurkį:

90–100% 3 taškai

80–89% 2 taškai

70–79% 1 taškas

- Testo atlikimo procentus atitinkantys balai:

91–100% – 10

81–90% – 9

71–80% – 8

61–70% – 7

51–60% – 6 ir t. t.

- Dar reikia numatyti, už kiek surinktų balų bus rašomas atitinkamas pažymys:

13 balų – 10

11, 12 balų – 9

9, 10 balų – 8

7, 8 balai – 7 ir t. t.

5 lentelė

Vertinimas pagal individualių ir grupės pasiekimų vidurkį

<i>Grupės nariai</i>	<i>Individualūs testo rezultatai, %</i>	<i>Individualūs balai</i>	<i>Grupės vidurkis, %</i>	<i>Premijiniai taškai</i>	<i>Iš viso balų</i>	<i>Įvertinimas pažymiu</i>
Tomas	91	10	85	2	12	9
Lina	85	9	85	2	11	9
Matas	79	8	85	2	10	8

Šis pavyzdys rodo, kad aukščiausias individualus rezultatas nelemia galutinio aukščiausio įvertinimo – šis priklauso nuo bendro grupės darbo rezultato. Ši procedūra ypač pabrėžia, kaip svarbu padėti, padrašinti blogiau besimokančiuosius grupėje.

2. Vertinimas pagal žemiausią individualų rezultatą

Individualus balas ir premijiniai taškai rašomi remiantis žemiausiu grupės pažymiu. Procedūra panaši į aukščiau aprašytąją, tik premijų taškai pridedami ne pagal vidurkį, o pagal žemiausią balą grupėje.

3. Visų narių surinktų balų suma

Šį metodą patogu taikyti tarpiniam vertinimui, kai galutinis pažymys priklauso nuo keleto tarpinių. Individualaus atsiskaitymo balai sudedami ir pridedami prie anksčiau grupės turėtų balų. Pavyzdžiui, jei narių pažymiai yra 9, 8, 8, 7, tai kiekvienas narys gauna 32 balus. Kiekvienas grupės narys pagal vidurkį vėliau gaus pažymį, sudėjus keletą grupės tarpinių atsiskaitymų balų.

4. Įvertinimų vidurkis

Visų narių įvertinimų sumos vidurkis gaunamas taip: individualūs narių balai sudedami ir padalijami iš grupės narių skaičiaus. Kiekvienas grupės narys pagal tą vidurkį gauna pažymį. Pavyzdžiui, jei narių pažymiai yra 9, 8, 7, 7, tai kiekvienas gauna 8.

5. Pažymys už bendrą veiklą

Grupė kartu paruošia vieną pristatymą. Jis yra įvertinamas ir visi nariai gauna vieną bendrą pažymį. Labai svarbu, kad diskutuodami visi grupės nariai pasiektų susitarimą.

6. Atsitiktinis pasirinkimas

Visi grupės nariai atlieka užduotį individualiai, tada patikrina vienas kito darbą ir patvirtina, kad jis be klaidų. Kadangi visa grupė patvirtina, jog visų atlikta teisingai, nėra ypatingo skirtumo, kuris darbas bus vertinamas pažymiu. Dėstytojas ištraukia bet kurią darbą, įvertina jį ir visi nariai gauna vienodą pažymį.

7. Žemiausias vertinimas

Visiems nariams rašomas mažiausias grupėje gautas pažymys. Grupės nariai padeda vienas kitam pasiruošti egzaminui, paskui kiekvienas individualiai jį laiko. Visi grupės nariai įvertinami žemiausiu grupėje gautu pažymiu. Šia procedūra pabrėžiama pagalba ir padrašinimas tų narių, kurių laimėjimai mažesni.

8. Mokymosi pasiekimų vidurkis ir bendradarbiavimo gebėjimų vertinimas

Grupės nariai, norėdami išsiaiškinti, kaip atlikti užduotį, dirba kartu. Tada ją atlieka individualiai ir kiekvienas gauna pažymį, atitinkantį grupės pažymių vidurkį. Darbo metu besimokantieji stebimi – fiksuojama, kaip dažnai pasireiškia tam tikri bendradarbiavimo gebėjimai, pavyzdžiui, gebėjimas padrašinti, aktyviai klausytis, formuluoti klausimus. Tuomet dar įvertinama, kaip grupė sugeba pritaikyti gebėjimus bendradarbiauti, ir pažymys pridedamas prie mokymosi pasiekimų vidurkio.

9. Mokymosi pasiekimų ir bendradarbiavimo vertinimas

Grupės nariai gauna įvertinimą pagal grupės pažymių vidurkį. Jei grupės vidurkis pasiekia tam tikrą nustatytą kriterijų, jos nariams galima neužduoti tos dienos namų darbų ar kitaip paskatinti.

10. Tarpgrupinis lenktyniavimas

Dar vienas išskirtinis vertinimo būdas – tai atlygis visai grupei už geriausiai atliktą užduotį, palyginti su kitomis grupėmis. Grupė gali būti įvairiai skatinama: rašomas aukščiausias pažymys, įteikiamas prizas, numatomos privilegijos, apdovanojama kitais ne piniginiiais prizais ir pan. Tačiau šį vertinimo būdą reikėtų taikyti atsargiai, nes rezultatai gali padaryti žalos santykiams su bendramoksliais.

Iš pateiktų vertinimo būdų aišku, jog besimokančiojo galutiniam pažymiui turi turėti įtakos ne tik jo asmeniniai pasiekimai, bet ir kitų grupės narių mokymosi pasiekimai. Būtent tokiu atveju grupės nariai labiau linkę padėti vienas kitam. Vertinant bendrą grupės darbą, skatinama pagalba vienas kitam, o individualus vertinimas tai ignoruoja. Žinoma, asmeninė

atsakomybė labai svarbi: jausdami ją, besimokantieji mokysis, tačiau jei nematys sąsajos su kitų grupės narių vertinimu, mažiau stengsis bendradarbiauti.

Užduotis besimokantiems:

1. Kiekvienas studentas įvertina mokymosi ir vertinimo dirbant individualiai ir grupėse privalumus bei trūkumus (arba tai, kas nepriimtina, netenkina).
2. Grupėje aptariamos išryškėjusios mokymosi bei vertinimo dirbant grupėje ir individualiai tendencijos.

Dalyvavimo grupiniame darbe vertinimo ypatumai

Svarbi grupinio darbo vertinimo problema - pasverti kiekvieno dalyvio indėlį. Geriausiai tai galėtų padaryti patys grupės dalyviai. Jie tai gali padaryti užpildydami kitų grupės narių vertinimo lapus, atsižvelgiant į kelis pagrindinius dalyvavimo aspektus. Vieni kriterijai atitinka kūrybiškumą, kiti- savitarpio pagalbą dirbant, sugebėjimą laikytis terminų. Balų vidurkis atimamas iš grupės balų ir paskirstomas kiekvienam kaip jo balas. Šiuo atveju studentas, gavęs daugiausiai balų turės vidutinį grupės vertinimą. Studentas, mažiau dalyvavęs grupės darbe, gaus tam tikrą baudos taškų skaičių.

Kriterijai ir baudos taškų dydis gali būti sutariami darbo pradžioje.

Studentodalyvavimo grupės darbe vertinamas:

Kriterijai	Aukštas indėlis	Vidutinis indėlis	Mažas indėlis
1.Vadovavimas ir kryptingumas	0	-1	-2
2.Organizuotumas	0	-1	-2
3.Idėjos ir pasiūlymai	0	-1	-2
4.Duomenų rinkimas	0	-2	-4
5.Duomenų analizė	0	-2	-4
6.Ataskaitos rašymas	0	-3	-6
Iš viso baudos balų:			

Veiksmų seka:

1. Dėstytojas įvertina grupės atliktą darbą (rezultata).

2. Kiekvienas grupės narys užpildo kitų grupės narių vertinimo lapus.
3. Programa pateikia dėstytojui kiekvieno grupės nario baudos balų vidurkį.
4. Dėstytojas įvertina kiekvieną grupės narį individualiai, atsižvelgdamas į kiekvieno grupės nario baudos balų vidurkį:
 - jeigu studento baudos balų vidurkis yra **tarp -5 ir -10** studentas vertinamas **vienu balu** žemiau negu bendras grupės atlikto darbo įvertinimas.
 - jeigu studento baudos balų vidurkis yra tarp **-11 ir -20** studentas vertinamas **dviem balais** žemiau negu bendras grupės atlikto darbo įvertinimas.

5.2. Mokymosi pasiekimų aplankas

Mokymosi pasiekimų aplankas - tai tikslingai sudarytas, savianalize pagristas besimokančiojo darbų rinkinys, iliustruojantis jo pastangas, mokymosi pažangą ir įgytas kompetencijas. Jis naudojamas vertinant individualius mokymosi pasiekimus. Šis dokumentų ir veiklos įrodymų rinkinys fiksuoja visus mokymosi ir kūrybinio proceso etapus bei esminius, besimokančiajam reikšmingus pasiekimus. Mokymosi pasiekimų aplanką pildo besimokantysis, padedant dėstytojui. Mokymosi pasiekimų aplanko konstravimas gali būti dvejopas: vienu atveju didesnis dėmesys kreipiamas į mokymąsi (kaip mokomasi?), kitu - į mokymosi pasiekimus.

Į *mokymąsi* orientuotas aplankas mokymo/si procese tarnauja kaip netradicinis mokymo/si metodas ir kaip pasiekimų, mokymosi pažangos nenutrūkstamo vertinimo instrumentas. Aplankas fiksuoja visus mokymo/si ir kūrybinio proceso aspektus ir etapus ir yra naudingas dokumentuojant visuminį mokymosi procesą - jis parodo, kaip besimokantysis integruoja specifines žinias ir įgūdžius, kokią daro pažangą, siekiant nustatyto standarto. Be to, tokio tipo aplankas yra ypač vertingas dėl jame pateiktos besimokančiojo savianalizės/refleksijos kompetencijos, kai vertinamas savo paties mokymosi proceso efektyvumas ir produktyvumas.

Į *mokymosi pasiekimus* orientuotas aplankas yra darbų, kuriuos pats besimokantysis laiko geriausiai, rinkinys. Dėl šios priežasties jis dar vadinamas parodomuoju aplanku ir yra naudojamas kaip mokymo programos mokymosi pasiekimų galutinio įvertinimo instrumentas.

Mokymosi pasiekimų aplankas yra daugiafunkcinis metodas ir yra svarbus keliais aspektais - jis funkcionuoja kaip netradicinis mokymo/si metodas ir kaip vertingas netradicinio/ alternatyvaus vertinimo ir pripažinimo instrumentas. Taigi šia prasme mokymosi

pasiekimų aplankas apjungia mokymosi įvairiose aplinkose procesą ir pasiekimų vertinimo procesą.

Kaip mokymo/si metodas - atskleidžia mokymosi proceso etapus ir demonstruoja pasiekimus.

Kaip mokymo/si pasiekimų vertinimo metodas - įvertina mokymosi procese daroma pažangą ir besimokančiojo mokymosi pasiekimus.

Kaip ankstesnio neformaliojo ir savaiminio mokymosi pasiekimų vertinimo metodas įvertina įvairiose mokymosi aplinkose įgytas žinias ir kompetencijas ir yra vertingas siekiant jų ir mokymosi kreditų pripažinimo profesiniame rengime.

Mokymosi pasiekimų aplanko vertę atspindi ne tik realus jo turinys, bet ir principinė aplanko medžiagos atranka, jos parengimas ir mokėjimas tinkamai pateikti. Mokymosi pasiekimų aplanko kokybė sąlyginai priklauso ir nuo to, kokios pagalbos sulauks besimokantysis iš vertinimą organizuojančios institucijos, ar kokybiškos konsultacijos jam bus suteiktos. Besimokančiajam turi būti išaiškinti patvirtinimams keliami reikalavimai, kriterijai ir aiškiai nurodyti mokymo/si dalykai, kurių patvirtinimai turi būti pateikti. Todėl svarbu skatinti besimokančiuosius mąstyti, kaip galima gauti įvairių praktinės veiklos patvirtinimų.

Besimokantiems naudinga į mokymosi pasiekimų aplanką kaupti įvairios paskirties nuorodas, besiremiančias tiesioginiais ir netiesioginiais patvirtinimais. Gali būti naudojamos šios patvirtinimų formos, pvz.:

- Dokumentai parengti paties besimokančiojo. Tokie dokumentai turi būti paremti patvirtinimu.
- Asmeninis patvirtinimas. Asmuo gali parengti savo asmeninį patvirtinimą, paaiškinanti kompetencijos lygmenį ir atsakyti į svarbius klausimus - kas ir kada? Asmeninį patvirtinimą gali patvirtinti ir kitas asmuo, pvz., darbdavys, vadovas, konsultantas ar kt.
- Testai. Galima pasirinkti testą raštu ar atlikti problemų sprendimo pratimą arba būti respondentu (apklausiamu asmeniu), kai apklausia atitinkamos srities specialistai. Rezultatai gali būti pateikti kaip įrodymas.

Mokymosi pasiekimų aplanko rengimo procesas yra mokymosi proceso tęsinys. Jo metu besimokantysis daug sužino apie savo individualias savybes; nustato savo stipriąsias ir silpnąsias puses; ugdo save, planuodamas dabartinę ir būsimą patirtį.

Užduotis besimokantiems:

Studentų pasiekimų aplankas

Kokius pasiekimų įrodymus turi studentas ?	Kokių pasiekimų įrodymų reikėtų studentui ?

Užduotis besimokantiems:

Studentai grupėse parengia mokymosi pasiekimų aplanko struktūrą.

Minčių lietaus principu nurodykite kokiais metodais renkami duomenys apie studento pasiekimus. Visi atsakymai surašomi dideliame lape.

Galimi atsakymai.

formalus egzaminas raštu ribojamas laike

pieštuko ir popieriaus testas

trumpų atsakymų testas (raštu)

žodinis testas , pvz. mokantis kalbos

klausimai ir atsakymai

interviu

konkursas

projektas

veiklos rezultatas

atvejų analizė

žodinis pristatymas

praktinio atlikimo testas

veiklos produktų analizė

realių situacijų modeliavimas

egzaminas raštu su klausimais, naudojantis literatūra

brėžinių ar grafikų testai

klausymo testai (klausyti ir atsakyti)

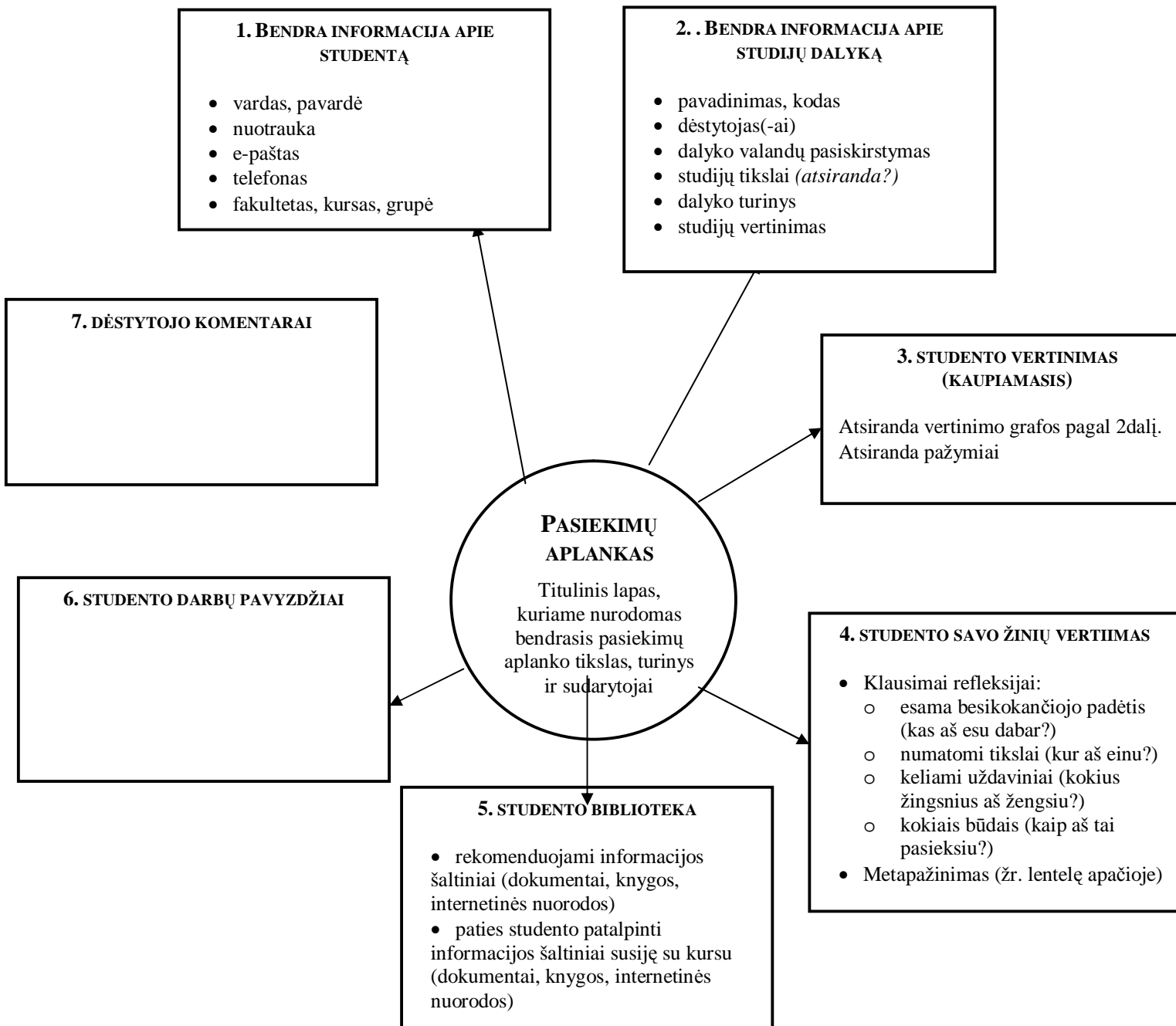
objektyvus testai, besiremiantys atsakymų pasirinkimais ar kt.

baigiamieji, diplominiai, kursiniai darbai

referatai

Užduotis besimokantiems:

Besimokančiojo pasiekimų aplanko (portfolio) kūrimo pavyzdys

N pav. Besimokančiojo pasiekimų aplanko (portfolio) kūrimo schema

Studento *pasiekimų aplankas* - tai įrašų rinkinys, kuriame nuolatos yra kaupiama įvairaus pobūdžio informacija apie studento pasiekimus studijose ir už jos ribų.

Studento pasiekimų aplankas :

- yra paties studento nuosavybė, kurią jis gali rodyti arba nerodyti kitiems asmenims.
- Jame registruojami tik teigiami studento pasiekimai
- pateikiamos pastabos ir komentarai yra ugdomojo pobūdžio.

Pasiekimų aplankas remiasi medžiaga, gauta iš įvairių duomenų šaltinių: tai ne tik pripažinti studento pasiekimai, gauti valstybinių egzaminų metu, bet ir pasiekimai įvairioje popamokinėje bei užmokyklinėje veikloje. Studento pasiekimų aplankas yra diskusijų tarp studento ir dėstytojo rezultatas. Kur mokytojas atlieka ne teisėjo, informacijos šaltinio, eksperto kontrolieriaus, diktatoriaus vaidmenį, bet ir tampa studento pasiekimų liudininku, partneriu, konsultantu, patarėju, derybininku. Studento pasiekimų aplankas panašesnis į gyvenimo aprašymą, kuriame pažymimi pasiekimai.

- skatinti studento mokymosi motyvaciją, stiprinti jo savivoką, savigarbą, pasitikėjimą savimi, gertinti mokymąsi;
- padėti studentui ir kitiems asmenims suprasti, kokias kriterijais remiantis priimami sprendimai apie studentų pasiekimus;
- tobulinti studento studijų programą ir veiklos organizavimą, akcentuojant studento bendrųjų gebėjimų sklaidą.

Studento pasiekimų aplanką galėtų sudaryti šiuos dalys:

1. Titulinis lapas, kuriame nurodomas bendrasis aplanko tikslas, aplanko turinys ir sudarytojai.
2. Bendra informacija apie studentą: vardas, pavardė, adresas, gimimo data, lankyta ar lankytos mokyklos (su datomis), lankyti būreliai, kursai, fakultatyvai; studento ir klasės auklėtojo parašo vieta.
3. Studijų programos rezultatų lapas (valstybinė ugdymo programa, mokyklos arba valstybiniai egzaminai, kitų švietimo institucijų programos), nurodant pažymius, lygius, kursus, pateikiant komentarus.
4. Bendrųjų gebėjimų, pomėgių, interesų lapas (pvz.: sportinė, muzikinė, turistinė, meninė ar kitokia popamokinė, užmokyklinė veikla, darbo patirtis ir pan. Šioje aplanko dalyje gali būti pateikiama informacija apie:
 - bendruosius gebėjimus (asmeninius, socialinius, komunikacinius, kritinio mąstymo bei problemų sprendimo, darbinius ir veiklos, naudojimosi informacinėmis technologijomis ir pan.);
 - asmenybės savybes (pvz.: pasitikėjimą savimi, atsakomybę, atkaklumą, gebėjimą rizikuoti, apsisprendimą, pagalbą kitiems ir bendradarbiavimą)

- specialiuosius gebėjimus, paremtus pažymėjimais, pagyrimo raštais, įvairia įgyta kvalifikacija (pvz.: konkursų diplomai, prizai, egzaminų įvertinimai ir pan.)
- dalyvavimą mokyklos, rajono bendruomenės veikloje.

5. Studento veiksmų plano lapas, kuriame fiksuojami bendri studento, dėstytojo aprašymai, apimantys:

- esamą studento padėtį (kas aš esu dabar ?)
- numatomus tikslus (kur aš einu ?)
- keliamus uždavinius (kokius žingsnius aš žengsiu ?)
- kokiais būdais (kaip aš tai pasieksiu ?)

6. Studento pastabų apie save lapas. Šiame lape studentas pateikia savo komentarus ir pastabas apie save įvairiose situacijose (mokykloje, namuose, bendruomenėje ir pan.), apie savo pomėgius bei itin patikusią veiklą, konkrečius gebėjimus, pasiekimus, ateities lūkesčius (pvz.: ketinimus toliau mokytis, lavinimosi sritis, ketinimus įsidarbinti ar pan.)

7. Studento darbų pavyzdžiai (studentui pageidaujant, gali būti sudarytas darbų aplankas, kuriame atsispindi įvairūs studento gebėjimai, pateikiami atrinkti darbai), jų komentarai.

Pastaba: Į Studento aplanką gali būti patalpinta išsami informacija apie atskirų dalykų pasiekimus, kuri išdėstyta, remiantis kitokia tvarka.

5.3. Pokalbis

Pokalbis – tai universalus metodas, kuriuo galima gauti informacijos apie įvairius studijų proceso aspektus, tiesiogiai nematomus veiklos motyvus, besimokančiųjų išgyvenimus, jų subjektyvų požiūrį į gyvenimo reiškinius ir pan. Žiūrint į pokalbį kaip į sandorį, klaidos yra neišvengiamos, kadangi šiame procese kiekvienas interviu dalyvis turi savų sumetimų. Taigi kad ir kaip kruopščiai ir sąžiningai elgtųsi dėstytojas, vargu ar galima visiškai išvengti asmeninių santykių, galinčių veikti atsakymus.

Pokalbis – tai betarpiškas bendravimas, priklausantis nuo dialogo dalyvių individualių savybių, situacijos, problemos, kurią kandidatas nagrinėja, nuo tų tikslų, kurių siekiama. Galimos dvi pokalbio rūšys: *laisvas ir standartinis*. *Laisvas pokalbis* yra mažiau apribotas tik nagrinėjama problema. Jo metu svarbu sužadinti kandidato norą išsakyti, būti aktyviu ir pozityviai nuteikti tolesniems jo pasiekimų vertinimo etapams. Dėstytojas turėtų siekti, kad laisvas pokalbis turėtų aiškią strategiją t.y. pagrindinę idėją. *Standartiniam pokalbiui* iš anksto sudaromas planas, suformuluojami klausimai, laikomasi nustatytos tvarkos. Gali būti vedamas pusiau standartinis pokalbis (Kardelis, 2002).

Sėkmingam pokalbiui keliami tokie reikalavimai:

- vertinamąjį reikėtų palankiai nuteikti, įgyti jo pasitikėjimą, skatinti norą atvirai pasisakyti;
- apibrėžti pokalbio tikslą – nustatyti, kas norima pokalbiu išsiaiškinti;
- aiškiai formuluoti klausimus;
- pokalbio eigą reikia tiksliai užfiksuoti.

Pokalbio rezultatų analizė. Pirminė pokalbio rezultatų analizė atliekama pokalbio metu. Dėstytojas tikrina tam tikras hipotezes, analizuoja atsakymų suderinamumą. Tikroji analizė prasideda po pokalbio, svarbiausia gautos informacijos patikimumas (kaip tiksliai vertinamasis prisimena faktus, ar gali paminėti atskiras detales, kokie motyvai skatina kalbėti apie vieną ar kitą faktą ir t.t.). Kitas būdas – tai besimokančiojo pateiktos informacijos palyginimas su informacija, gauta iš kitų šaltinių: pažymėjimų, rekomendacijų, kandidato darbų ir kt. Analizuojant informaciją patartina ją suskirstyti į dvi grupes: *objektyvius faktus ir subjektyvius faktus*. Visa ši medžiaga apibendrinama. Toks faktų apibendrinimas leidžia atskleisti pagrindinius besimokančiojo pasisakymų akcentus.

5.4. Testavimas

Žodis „testas“ (test – angl.k.) reiškia „bandymas“, „patikrinimas“, „matas“. Terminas „testas“ daugiareikšmis. Įvairūs tyrinėtojai, dirbantys pedagogikos, psichologijos, sociologijos ir kitose srityse, ne visuomet suteikia šiai sąvokai identišką turinį, nes kol kas nėra jo apibrėžimo, kuris tiktų visiems. Daugelyje literatūros šaltinių terminas tiesiog vartojamas nesigilinant į pačią sąvoką. Tačiau kai kurie mokslininkai visgi siekia didesnio aiškumo, aptardami šio termino sampratą.

Vieni testą apibūdina kaip „klausimų, kurių kiekvienas turi teisingą atsakymą, rinkinį, kurį besimokantysis atsako žodžiu ar raštu“, kiti – kaip „standartinį klausimų rinkinį, kurio tikslas gauti kiekybinį rezultatą“, tretį – kaip „sistemine procedūrą stebėti asmens elgesį ir jį apibūdinti kiekybinės skalės ar kategorijų sistemos pagalba“.

Praktiškai didaktiniai testai sudaryti remiantis tuo, kad matavimo objektu yra išskirtas būtent didaktinis objektas – žinios, mokėjimai ir įgūdžiai.

Tiriant bendruosius gebėjimus, svarbiausia ne išmokimas ar įgytos žinios, o sugebėjimas savarankiškai tiksliai ir greitai spręsti iškilusius klausimus.

Apibendrinant, galima teigti, jog *testas – tai kruopščiai, pagal nustatytas taisykles parengtas klausimų ir užduočių rinkinys, kuris skirtas pateikti tiriamiesiems - kandidatams,*

siekiant įvertinti jų mokymosi pasiekimus bei asmenybės savybes ar kitas charakteristikas ir atitinkamai pagal jų atsakymus gauti įvertinimą.

Testų tipai

Atsižvelgiant į tiriamąjį objektą testai skirstomi taip (Gage, Berliner, 1994):

- *Gebėjimų ar mokslumo testai (bendrieji, sudėtiniai ir specialieji).*
- *Pažangumo ar pasiekimo testai, neretai vadinami pedagoginiais arba didaktiniais testais.*
- *Interesų, asmenybės ir nuostatų inventarijai.*

Pirmosios dvi kategorijos dažnai akcentuoja maksimalias veiklos galimybes, o trečioji – tipiškos veiklos pasireiškimą. Gebėjimų bei pasiekimų testai yra kognityvinės priemonės, o trečiosios grupės testai nekognityviniai; o kadangi pastarieji neturi teisingų ar neteisingų atsakymų, juos labiau priimtina vadinti inventarijais.

Didaktiniai testai gali būti įvairiai skirstomi pagal jų turinio sudėtingumą, klausimų–atsakymų pobūdį ir pan.

Kitas požymis, pagal kurį galima grupuoti testus, yra klausimų sudarymas. Pagal Gage, Berliner (1994) šioje grupėje išskirtini klausimų tipai:

- *Veiklos testai*, kai asmuo savo žinias ar supratimą gali paversti veiksmais;
- *Apybraižos pobūdžio atsakymų reikalaujantys klausimai*, kurie yra geri tada, kai norime įvertinti besimokančiojo sugebėjimą išdėstyti ir spręsti gana sudėtingas problemas;
- *Trumpų atsakymų klausimai*, kurie skirstomi dar į du pogrupius: papildymų ir atrankos tipo klausimai. Atrankos tipo klausimai pasiskirsto į tris pogrupius: „*teisingai*“ ar „*neteisingai*“ tipo klausimai; *atitikmenų parinkimo* (iš dviejų grupių sąvokų) klausimai ir *rinkimosi iš keleto alternatyvų* klausimai.

5.5. Praktinių gebėjimų vertinimas

Šio vertinimo esmė – nustatyti, ar besimokantysis praktikos metu įgijo reikalingas kompetencijas. Praktikos vertinimas gali vykti po jos atlikimo.

Analizuojant, kokia veikla turi būti atlikta darbo vietoje, paaiškėja, kad iš darbuotojų tikimasi bent kelių tikslų įgyvendinimo vienu metu. Dažnai užduotys yra maksimalios ir reikalauja optimaliu būdu derinti įvairius įgūdžius. „Gero atlikimo“ kriterijai gali būti prieštaringi. Pavyzdžiui, gali būti reikalavimas atlikti užduotį panaudojant kuo mažiau pastangų ir įtampos. Tačiau ar tai dera su tikslu maksimaliai gerai atlikti užduotį?

Praktinių gebėjimų vertinimui būdinga tam tikra struktūra: *pasirengimo užduočiai, užduoties vykdymo ir atliktos užduoties įvertinimo nustatymo etapai*. Planavimo (kuris vyksta

pasirengiant užduočiai) tikslas nustatyti besimokančiojo kompetencijas ir jo gebėjimą planuoti užduotį. Naudojamas kriterijais grįstas interviu ir stebėjimas, kaip asmuo pasirengęs užduočiai. Užduoties vykdymo metu stebimas užduoties atlikimas ir vertinami asmens įgūdžiai. Kartu taikomas kriterijais paremtas interviu. Kandidato prašoma pademonstruoti galimus užduoties atlikimo kelius ir nustatyti, kaip pasirinktas veiklos būdas gali būti pritaikomas kitoje panašioje situacijoje. Vertinimo etapo metu nustatytos egzaminuojamojo mokymosi pasiekimai lyginami su profesijos standartuose apibrėžtomis kompetencijomis ir priimami sprendimai dėl kompetencijų pripažinimo (žr. 6 lentelė).

6 lentelė

Praktinių gebėjimų vertinimo etapai

<i>Eiga</i>	<i>Vertinimo aspektai</i>	<i>Vertinimo metodologija</i>	<i>Mokymo strategija</i>
Planavimas	Metodologinė kompetencija/planavimo įgūdžiai	Kriterijais paremtas interviu. Darbo patirties vertinimas	Problemos analizė
Vykdymas	Vykdymas/veiklos įgūdžiai	Proceso ir /ar produkto stebėjimas	Problemos išsprendimas
Įvertinimas ir korekcija	Refleksijos įgūdžiai	Kriterijais paremtas interviu, rezultatų vertinimas	Mokymosi rezultatų, planavimo ir tolesnių priemonių nustatymas

Vertinant praktinius asmens pasiekimus ypač reikšminga tampa “perkėlimo” proceso vertinimas. “Perkėlimas” sudėtinga, mokymu pagrįsta procedūra, susijusi su teorinės veiklos transformacija į praktinę veiklą žmogaus psichikoje ir pasireiškiančia turimos patirties pritaikymu įvairių naujai kylančių darbinių problemų sprendimui besikeičiančiose veiklos situacijose. Perkėlimo proceso įvertinimui svarbūs keli aspektai:

1. Asmens pasiekimų srityje vyrauja tarpsituacinis pastovumas arba perkėlimas iš vienos situacijos į kitą tam tikromis sąlygomis. Abejose situacijose veiksmas priklauso nuo tų pačių kompetencijų ar kompetencijų grupės. Tai yra keičiantis situacijai asmens pajėgumas atlikti veiklą nesikeičia.
2. Asmuo, analizuodamas skirtingas situacijas žino, kokį veiksma reikia atlikti įvairiose situacijose. Asmuo yra pajėgus atpažinti reikiamą informaciją situacijoje, kad galėtų atitinkamai veikti. Kartais gali būti taip, kad “perkėlimo”situacijoje nėra aišku, kokie gebėjimai reikalingi, t.y. besimokantysis nesuvokia ryšio tarp situacijų ir perkėlimas neįvyksta.

Įvertinant asmens veiklą darbo vietoje svarbu:

- *Tinkamai parinkti veiklos vertinimo kriterijus;*
- *Vertinti ne tik situacijos metu atliekamas operacijas, bet ir besimokančiojo elgesį;*
- *Vertinti, kaip besimokantysis taiko kriterijus priklausomai nuo situacijos specifiškumo.*

Situacijos specifiškumo sąlygojami pasiekimai. Kalbant apie asmens kompetencijų vertinimą darbo vietoje, daugelis užduočių susiję su socialine sąveika, todėl teigtina, kad tam tikri veiksmai yra nulemti situacijos specifiškumo. Kriterijai nėra nustatomi visam laikui ir vieną kartą, bet turi būti kandidato tinkamai interpretuojami atsižvelgiant į funkcines situacijos sąlygas. Labai dažnai mokymas negali pateikti tikslių instrukcijų, kaip reikėtų elgtis kiekvienoje galimoje situacijoje. Todėl besimokantysis privalo taikyti (adaptuoti) savo funkcinius pasiekimus prie tam tikros situacijos remiantis asmenine patirtimi ir interpretacija. Mokymosi procese prisitaikymas/adaptacija yra labai individualus reiškinys ir dažniausiai pasiekiamas per asmeninį patyrimą. Vadinasi, asmens mokymosi pasiekimų vertinimo kriterijai taip pat turi būti labai lankstūs. Todėl keičiantis situacijai, keičiasi ir kriterijai. Kriterijų lankstumą užtikrina tai, kad vertinamas ne tik darbo atlikimo pobūdis, bet ir principai, kuriais grindžiamas atlikimas.

Kiekvienas asmens kompetencijų vertinimas darbo vietoje bus susijęs su specifiniais aspektais. Toks vertinimas turėtų būti maksimaliai individualizuojamas.

5.6. Stebėjimas

Stebėjimo tikslas – papildyti gautą informaciją apie asmens pasiekimus. Stebėjimas atliekamas sistemingai ir organizuotai. Stebėjimas taikomas pokalbio ir praktinių kompetencijų vertinimo metu. Svarbu, kad stebėjimas vyktų objektyviai, pagal sudarytą planą, rezultatai fiksuojami ir lengvai atgaminami, sukaupiama kuo daugiau faktų.

- Užduoties atlikimas stebimas tiesiogiai, galima tiksliau įvertinti asmens elgesį ir kompetencijas, galima pastebėti daugiau besimokančiojo savybių nei pokalbio metu, mažiau įtakos turi vertinamojo asmens požiūris ir vertybės. Stebėjimas remiasi objektyvių duomenų rinkimu ir jų analize, o ne šališku vertinimu.

Stebėjimo trūkumai:

- *Stebėjimą gali įtakoti stebėtojo/vertintojo nuotaika;*

- *Nevienoda stebėtojo/vertintojo padėtis besimokančiųjų (kandidatų) atžvilgiu (išsilavinimas, interesai, soc.padėtis ir t.t.)*
- *Norimo rezultato tendencija;*
- *Situacijos kompleksiskumas (paini situacija, „neįvyksta perkėlimas“);*
- *Vertintojo patirties stoka ir klaidos vertinant;*
- *Vertintojas gali pradėti lyginti besimokančiojo elgesį ar veiklą pagal savo patirtį ir pasiekimus.*

Geriausia stebėjimo faktus užrašyti tuoj po stebėjimo ar kol vyksta stebėjimas. Po stebėjimo skiriamas laikas praktinių įgūdžių vertinimui aptarti, kurio metu vertintojas pateikia savo stebėjimo analizę, o vertinamasis reflektuoja, kaip jam sekėsi.

5.7.Dalyvavimo projekte vertinimas

Projekto patikrinimas

Galimi atvejai, kai pagrindinis mokymosi būdas yra praktinė veikla ar projektas ir yra būtina jį formaliai įvertinti.

Įprastinis atsakinėjimas, orientuotas į prisiminimą ir faktinės informacijos išdėstymą, yra visiškai netinkami projektiniams darbams vertinti. Jie gali visiškai iškreipti darbo tikslus atitraukiant studento nuo projekto, žinant kad jie bus vertinamas įprastai. To galima išvengti, pateikiant studentams klausimus, tiesiogiai susijusius su jų atliktu projektu.

Pvz. studentai atliko atvejo analizę, modeliuodami pastatų pirkimą. Jie aprašė ataskaitoje savo skaičiavimus, problemas, sprendimus ir pan. Šiuo atveju klausimai, į kuriuos galėtų atsakyti studentas būtų:

- Jei trečią savaitę kiltų nacionalinis 3 mėn. statybininkų streikas, kokios įtakos jis turėtų atvejui.
- Jei keturioliktą savaitę bus uždrausta prekyba toje gatvės dalyje, ką jūs patarsit savo klientui ?

Tokiu atveju studentai turėtų peržiūrėti savo užrašus ar kitą medžiagą ir naudotis ja, atsakant į klausimus. Į tokius klausimus negalima atsakyti iš atminties vien tik išgirdus informaciją. Tam reikia remtis patirtimi ir atvejo supratimu.

Pirmuoju atveju visi studentai vykdė projektą individualiai. Kitu atveju studentai dirbo grupėse ir buvo vertinti grupės balu. Šiuo atveju užduoties vertinimas turi patikrinti studento

supratimą ir jį įvertinti individualiai. Pavyzdžiui, 8 studentų grupė sprendė maitinimo problemą. Studentai turėjo skirtingus vaidmenis ir jie išmoko skirtingus dalykus. O kursas, kurio projektą vykdė studentai, skirtas pritaikyti valdymo principus specifinei ir sudėtingai situacijai. Vertinimo tikslas - patikrinti studento sugebėjimus taikyti šiuos principus savo grupės darbe.

Klausimas galėtų būti: Kaip kainodaros ir marketingo politika gali įtakoti kitus valdymo sprendimus maitinimo srityje? Pateikite savo požiūrį paaiškinančius pavyzdžius iš modeliuoto atvejo.

Pirmoji klausimo dalis yra bendra, ji pagrįsta ankstesniame kurse išmoktais valdymo principais. Antroji dalis tikrina studento sugebėjimą taikyti šiuos principus darbe. Vertinimo privalumas tas, kad studentai, žinodami ko tikimasi iš jų atsakant į klausimus, veiklos metu labiau domėsis teorija, bendraisiais principais ir atvejų analize.

Projekto vertinimo kriterijai

Aiškių kriterijų pateikimo projektams argumentai yra tie patys, kaip ir kitiems darbams, bet dar iškelia ir papildomų problemų. *Atliekant projektą dažnai svarbiausias elementas yra pats darbo procesas ir jo metu įgauti įgūdžiai, o ne gauti darbo rezultatai.* Kadangi kriterijų pasirinkimas diktuoja ir projekto formą, kriterijai turi aiškiai atspindėti mokymo/si tikslus ir orientuoti studentą, siekiant šių tikslų.

Sunkumai susiję su projektų kriterijais:

- projektai yra laisvai užbaigiami: išvados yra neprognozuojamos, todėl kriterijai turi būti pateikiami tam tikrais punktais.
- kriterijai, kurie tiksliai apibrėžia turinį iš vienos pusės ir kriterijai, kurie tiksliai apibrėžia procesą iš kitos pusės yra linkę siaurinti tam tikrą projekto sritį.

Trumpiems projektams, atliekamiems nepatyrusių studentų, kai mokymo/si tikslai yra tiksliai nustatyti turinio sąlygomis, tai gali būti pageidaujama. Atviriems projektams, duodantiems studentams sritį tyrinėjimams ir kūrybiškumui, tokie kriterijai gali prieštarauti studentų produktyvumui.

Stebėtojams primenama, kad vertinant reikia atsižvelgti į studento veiklą darbo ruošimo metu. Tai turi atsispindėti komentaruose raštu. Žemiau pateikiama galimi matematinio projekto vertinimo kriterijai:

- A. Projekto rezultatas *Metodas (ar tikslingai ir pagrįstai pasirinkti metodai?);
Įvairių šaltinių susiejimas;
Naujų šaltinių suradimas;
Cituojami pavyzdžiai;
Sudaryti pavyzdžiai;
Naujos ir įprastinės veiklos rezultatų patikrinimas;
Paprasti apibendrinimai;
Originalūs tyrimai.*
- B. Darbas grupėje *Kaip studentai dirbo grupėje?*
- C. Veiklos plano nuoseklumas *Ar buvo laikomasi nurodytų terminų ir darbo plano?*
- D. Ataskaitos parengimas *Ataskaitos struktūra;
Argumentų aiškumas;
Pusiausvyra tarp skyrių;
Rezultatų pagrįstumas;
Išvadų teisingumas;
Detalės, antraštės, schemas, nuorodos;
Tikslų pasiekimas.*

Gali būti naudojami ne tik detalizuoti kriterijai, bet ir kiekvieno kriterijaus pasiūženklinimo schema. Tai suteikia lankstumo, leidžia atsakyti kai kurių kriterijų ar įvesti naujus.

Veikla	I	LG	G	P	B	N	Komentarai
1. Atlikimas							
1.1. Metodas							
tyrimas							
literatūra ir pagrindimas							
tikslų parinkimas							
programos paruošimas							
1.2 Įgyvendinimas							
bandymų							
priemonių suradimas, parengimas;							
įrangos ir aparatų							
konstravimas;							
įrangos gamyba;							
įrangos derinimas;							

<p>1.3 Eksperimentai</p> <p>planavimo logiškumas; tikslumas ir matavimų svarbumas; apimtis; pakeitimai darbo metu;</p>							
<p>1.4 Skaičiavimai</p> <p>modeliavimas; programavimas; analizė; pateikimas.</p>							
<p>1.5. Medžiagos ir veiklos įvertinimas</p> <p>teorinės studijos; teoriniai lūkesčiai; bandymo rezultatų analizė; ryšys tarp teorijos ir rezultatų.</p>							
<p>1.6. Žurnalas</p> <p>pildomas pagal instrukciją; pavyzdiniai įrašai.</p>							
<p>2. Ataskaitos rankraštis</p> <p>ataskaitos struktūra; argumentų aiškumas; pusiausvyra tarp skyrių; rezultatų pagrįstumas; išvadų teisingumas; detalės, antraštės, schemas, nuorodos; tikslų pasiekimas.</p>							
<p>3. Ataskaita</p> <p>darbo koregavimas, atsižvelgiant į pastabas; ataskaitos sumaketavimas; įvykdymo standartas; stilius.</p>							

4. <i>Kita</i>								
----------------	--	--	--	--	--	--	--	--

Lentelėje naudojami sutrumpinimai: I-išskirtinai; LG - labai gerai; G-gerai; P-patenkinamai; B-blogai; N-nepakankamai

5.8 Grįžtamasis ryšys

Grįžtamasis ryšys – informacija apie veiklos rezultatus bei veiksmingumą kuri tam tikrame pavidale pasiekia jos dalyvius ir kurių pagrindu vykdoma tos veiklos korekcija. Grįžtamasis ryšys vyksta nuolat arba periodiškai taikant įvairias priemones.

Svarbu besimokančiajam suprasti kuo skiriasi konstruktyvus grįžtamasis ryšys ir kritika.

Kritika - tai neigiamas grįžtamasis ryšys, kurį besimokantysis linkęs atmesti ir dažniausia išgyvena kaip gynybą. Dėl šios priežasties besimokantysis stengiasi išvengti grįžtamąsios informacijos ar net veiklos, kuri galėtų būti kritikos priežastimi. Tai nepadaeda besimokančiajam tobulinti savo veiklą.

Konstruktyvus grįžtamasis ryšys gali būti ir pozityvus, ir negatyvus. Jis įgalina besimokantįjį gauti informaciją apie save, savo elgseną, savo veiksmus, poveikį situacijai ar kitiems žmonėms. Tai besimokantįjį skatina augti, keistis, gauti naudingą informaciją, kuri gali būti svarbi tolimesnėje besimokančiojo veikloje.

Neigiamo grįžtamojo ryšio trūkumai:

- neturės įtakos besimokančiojo elgsenos pokyčiams, neleis tikėtis, kad netinkama elgsena baigsis;
- atsiras sunkumai palaikant ir kuriant draugiškus santykius su besimokančiaisiais, nes besimokantysis perduos neigiamą informaciją kitiems.
- galimybė išlaikyti gerus santykius bus paremta frustracija ar kitomis neigiamomis emocijomis ir tai pasireikš bendraujant su besimokančiuoju.

Gebėjimai, būtini konstruktyviam grįžtamajam ryšiui

Prieš suteikiant grįžtamąją informaciją, visada būtina paprašyti besimokančiojo įsivertinti savo atliktą darbą. Žinant kaip besimokantysis vertina savo atliktą veiklą, dėstytojui lengviau suteikti ne tik teigiamą, bet ir neigiamą grįžtamąją informaciją.

1. Grįžtamasis ryšys turi būti suprantamas besimokančiajam!

Dėstytojas turi žinoti:

KĄ nori pasakyti?

KODĖL nori tai pasakyti?

KADA yra tinkamiausias laikas tai pasakyti?

KOKIOJE aplinkoje ruošiasi tai pasakyti?

2. Pradėkite nuo teigiamų vertinimų!

Teigiama informacija pozityviai veikia besimokančiojo savigarbą, o su pozityvia savigarpa asmuo jaučiasi gerai ir yra pasiruošęs kaitai. Neigiama grįžtamoji informacija neigiamai veikia savigarbą. Besimokantieji su žemesne savigarpa išsiskiria mažesniu pasitikėjimu, sunkiau priima kitų pateikiamą informaciją, labiau linkę priešintis augimui ir pokyčiams. Pozityvus savęs vertinimas yra ypač svarbus, kad besimokantysis būtų labiau atviras mokymuisi. Jeigu pirmiau pateikiamas pozityvus grįžtamasis ryšys, tai gali skatinti besimokančiojo pasitikėjimą savimi, o tada jis bus linkęs geriau priimti ir negatyvią grįžtamąją informaciją, mažiau priešinsis negatyvios informacijos klausimuisi ir jos kaip pagalbos suvokimui.

Jeigu neigiama grįžtamoji informacija yra pateikiama pirma, besimokantysis jausis priešiška. Teigiamas grįžtamasis ryšys pateiktas po neigiamo yra mažiau girdimas ir suvokiamas kaip pozityvus. Ir priešingai, kai teigiama informacija pateikiama pirma, besimokantysis jausis geriau, o po to pateikiama neigiama informacija bus geriau girdima ir pozityviau suvokiama.

3. Atrinkite prioritetus!

Visą grįžtamąją informaciją ne visada reikia pateikti iš karto. Geriausia paskirstyti informaciją įvertinus, kiek besimokantysis, remdamasis savo patirtimi, jos gali priimti, kad ji būtų naudinga. Todėl būtina atrinkti prioritetines sritis (susikirstyti pagal svarbumą) ir pateikti ją nuoširdžiai ir pozityviai. Tačiau nuoširdžiai nereiškia, kad viskas turi būti pateikta atvirai ir iki galo.

4. Išskirkite besimokančiojo veikloje tai, kas individualu!

Jeigu grįžtamojo ryšio tikslas padėti besimokančiajam, tada labai svarbu, kad grįžtamoji informacija būtų pagrįsta konkrečiais pavyzdžiais ar specifiskomis situacijomis ar įvykiais, kuriuos stebėjote besimokančiojo veikloje. Būtina paaiškinti besimokančiajam, ką jis padarė labai gerai, kokie buvo trukdžiai, kas vertė jus daryti atitinkamas išvadas.

5. Kalbėkite apie elgseną, kuri turėtų būti keičiama!

Grįžtamasis ryšys gali būti labiau naudingas, jeigu besimokančiajam tai bus susiję su veiklos tobulinimu, veiklos būdų pasirinkimu ar kontrole. Pateikiama informacija nepagelbės, jeigu ji bus nukreipta į besimokančiojo išvaizdos kritiką. Ir priešingai, grįžtamasis ryšys bus reikšmingas, jeigu jūs kalbėsite apie poelgius, kurie padėjo ir kurie trukdė mokymosi procesui.

6. Siūlykite alternatyvas!

Siūlyti alternatyvas ypač svarbu, jeigu jūs pateikiate neigiamą grįžtamąją informaciją. Tam, kad grįžtamoji informacija būtų konstruktyvi ir patrauktų besimokančiojo dėmesį, galėtų pasitarnauti diskusijos, pasiūlytos alternatyvos ar efektyvios veiklos strategijos.

7. Kalbėkite savo vardu!

Mokydami ir suteikdami grįžtamąją informaciją, jūs privalote kalbėti savo vardu. Jūs negalite kalbėti kieno nors kito vardu, nes suteikiamas grįžtamasis ryšys yra parentas JŪSŪ patirtimi, JŪSŪ suvokimu, JŪSŪ nuomone ir vertybių sistema. Kitų žmonių galvojimas gali skirtis nuo JŪSŪ. Besimokantysis turi suprasti, kad pateikiama grįžtamoji informacija remiasi jūsų stebėjimu, jūsų interpretacija, jūsų išvadomis. Kalbėdami savo vardu galite vartoti frazes:

Man atrodo, kad ...

Įspūdis, kurį aš susidariau ...

Aš tai būčiau linkęs/usi interpretuoti ...

Remdamasi savo patirtimi ...

Aš manyčiau, kad tai galėtų padėti ...

Ką aš manau apie tai ...

8. Palikite besimokančiajam galimybę pasirinkti!

Vienas iš svarbiausių mokymo uždavinių - suteikti besimokančiajam teisę prisiimti atsakomybę už savo elgseną ir veiksmus. Dėstytojas turėtų modeliuoti šį procesą ir garantuoti, kad besimokantysis būtų pasiruošęs reflektuoti ką jis tik ką girdėjo apie savo elgseną, spręsti ką numato daryti, kad pasiektų norimą rezultatą. Dėstytojas privalo padėti besimokančiajam nustatyti ir įvertinti savo galimybes, pasirinkimus, skatinti jo asmeninį ir profesinį augimą.

Užduotys besimokantiems :

Grįžtamojo ryšio teikimo priemonė

Mokymosi vertinimas, įvertinant galutines sukaupias žinias

Studento vardas, pavardė: _____

Dėstytojo vardas, pavardė: _____

Data: _____

Vertinamos sritys		Įvertinimai			
Įsigilinimas: <i>Ar žinių sukaupimas atskleidžia kritišką mąstymą?</i>		3	2	1	0
Augimas: <i>Ar žinių kaupimas parodo augimą ar pokyčiu laike?</i>		3	2	1	0
Akivaizdumas: <i>Ar augimą, keitimąsi įtakoja akivaizdumas?</i>		3	2	1	0
Metapažinimas: <i>Ar studentas supranta savo stipriąsias ir silpnąsias puses mokymesi?</i>		3	2	1	0
Plėtojimas: <i>Ar žinių sukaupimas plėtoja tolimesnius siekius?</i>		3	2	1	0
Bendri komentarai:					
Dalykai, kurie man patinka tavo žinių kaupime:					
Pasiūlymai pagerinimui:					

--	--

Šifravimo ženklai: 3-aiškiai atskleistas
2-pakankamai pristatytas
1-pristatytas, bet neadekvatus
0-nepristatytas

Gaudamas grįžtamąją informaciją, dėstytojas gali klausti save:

- *Kokiu būdu jis sužino, kad besimokantysis suvokia ir interpretuoja grįžtamąją informaciją taip, kaip ją suvokia ir interpretuoja ?* Tai galima patikrinti, jeigu paprašoma besimokančiojo apibendrinti pagrindinius grįžtamojo ryšio aspektus ar paklausti, kaip jis suprato kas buvo pasakyta. Tai padės dėstytojui išsiaiškinti nesupratimus ir neteisingą interpretaciją.
- *Kokiu būdu sužinoti kokias mokymosi galimybes turi besimokantysis?*
- *Ar tai yra abipusis procesas tarp dėstytojo ir besimokančiojo?*
 - Ar išklauso ką besimokantysis yra pasakęs?
 - Ar padrašina besimokantįjį pasidalinti savo supratimu?
 - Ar padrašina besimokantįjį suteikti grįžtamąjį ryšį apie dėstytojo suteiktą grįžtamąją informaciją?
- *Kokiu būdu besimokantysis priima grįžtamąją informaciją?*
- *Kokiu būdu grįžtamasis ryšys paliečia besimokantįjį? Ar ta informacija jam yra naudinga?*
- *Koks yra grįžtamasis ryšys, ką besimokantysis sako apie dėstytoją, jo pasitikėjimą, vertybes, neigiamą nuomonę?*

Užduotys besimokantiejiems :

Besimokantieji suskirstomi į keturias grupes. Kiekviena grupė gauna skirtingą užduotį.

Užduotis pirmai grupei: pateikite konkrečios mikro paskaitos pavyzdį.

Užduotis antrai grupei: po to, kai stebėsite pirmos grupės mikro paskaitą, pateikite konstruktyvų teigiamą grįžtamąjį ryšį pirmosios grupės nariams.

Užduotis trečiai grupei: po to, kai stebėsite pirmos grupės mikro paskaitą, pateikite konstruktyvų neigiamą grįžtamąjį ryšį pirmosios grupės nariams.

Užduotis ketvirtai grupei: po to, kai stebėsite pirmos grupės mikro paskaitą, pateikite kritiką pirmosios grupės nariams.

Po to visų grupių besimokantieji kartu aptaria kaip grįžtamosios informacijos "teikėjai" ir "gavėjai" jautėsi pateikdami ir priimdami įvairaus pobūdžio informaciją.

Užduotys besimokantiems :

Kiekvienam besimokančiajam pateikiamas tuščias lapas popieriaus. Jame prašoma parašyti, kokiomis frazėmis pradėsite savo pasisakymus, suteikdami grįžtamąją informaciją savo studentams.

Užduotys besimokantiems :

Grįžtamojo ryšio gavimo priemonė: kurso įvertinimas

Kurso pavadinimas	Data
Dėstytojas/-a	2005

Mielas studente, iš jūsų apgalvoto ir sąžiningo kurso įvertinimo dėstytojas ir personalas gali gauti daug naudingos informacijos. Mes jus užtikriname, kad tol kol jūs nebūsite įvertinti (galutiniu pažymiu), jokia informacija dėstytojui nebus pateikta.

Dėstytojas/-a Įvertinimo skalė: 5 – puiku, 4 – gerai, 3 – patenkinamai, 2 – silpnai, 1 – blogai

1. Gerai žino dėstomą dalyką	5	4	3	2	1
2. Efektyviai išnaudoja paskaitos laiką	5	4	3	2	1
3. Aiškiai kalba ir jį/ją lengva išgirsti	5	4	3	2	1
4. Sugeba sudominti dėstomu dalyku	5	4	3	2	1
5. Sugeba studentus įtraukti į darbą užsiėmimo metu	5	4	3	2	1
6. Sugeba užmegzti kontaktą su auditorija	5	4	3	2	1
7. Aiškiai pateikia užduotis ir reikalavimus	5	4	3	2	1
8. Vertinime naudoja kaupiamojo balo sistemą	5	4	3	2	1
9. Teisingai ir principingai vertina	5	4	3	2	1
10. Konsultuoja, kai į jį/ją kreipiasi	5	4	3	2	1
11. Suteikia grįžtamąjį ryšį studentams į jų atliktą darbą	5	4	3	2	1
12. Gerbia studentus	5	4	3	2	1

Kursas

1. Kurso programos intensyvumas	5	4	3	2	1
2. Kurso aktualumas šiandien (šiuolaikiškumas)	5	4	3	2	1
3. Kurso naudingumas bendram išsilavinimui	5	4	3	2	1
4. Kurso naudingumas ruošiantis profesijai	5	4	3	2	1
5. Kurso medžiagos pakankamumas	5	4	3	2	1
6. Kurso medžiagos kokybiškumas	5	4	3	2	1
7. Kurso tvarkaraštis	5	4	3	2	1

Kurso metu įgyti įgūdžiai

1. Informacijos paieškos ir tvarkymo					
2. Teorinio darbo (analizės, apibendrinimo, modeliavimo ir t.t.)					
3. Praktinės veiklos					

4. Teorijos pritaikymo praktikoje					
5. Praktikos teoretizavimo (konceptualizavimo)					
6. Atsiminimo ir atgaminimo					
7. Kritinio mąstymo					
8. Kūrybinio mąstymo					

Bendras kurso įvertinimas

1. Koks bendras šio dėstytojo darbo efektyvumas?
Puikus:5 Geras:4 Vidutinis:3 Patenkinamas:2 Blogas:1
2. Koks vidutinis visų, šį semestrą Jums dėsciusių, dėstytojų darbo efektyvumas?
Puikus:5 Geras:4 Vidutinis:3 Patenkinamas:2 Blogas:1
3. Ar rinktumėtės šį dėstytoją, jei būtų sudaryta galimybė jį/ją pasirinkti kitam kursui? TAIP NE
4. Komentarai ir pasiūlymai:

Geriausi kurso bruožai	Blogiausi kurso bruožai
Kokius pakeitimus siūlote	Kiti komentarai

5.9. Savęs vertinimas ir metapažinimas

Metapažinimas

Metapažinimas yra mąstymo ir suvokimo procesas, kurio objektas yra kognityvinė (pažintinė) veikla, arba keletas kognityvinių veiklų, kurias subjektas ką tik atliko arba dar vis atlikinėja, arba mentalinis šių kognityvinių veiklų rezultatas.

Metapažinimo rezultatas gali būti sprendimas (kuris dažniausiai būna neišreikštas) apie vertinamų pažinimo veiklų rezultatų kokybę. Metapažinimo sritis apima:

- sąmoningas vidines žinias, kurias turi individas apie savo paties pažinimo būseną ir procesus;
- individo gebėjimus tikslingai patikrinti ir planuoti savo pažinimo procesus, skirtus tam tikro tikslo pasiekimui.

Norint pažinti patį save, reikia suvokti ir priimti sprendimą apie savo paties pažintinę veiklą arba jos rezultatą. Norint save reguliuoti, reikia priimti sprendimus. Yra išskirti trys metapažinimo veiklos lygiai prie tam tikros veiklos:

1. veiklos nuosprendis (patenkinama ar ne, teisinga ar ne, ir t.t.)

2. analizė (kodėl)

3. sprendimas veikti, pvz., ar konsultuotis, ar keisti mokymosi strategiją, ir t.t.

Taip pat yra išskiriamos trys situacijos, kuriose besimokantysis gali surasti save, siekiant vadovauti šioms metapažinimo veikloms:

Prieš atlikimą. Šiuo atveju mes turime pasirinkti prieš konfrontaciją su realybe (pasirinkdami kursą studijoms, pasirinkdami temą, kurią norite nagrinėti, ir t.t.).

Atlikimo metu. Tipiškas šio atvejo pavyzdys yra įsitikinimo/ tikrumo laipsnis kiekvienam klausimui ar atsakymui, t.y. momentas, kai mes žinome klausimą ir savo pastangas, bet dar nežinome atsakymų, kuriuos pateiks ekspertas (dažnai – tai dėstytojas) arba kolegų besimokančiųjų atsakymai.

Po atlikimo ir jo įvertinimo, atlikto eksperto, arba palyginimo su kitų atlikėjų (kitų besimokančiųjų) atlikimu.

Norėdami apibūdinti šias tris situacijas, naudojame priešdėlius PRIEŠ, PER ir PO: *prieš-sprendimas*, *per-sprendimas* (sprendimas atlikimo metu), *po-sprendimas* (sprendimas, pasibaigus veiksmui), *prieš-analizė*, ir t.t.

Metapažinimo koncepcija sąlygoja naujų hipotezių atsiradimą, teigiančių, jog paties besimokančiojo strategijų savianalizės kokybė iš tiesų apsprendžia jo paties mokymosi efektyvumo gerinimą. Šios hipotezės teigia, jog besimokančiųjų veiksmų įvairovės paaikškinimas remiasi ne tik atlikimo metodų įvairove, kiek jų metapažinimo veiklų, kurias jie atlieka, skirtingumas.

Dažniausiai dėstytojai nepalieka studentams pakankamai laisvės reflektuoti apie savo žinias, mokymosi procesą ir rezultatus. Tačiau studentams mokytis yra esminiai svarbu, norint tapti savarankiškais ir nepriklausomais nuo dėstytojų, priimant sprendimus dėl savo mokymosi proceso: *ką aš turėčiau išmolti? Kaip aš turėčiau mokytis? Kur aš turėčiau ieškoti informacijos?..*

Jeigu jaunam žmogui nesiseka susidaryti refleksyvųjį požiūrį, susijusį su žiniomis, kurias ji(s) gauna, tai jis palaipsniui veiks vedamas išorinių požiūrių – jį kontroliuos ir jam vadovaus pačios žinios. Tačiau jeigu jam pasiseks sukurti tokį požiūrį, jis pats kontroliuos ir atrinks žinias pagal savo poreikius.

Šis gebėjimas kontroliuoti ir atrinkti žinias pagal savo poreikius yra metapažinimo dalis.

Galimybė atsakyti už savo paties mokymą yra būtinas įgūdis būsimam mokymuisi (akademiniam ar kitam), ir tai pabrėžiama daugelyje diskusijų apie visą gyvenimą trunkantį mokymąsi. Geras “savaiminis besimokantysis” ('self-learner') yra autonomiškas

besimokantysis. Norint juo tapti, reikia turėti patirties mokymosi situacijose ir dalyvauti metapažinimo refleksijoje apie savo paties praktiką.

Šiandieną metapažinimo svarbos refleksija tampa būtina. Revoliucija, kuri per pastaruosius keletą metų vyksta žinių ir mokymo pasaulyuose iššaukė poreikį įgyti naujus tikslus (mathetic) įgūdžius (mokytis kaip mokytis), kurie tapo vienas svarbiausių. Šiame kontekste šių dienų besimokančiajam pastoviai reikia reflektuoti apie savo paties mokymosi procesą ir vertinti bei iš naujo, esant reikalui, jį pritaikyti.

Refleksija ir metapažinimo vystymas turėtų būti traktuojamas kaip vienas pagrindinių tikslų švietimo institucijoje. Besimokančiuosius reikia mokyti refleksinių veiklų ir skatinti būti atsakingais už savo pačių mokymąsi.

Apačioje pateikti dėstytojų, norinčių išmokyti savo studentus metapažinimo veiksmus įvairiuose kursuose elgesio pavyzdžiai. Mes tikimės, kad šis sąrašas, kuris nėra išbaigtas, praplės individualias idėjas ir patirtis.

- Paaiškinimas: apima sugebėjimą nustatyti, apibūdinti arba paaiškinti kognityvinius aspektus, naudojamas atlikti užduotį.
- Analizė (Metapažinimo): sąsajų (tikslas/ metodas, priežastis/ efektas, ir t.t.) kūrimas tarp procesų, naudojamų užduoties atlikimui, ir gauto rezultato, arba tarp tų procesų ir aplinkos kintamųjų, galinčių ją įtakoti arba netgi tarp naudojamų kognityvinių procesų ir subjekto asmeninių savybių.
- Planavimas: plačiąja prasme, jis susideda iš ateities planavimo, kognityvinių veiksmų rezultatų įsivaizdavimo ir/arba būsimų strategijų planavimo, skirtų planuoti ir pasiekti tuos rezultatus.
- Decentralizavimas: plačiąja prasme, tai susiję su skirtingų žmonių požiūrių perspektyvomis, kognityviniu, emociniu ir socialiniu požiūriu.
- Auto-vertinimas: kaip metakognityvinis procesas, jis susijęs su individo savo pateis kognityvinio elgesio vertinimu (produktais ir procesais) ir su faktoriais, kurie įtakoja elgesį.
- (Metakognityvinis) taisymas: tai procesas, kurio metu subjektas integruoja turimą informaciją apie savo kognityvinės veiklos situaciją (įvairių veiklų dėka, kurias mes ką tik aptarėme) ir palygina bei priešpastato jas pradinei metakognityvinei realaus gyvenimo informacijai, siekiant adaptuoti ir efektyvinti kognityvines strategijas”.

Savireguliacijos išryškėjimas

Išorinės intervencijos (pavyzdžiui, iš dėstytojo pusės) neturės jokio efekto, jeigu mokymosi subjektas jų nesuvokia, neinterpretuoja ir neasimiliuoja. Jeigu teorija yra priimta ir užskaityta, galima daryti išvadas, kad visos reguliacinės veiklos žmogiškajame prote dienos pabaigoje yra nieko daugiau, kaip savireguliacijos formos.

Dėstytojas savireguliacijos aspektu turi atlikti unikalų vaidmenį: mokyti studentą ir skatinti jo savireguliacijos, savo funkcijų vadybos (jeigu reikia – reguliuojant), ir mokymosi proceso galimybes. Mes matome savireguliaciją mokyme kaip studento atsakomybę. Iš viso yra šešios funkcijos:

- (savi) analizė
- Mokymosi poreikių (savi) analizė;
- (asmeninio) mokymo projekto nustatymas;
- (asmeninio) mokymo plano apibrėžimas;
- (asmeninis) užduočių vykdymas;
- (asmeninių) rezultatų stebėjimas;
- (asmeninis) sprendimas dėl grįžtamojo ryšio ciklo.

Norint priimti sprendimus šiais etapais, studentui neišvengiamai prireiks metapažinimo veiklos apie savo paties žinias, sprendimus ir savęs vertinimą.

Besimokančiojo įtraukimas į vertinimo procesą

Savęs vertinimo naudojimas studijų procese, gali padėti besimokančiojo metapažinimo kūrime: save vertindamas, besimokantysis turės aiškiai apibūdinti savo suvokimą, reflektuoti apie savo strategijas, palyginti savo požiūrį su kitų besimokančiųjų požiūriais, integruoti išorinius kriterijus į savo nuorodas ir aktyviai valdyti nuorodas tarp įvairių užduočių, kurias jis turės atlikti.

išskiria tris besimokančiojo dalyvavimo vertinimo procese formas:

- Savęs vertinimą (self-evaluation) (siaurąja prasme)
- Abipusį vertinimą (mutual evaluation)
- Bendrą vertinimą (co-evaluation)

Pagal, sąsajos tarp šių trijų aktyvaus besimokančiojo dalyvavimo vertinime formų užtikrina, kad mokymas yra dinamiškai reguliuojamas (ir studento mokymosi procesas ir dėstytojo mokymo būdas). Praktiškai tariant, rekomenduoja organizuoti ypač ankstyvose mokymo stadijose, abipusio vertinimo (mutual evaluation) ir bendrojo vertinimo (co-evaluation) formas, kadangi jos atstovauja situacijas, kai savęs vertinimo įgūdžiai gali būti įgyti ir

besimokantysis nuolat to pasėkoje jais galės naudotis. Kitaip tariant, savęs vertinimas – tai ne interaktyvaus mokymo proceso pradžia, bet, greičiau, pabaiga.

Savęs vertinimo veikla yra daug daugiau nei dauguma skirtingų vertinimo technologijų: tai yra veikla, kuri reikalauja, kad studentas reflektuotų apie savo paties žinias ir mokymosi galimybes, siekiant jas vystyti ir valdyti (reguliuoti). Savęs vertinimo mokymasis nėra lengvas – visiškai priešingai! Tačiau aiškaus kieno nors pretenzijų arba veiklos sėkmės ar nesėkmės realybės vertinimo įgūdžius galima išugdyti mokymo pagalba.

Norint padėti įtraukti savęs įvertinimo veiklas į studentų mokymą ir parengti jas taip, kad jos padėtų reguliuoti mokymąsi. Yra išskiriamos tris rekomendacijas pateiktas šios srities literatūroje, išreikštas trimis veiksmažodžiais: *Mokyti – Motyvuoti – Aiškinti*.

Mokyti Savęs vertinimas praktiškai yra kognityvinė veikla, arba, dar tiksliau, kognityvinių įgūdžių rūšis. Jis teikia atgalinį ryšį ir praktiką, ypatingai reikalingą tokių įgūdžių vystyme. Todėl yra būtina mokyti studentus savęs vertinimo skirtingose situacijose naudojant įvairiausius metodus. Šis įvairovės poreikis taip pat padeda užtikrinti, kad studentams nebus “nuobodu” su nuolat “pasikartojančiais” pratimais.

Motyvuoti. Dažnai remiamasi prielaida, kad visi studentai yra motyvuoti. Tačiau taip yra retai. Tai būdinga vertinimui, ir savęs vertinimui: ne visi besimokantieji domisi dėstytojo teikiamu grįžtamuoju

Aiškinti. Labai dažnai studentai nėra informuojami, ko iš jų tikisi dėstytojai. Jie nežino žaidimo taisyklių, kuriomis grindžiami dėstytojo - besimokančiojo santykiai... lygtai jie turėtų jas atspėti! Ypač yra nerealu tikėtis studentų suprasti savęs-vertinimo veiklas ir ko dėstytojai iš tokių veiklų tikisi, jeigu tai nebus paaiškinta. Štai kodėl svarbu dėstytojui kiek įmanoma aiškiau ir išsamiau tai paaiškinti.

Veiklos ir pasiekimų savianalizės

Iš pradžių studentams gali atrodyti, kad savęs vertinimas užima daug laiko ir duoda mažai naudos. Štai kodėl yra labai svarbu dėstytojui, tikinčiam “savęs įvertinimo” nauda, praleisti kiek nors laiko pristatant savęs vertinimo sąvoką ir su ja susijusius metodus ir kriterijus, pateikti konkrečių pavyzdžių ir paaiškinti privalumus. Tokias diskusija apie savo veiklos vertinimą turėtų motyvuoti studentus ir paskatinti juos dalyvauti užduotyse, su sąlyga, jog jų nuomonės bus išgirstos. Pačiam dėstytojui tai padeda sužinoti, kokius klausimus užduoda studentai apie savęs-vertinimo veiklą ir taip pat sužinoti jų požiūrį apie dalyką.

Neužtenka tik paaiškinti savęs vertinimo užduočių privalumus studentams: susiję veiklos – savęs vertinimo objektas – privalo dominti studentą, nes kitaip savęs vertinimo veikla nebus rimtai atliekama arba bus nenaudinga studentams.

5.10. Dėstytojo savęs vertinimas

1. Autonomiškumas

Kiekvienas dėstytojas turi tam tikrą veiklos autonomiškumą: galimybes rinktis mokymo metodus, atrinkti mokomąją medžiagą, kurti individualiasias programas, tam tikrą programos procentą sudaryti savo nuožiūra.

2. Atsakomybė

Dėstytojas privalo prisiimti atsakomybę už mokymo/si rezultatus, derindamas mokymo programą ir studijų procesą prie patvirtintų standartų, siekdamas, kad mokymo/si metu standartas būtų pasiektas ir studentai būtų pasiruošę egzaminams.

3. Dėstytojo mokymo/si ir kitos profesinės pareigos

Dėstytojo profesinės pareigos apima į šešias sritis: pasiruošimą užsiėmimui, medžiagos pristatymą, dėstytojų ir studentų tarpasmeninius santykius, komunikaciją, mokymo/si vertinimą bei dalykinę kompetenciją.

3.1. Pasiruošimas

- besimokančiųjų poreikių nustatymas;
- dalyko/kurso temų analizė bei loginių ryšių tarp jų apibrėžimas;
- besimokančiųjų mokymosi rezultatų išankstinis numatymas;
- tinkamų mokymo/si metodų atrinkimas;
- kurso/dalyko užsiėmimų planų rašymas;
- mokymo/si priemonių ruošimas ir atranka.

3.2. Pristatymas

- mokymo/si metodų atranka bei naudojamų metodų tobulinimas;
- medžiagos pateikimas:
 - įvadas
 - dėstymas

- išvados

- lankstus reagavimas į situaciją grupėje;
- efektyvus mokymo priemonių naudojimas.

3.3. Dėstytojo ir studentų tarpasmeniniai santykiai

- saugus besimokančiųjų dalyvavimas užsiėmime;
- palankus psichologinis klimatas ir pagalba besimokantiejiems.

3.4. Komunikacija

- susikalbėjimas (tų pačių prasmų vartojimas);
- efektyvi verbalinė ir neverbalinė komunikacija.

3.5. Mokymo/si vertinimas

Pastaba: kadangi apie studentų mokymąsi vertinimą kalbama visame modelyje, todėl šioje dalyje apie tai nebus kalbama.

3.6. Dalykinė dėstytojo kompetencija

Remdamasis mokymo planu, apibėžus savo kompetenciją, gavus grįžtamąją informaciją, dėstytojas turėtų dar kartą įvertinti savo veiklą:

- Ar naudotos mokymo strategijos tinkamos grupei ?
- Ar mokymo/si aplinka buvo tinkamai paruošta ?
- Ar bendraujant buvo vartojama suprantama kalba ?
- Ar buvo atlikta besimokančiųjų sėkmių ir nesėkmių analizė ?

3.7. Kitos profesinės užduotys

Kadangi dėstytojo veikla yra susijusi ne tik su mokymo procesu, bet ir su kitomis profesinėmis užduotimis, todėl jas būtina fiksuoti (7 lentelė).

lentelė

Kitos profesinės užduotys

Profesinė užduotis	Aprašymas
Vadybos ir administravimo	tvarakaraštis, priemonės, aprūpinimas resursais

Sąveika su išoriniais partneriais	bendradarbiavimas su švietimo įstaigos bendruomene ir kitais partneriais
Sąveika su organizacijomis	sąveika su kitais departamentais
Atsakomybė už besimokančiuosius	pagalba besimokantiems, tiutorystė, disciplina
Atsakomybė už kursą/dalyką	programos, ugdymo turinio kūrimas, kurso įvertinimas
Egzaminų administravimas	ryšiai su egzaminų centrais, egzaminų, administravimas

4. Grįžtamojo ryšio šaltiniai apie dėstytojo veiklą

Grįžtamasis ryšys dėstytojui gali būti gaunamas įvairiais būdais: jį gali suteikti studentai, kolegos, tutorius. Tačiau visi šie žmonės bus linkę dėstytojui suteikti grįžtamąją informaciją, kurią jis gali gauti ir atlikdamas savęs vertinimą. Gaudamas grįžtamąją informaciją iš kitų, dėstytojas gali rasti daugybę pasiteisinimų, kodėl aplinkinių vertinimai yra nekorektiški. Tuo tarpu savęs ir savo veiklos vertinimas sudaro mažiau sąlygų *pasiteisinimui*.

Užduotis besimokantiems

Dėstytojo veiklos savianalizė

<i>Praktinio mokymo savistabos forma</i>	
Data:	Grupė:
Laikas:	Dalykas/tema
Vieta:	
Savo veiklos savianalizė	Komentaras

Savo veiklos stebėjimo papildomi k o m e n t a r a i:

Pasiruošimas:

Pristatymas:

Dėstytojo/besimokančiųjų tarpasmeniniai santykiai:

Komunikacija:

Mokymosi vertinimas:

Dalykinė kompetencija:

Remdamasis mokymo planu, apibėžus savo kompetenciją, gavus grįžtamąją informaciją, dėstytojas turėtų dar kartą įvertinti savo veiklą:

- *Ar naudotos mokymo strategijos tinkamos grupei ?*
- *Ar mokymo/si aplinka buvo tinkamai paruošta ?*
- *Ar bendraujant buvo vartojama suprantama kalba ?*
- *Ar buvo atlikta besimokančiųjų sėkmių ir nesėkmių analizė ?*

Grįžtamojo ryšio šaltiniai apie dėstytojo veiklą

Grįžtamasis ryšys mokytojui gali būti teikiamas įvairiais būdais: jį gali suteikti besimokantieji, kolegos, aukštosios mokyklos dėstytojas (tutorius). Tačiau visi šie žmonės bus linkę mokytojui suteikti grįžtamąją informaciją, kurią jis gali gauti ir atlikdamas savęs

vertinimą. Gaudamas grįžtamąją informaciją iš kitų, mokytojas gali rasti daugybę pasiteisinimų, kodėl aplinkinių vertinimai yra nekorektiški. Tuo tarpu savęs ir savo veiklos vertinimas sudaro mažiau sąlygų *pasiteisinimui*.

Užduotis besimokantiems

Paimkite tuščią lapą popieriaus.

Jame parašykite, kokiomis frazėmis pradėsite savo pasisakymus, suteikdami grįžtamąją informaciją besimokantiems ar vertinamiesiems. Pakomentuokite tai, ką parašėte.

6. Vertinimo užduočių parengimas ir taikymas

Studijų tikslai

- Paaikškinti testų sampratą;
- Pagrįsti testų reikšmingumą;
- Paaikškinti testų sudarymo logiką;
- Pristatyti užduočių tipus, pagrįdžiant pavyzdžiais;
- Suprasti testų naudojimo reikalavimus.

Kognityvinės srities tikslus tyręs B. S. Bloom išvedė “taksonomiją” (klasifikaciją), kurioje pažymėjo 6 galimus kognityvinių tikslų lygius. Kiekvienoje taksonomijoje tikslai išštyti augimo principu: nuo žemesniųjų veiklos lygmenų pereinama prie aukštesniųjų.

Žinojimas – yra vienas pagrindinių pažinimo lygmenų, jame svarbiausia - atmintis. Studentai, kurie atsimena faktus ar atpažįsta situaciją yra šiame lygmenyje. Formuluojuant žinojimo lygmens tikslus, stengiamasi klausti, ko tikimasi iš besimokančiojo, kad jis žinotų mokymosi pabaigoje: faktus; tam tikros srities technologiją; tam tikrus kriterijus; tam tikrus metodus; principus ir apibendrinimus; žinias apie teorijas ir struktūras; žinias apie klasifikacijas ir kategorijas ir kt. Užduotis, kuria siekiama išsiaiškinti, ką ir kiek studentai atsimena, klausimai apie faktus ir kt. gali prasidėti:

Kas atsitiko, kai?

Kur yra?

Kada?

Įvardykite

Palyginkite

Apibrėžkite

Išvardinkite ir trumpai apibūdinkite

Formuluojant mokymo tikslus ir užduotis žinojimo lygmeniui nustatyti rekomenduojami šioje lentelėje pateikti veiksmažodžiai:

Bendroji sakinio dalis	Aktyvusis veiksmažodis arba frazė
Besimokantysis galės/ sugebės	atsiminti pakartoti užrašyti pateikti išvardyti išdėstyti nupiešti atpasakoti pavadinti apibrėžti

Supratimas yra antrasis pažinimo lygmuo, kurį galima pastebėti, jei studentas gali perfrazuoti, pakeisti savo žodžiais specifinius teiginius, taip pat pateikti originalius, savo sugalvotus ir tinkamai iliustruojančius reiškinių ar principą, pavyzdžius. Pateikiant supratimo lygmens tikslus, siekiama parodyti, ką studentai turi suprasti mokymosi pabaigoje: išversti tai, ką žino; interpretuoti, ką žino; apibūdinti, kaip jie sužinojo ir kt. Užduotys, skirtos šio lygmens supratimo matavimui galėtų būti formuluojamos:

Pasakykite savais žodžiais.

Apibūdinkite

Kuris iš jų yra pavyzdys?

Kuris iš teiginių atitinka turimą informaciją?

Kaip paaiškintumėte diagramą?

Pateikite netinkamų maisto produktų laikymo pavyzdžių.....

Formuluojant mokymo tikslus ir užduotis supratimo kognityviniam lygmeniui nustatyti rekomenduojami šioje lentelėje pateikti veiksmažodžiai:

Bendroji sakinio dalis	Aktyvusis veiksmažodis arba frazė
Besimokantysis galės/ sugebės	perteikti perpasakoti paaiškinti apžvelgti atpasakoti aptarti apibūdinti interpretuoti išreikšti išversti referuoti

Pritaikymas yra trečias pažinimo lygmuo, jame sugebama panaudoti taisykles, dėsnius konkrečiose situacijose. Formuluojant pritaikymo lygmens tikslus, siekiama išreikšti gebėjimą panaudoti tam tikrą teoriją ar informaciją naujoje situacijoje. Pritaikymo užduotyse galima naudoti tokias formuluotes:

Parodykite, kaip remiantis , galima paaiškinti

Paaiškinkite, kodėl atsitiko

Kuriais (gamtos mokslų, socialinių mokslų, matematikos, literatūros) principais remiantis galima paaiškinti šį reiškinį?

Kaip panaudotumėte X teoriją spęsdami šią problemą?

Formuluojant mokymo tikslus ir užduotis pritaikymo lygmeniui nustatyti rekomenduojami šioje lentelėje pateikti veiksmažodžiai:

Bendroji sakinio dalis	Aktyvusis veiksmažodis arba frazė		
Besimokantysis galės/ sugebės	demonstruoti inscenizuoti palyginti supriešinti panaudoti	apibendrinti ilustruoti valdyti suvaidinti aprašyti	pritaikyti parinkti išdėstyti planuoti pavartoti

Analizavimas - ketvirtas pažinimo lygmuo. Analizuojant reikia gebėti pastebėti, kokia konkrečioje situacijoje būtų prasminga teorija. Studentas turi gebėti analizuoti problemą, nurodydamas, kuri iš daugelio teorijų bei idėjų yra tinkamiausia ar prasmingiausia numatytos problemos sprendimui. Šio lygio tikslų formuluote siekiama apibūdinti gebėjimą išskaidyti reiškinį, medžiagą į sudėtinės dalis, parodant jų tarpusavio priklausomybę, t.y. nustatyti, ar studentai gali mokymosi pabaigoje analizuoti konkrečios srities reiškinius, tam tikros srities ryšius ir santykius, organizacinius principus ir kt. Analizavimo užduotys galėtų būti formuluojamos naudojant tokius teiginius:

Palyginkite

Supriešinkite su

Kokios yra svarbios ypatybės?

Suklasifikuokite.

Remdamiesi pavienių elementų ryšiais, apibendrinkite (indukcija).

Nustatykite, kokias klaidas darėte mąstydami mūsų tema.

Koks požiūris būtų geresnis...

Kuri teorija geriausiai padėtų spręsti x problemą?

Formuluojant mokymo tikslus ir užduotis analizavimo lygmeniui nustatyti rekomenduojami šioje lentelėje pateikti veiksmažodžiai:

Bendroji sakinio dalis	Aktyvusis veiksmažodis arba frazė		
Besimokantysis galės/ sugebės	išspręsti svarstyti klausinėti nustatyti ryš išanalizuoti diferencijuoti	išskirti atskirti tyrinėti kritikuoti palyginti	sugretinti įvertinti išnagrinėti apžiūrėti schematizuoti

Sintetinis. Šiame, penktajame pažinimo lygmenyje žmogus geba derinti, jungti elementus į visumą, suformuluoti naują modelį. Elementai ir ryšiai tarp jų yra vienodai svarbios visumos dalys. Formuluojant šio lygmens tikslus, siekiama apibūdinti studentų gebėjimą dirbti su atskiromis dalimis, elementais ir pan. Sujungiant juos į visumą, sudarant iki šiol nežinomą struktūrą ar modelį. Siekiama atsakyti į klausimą, ar studentai mokymosi pabaigoje gebės sukurti tam tikrus ryšius mokymosi srityje, sudaryti vieningą planą ar operacijų kompleksą. Sintetinio užduotį galima pradėti formuluoti taip:

Sudarykite

Kaip patikrintumėte šią (hipotezę, prielaidą, idėją, šį teiginį) ?

Kaip jūs darytumėte ?

Abstrakcijos: nustatykite grindžiamąsias temas ir modelius.

Remdamiesi apibendrinimais, padarykite konkrečias išvadas (dedukcija).

Kuo siejasi x ir x teorijos?

Formuluojant mokymo tikslus ir užduotis sintezės lygmeniui nustatyti rekomenduojami šioje lentelėje pateikti veiksmažodžiai:

Bendroji sakinio dalis	Aktyvusis veiksmažodis arba frazė		
Besimokantysis galės/ sugebės	surinkti sukurti suprojektuoti sudaryti	suformuluoti pasiūlyti suorganizuoti valdyti	sutvarkyti apibrėžti sukonstruoti suplanuoti

	parengti	prieiti išvadą
--	----------	----------------

Ivertinimas yra šeštas, aukščiausias, pažinimo lygmuo, kuriame studentas turėtų gebėti pademonstruoti, kad gali susidaryti savo nuomonę, taip pat spręsti apie kokios nors idėjos kokybę, tinkamumą situacijai. Šio lygmens tikslo formuluote siekiama išreikšti gebėjimą argumentuoti, palyginti priešingus požiūrius ir argumentus, daryti sprendimus ir kt. Be to, norima atsakyti į klausimą, ar studentai mokymosi pabaigoje sugeba priimti sprendimus remdamiesi vidiniais samprotavimais, remdamiesi išoriniais faktais ir įrodymais. Užduotys, skirtos šio lygmens supratimui, gali prasidėti taip:

Nustatykite, ar ?

Ar atitinka kriterijus? Kodėl atitinka arba kodėl neatitinka?

Ar yra vykęs pavyzdys? Kodėl vykęs arba kodėl nevykęs?

Pagal kokius kriterijus jūs nustatytumėte pagrįstumą?

Kaip juos nustatėte? Pagrįskite juos.....

Kodėl jūs taip manote?.....

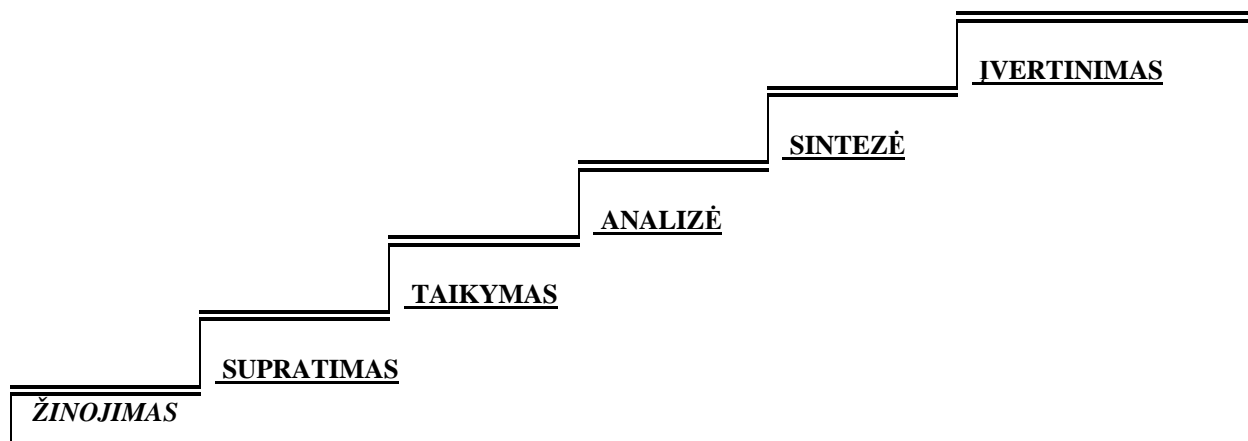
Aprašykite bei palyginkite x ir y teorijų privalumus ir trūkumus.

Formuluojant mokymo tikslus ir užduotis pritaikymo lygmeniui nustatyti rekomenduojami šioje lentelėje pateikti veiksmažodžiai:

Bendroji sakinio dalis	Aktyvusis veiksmažodis arba frazė		
Besimokantysis galės/ sugebės	atrinkti nuspręsti prieiti išvadą pasirinkti	įvertinti palyginti nustatyti patikrinti	kritikuoti atskirti atrinkti nustatyti

Užduotis besimokantiesiems

Besimokantieji suskirstomi į grupes ir kiekvienai grupei pasiūloma parengti po tris testo pavyzdžius: sakinio užbaigimo, klausimų ir atsakymų testo taip/ne ir teisingo atsakymo rinkimosi iš kelių atsakymų

6.1. Užduočių tipai ir praktinio panaudojimo pavyzdžiai

Užduočių yra įvairių. Kiekviena jų yra siejama su tam tikru pažinimo lygmeniu, pavyzdžiui, *pasirinkimo užduotys* labiau tinka, siekiant išsiaiškinti, ką studentas atsimena. *Atvirojo tipo klausimai* labiau tinkami, pavyzdžiui, gebėjimo taikyti tikrinimui, tačiau kiekvienas užduoties tipas gali būti taikomas lanksčiai.

Toliau detaliau nagrinėsime užduočių tipus, jų parengimo logiką, pritaikymo privalumus ir trūkumus.

6.1.1 Ilgų atsakymų (apybraižos pobūdžio atsakymo, ese) reikalaujančios užduotys

Šias užduotis sudaro teiginiai klausimai, kurie reikalauja ilgo ir išsamaus atsakymo. Taikant tokias užduotis yra siekiama, kad studentas, sprenddamas užduotis, panaudotų ne tik žinias, bet ir sudėtingesnius pažinimo procesus. Taip pat, tokios užduotys leidžia nustatyti, kad besimokantysis žino ne tik faktus, bet ir sąsajas tarp faktų ar atskirų reiškinių apibrėžiančių dalių. Tokios formos užduotys reikalauja sugebėjimo mąstyti, o ne tik atsiminti žinias.

Pagrindinis apybraižinių klausimų privalumas – jie reikalauja iš besimokančiųjų sudėtingo atsakymo. Kita vertus, tai ir jų pagrindinis trūkumas. Kadangi atsakymai yra sudėtingi, sunku juos teisingai ir patikimai įvertinti. Apybraižos pobūdžio atsakymai, kurie gali būti laisvai interpretuojami, įvertinami šališkiau negu, pavyzdžiui, atsakymai į atrankos klausimus, nes ten atsakymai objektyviai yra teisingi arba klaidingi.

Parenkant tik ilgų atsakymų klausimus, yra pavojus aprėpti tik mažą dalį mokymo(-si) medžiagos ir neapimti daugelio kitų svarbių mokomųjų dalykų temų.

Apybraižos pobūdžio atsakymų reikalaujančius klausimus galima greitai ir lengvai sudaryti, tačiau atsakymų į juos vertinimas užima daug laiko ir yra sudėtingas. Užduotys, reikalaujančios ilgų atsakymų, stiprina besimokančiųjų motyvus mokytis įvairiais būdais, traktuoti dalyką, kurio mokosi, kaip vientisą, kad galėtų jį aptarti ir interpretuoti savo terminais ir sąvokomis.

Apybraižos atsakymų reikalaujančios užduotys yra efektyvios, kai siekiama vertinti aukštesnio lygmens pažinimo procesus: mokėjimą taikyti žinias, analizuoti, sintetinti ir įvertinti. Šios užduotys mažiau tinkamos, kai tikrinamos paprastesnės žinios ar supratimas. Pageidaujamo atsakymo (apybraižos) ilgis susijęs su temos apimtimi. Plačių temų apybraižas sunkiau patikimai įvertinti, tačiau iš besimokančiųjų tai reikalauja savarankiškai susiplanuoti temą, pasirinkti, į ką sutelks savo dėmesį.

Rengiant ilgo (apybraižos) tipo atsakymų reikalaujančias užduotis, svarbu numatyti atsakymo modelį, kuriuo galima būtų vadovautis, kai bus vertinama. Vertinamasis, prieš atlikdamas šias užduotis, turi žinoti atsakymo vertinimo kriterijus. Užduoties atsakymui turi būti palikta pakankamai vietos.

Šio tipo užduotims priskiriamos esė tipo užduotys.

Esė tipo užduotys yra labiausiai pasitelkiamos aukštesnių - supratimo, taikymo, analizės, sintetinio bei įvertinimo - lygmenų tikrinimui.

Pirmasis šių užduočių privalumas yra tas, kad supratimo, taikymo, analizės gebėjimo tikrinimui esė atviras užduotis yra daug lengviau suformuluoti, negu kurią kitą užduoties formą. *Antrasis* privalumas yra tas, kad studentai gali laisvai išreikšti, ką ir kaip jie supranta, parodyti, kaip moka taikyti bei analizuoti. *Trečia*, studentai turi aktyviai atsimentinti informaciją, kurią pateikia, kaip argumentus. Užduotyse dažniausiai jiems tereikia atpažinti jau pateiktą informaciją ir įvertinti savo atpažinimo teisingumą. Tačiau esė taip pat turi trūkumų, tarp kurių svarbiausias – tikrinimas ir įvertinimas. Ypač sunku esė tikrinti, kai studentų yra daug, todėl ją taikyti įmanoma tik nedidelėse grupėse. Nepriklausomai nuo esė skaičiaus (100 ar 10), visada sunku jas įvertinti, nes vertinimas visada subjektyvus, jam įtaką daro net raštas, kalbos taisyklingumas.

Tikrinant ir vertinant esė reikia iš anksto nuspręsti (ir paskelbti mokiniams) ar esė kalba, jos taisyklingumas, sklandumas bus vertinami. Peržiūrėkite esė klausimus, prieš skelbdami juos - ko jūs pats tikėtės, ką pats parašytumėte vienu ar kitu klausimu. Tikrindami darbus vertinkite pirmiausia visų studentų atsakymus į pirmą klausimą, tada visų studentų

atsakymus į antrą klausimą. Prieš vertindami atsakymus, sumaišykite darbus, nes, rašant balą, egzistuoja perkėlimumo efektas – nesąmoningai rašomas toks pats balas antram studentui, koks buvo parašytas pirmam. Darbų sumaišymas padeda šio efekto išvengti. Taip pat, siūloma vertinti ne visus klausimus iš eilės, o pirmo studento pirmą ir antrą klausimus, antro studento trečią ir ketvirtą, trečio studento paskutinį klausimą ir taip toliau. Geriausias būdas išvengti subjektyvumo asmens atžvilgiu – paprašyti, kad studentai ant esė užrašytų kodus, vardą ir pavardę vėliau pasisakydami, koks mokinys yra vieno ar kito darbo autorius. Taip pat prasminga paprašyti kolegų įvertinti kelis darbus analizuojant, ar įvertinimai panašūs. Kitas variantas – patiems peržiūrėti įvertinimus po kelių dienų, stebint, ar vertintumėte taip pat. Jei nepritariate pats sau, reikia svarstyti, ar vertinimo procedūra buvo teisinga.

6.1.2. Papildymo arba užbaigimo užduotys

Tokio tipo užduotis sudaro sakiniai, kuriuose yra praleisti žodžiai, sąvokos, skaičiai ar simboliai, o studentas turi rasti ir įrašyti teisingą reikiamą žodį, skaičių ar simbolį. Dažnai taikomos datų, konkrečių faktų, autorių įvardinimui. Užbaigimo tipo užduotys reikalauja klausti tik vieno teisingo atsakymo. Priešingu atveju sunku nuspręsti, ar atsakymas buvo teisingas, ar ne.

Papildymo užduočių atsakymai gali būti teiginio formos klausimo papildymas. Vertinamasis turi įrašyti teiginį papildančius kelis žodžius ar sakinį.

Papildymo užduotyse galima pasirinkimui pateikti kelis atsakymus iš kurių studentas turi išrinkti tinkantį duotajam teiginiui. Tokias užduotis visiškai nesunku sudaryti. Jos labai tinka įvertinti besimokančiųjų sugebėjimą prisiminti faktinę informaciją. Spėjimo elementas iš tikro pašalinamas, nes nereikia rinktis iš galimų teisingų atsakymų. Kad tuščių vietų užpildymo užduotis būtų gerai sudaryta, reikia vengti neaiškumo ir įsitikinti, kad į atsakymų rinkinyje yra tik vienintelis teisingas atsakymas.

Pavyzdžiui:

- *Vieną iš pateiktų žodžių įrašykite į apibrėžimą:*

..... tai riba, iki kurios žmogus leidžia daryti kompromisus su savo sąžine ir įsitikinimais.

a) savigarba,
c) pagarba,
e) prestižas,
g) pripažinimas,

b) garbė,
d) orumas,
f) savęs vertinimas,
h) karjera

Papildymo tipo užduotys gali būti formuluojamos tiesioginiais klausimais. Atsakant į tokius klausimus, nereikia pateikti ilgo ankščiau aptarto apybraižos tipo atsakymo. Pakanka atsakyti glaustai, tiksliai ir aiškiai.

Papildymo arba užbaigimo tipo užduočių privalumas tas, kad, atsakydamas į juos, vertinamasis turi atsiminti, o ne atpažinti teisingą atsakymą, arba sukurti logišką ir teisingą atsakymą. Užduočių, sudarytų iš tokio tipo klausimų trūkumas tas, kad dėstytoji gali būti sunku nuspręsti, ar atsakymas yra teisingas, ypač, jei studentas atsakymą sukūrė. Gali atsitikti taip, kad vertinamasis pateiks tam tikrus teisingo atsakymo sinonimus, ginčytinas alternatyvas ar svarstyti interpretacijas. Nuspręsti dėl atsakymo teisingumo lengviau tuomet, kai galimas tik vienas teisingas atsakymas, pavyzdžiui žodis, sąvoka, o ne kelių žodžių teiginys. Tačiau tokiu atveju, kai naudojamos tik trumpo atsakymo papildymo klausimais, gali būti nepakankamai įvertinti vertinamojo sugebėjimai sumaniai argumentuoti, skirti svarbius dalykus nuo ne taip svarbių. Tokio tipo užduotis sunku suprogramuoti ir jų vertinimui reikia skirti daugiau laiko.

6.1.3. Grupavimo užduotys

Grupavimo užduotys – tai tokios užduotys, kuriose pateikiamos dvi pavadinimų, pavyzdžių, teiginių, sąvokų ir kt. grupės. Studentas, sprenddamas tokio tipo užduotis, turi tų grupių elementus (sąvokas, teiginius, pavyzdžius ir kt.) suskirstyti pagal jų tarpusavio priklausomybę.

Grupavimo užduočių **pavyzdžiai**

Prisiminkite po 5 kiekvienos grupės mokymo metodus ir juos įrašykite atitinkamoje lentelės dalyje:

<i>Mokymo metodų grupė</i>	<i>Mokymo metodai</i>
<i>Informaciniai metodai</i>	
<i>Operaciniai metodai</i>	
<i>Kūrybiniai metodai</i>	

Grupavimo užduotys teikia galimybę įvertinti ir sudėtingesnius pažinimo procesus, pavyzdžiui loginį mąstymą, gebėjimą diferencijuoti ir apjungti faktus ar reiškinius, juos išdėstyti pagal tarpusavio priklausomybę ir pan. Tokių užduočių formulavimas užduočių rinkinyje jį paįvairina ir leidžia išvengti vienodo tipo užduočių pasikartojimo.

6.1.4. Atrankos užduotys

Šio tipo užduotys gali būti skiriamos į *alternatyvių atsakymų ir teisingo pasirinkimo užduotis*. Tokios užduotys gali būti įvairiai modifikuojamos, tačiau jų atlikimo logika nesikeičia – studentas turi atrinkti (pasirinkti, atskirti, sugretinti ir t.t.) teisingą (us) atsakymus.

Alternatyvių atsakymų užduotys

Šių užduočių formuluotes sudaro dvi dalys. Pradžioje pateikiamas pagrindinis sakiny – klausimas arba nebaigtas teiginys, kuris nurodo temą ar problemą. Antroje užduoties dalyje yra pateikiamos alternatyvos, iš kurių studentas renkasi, jo manymu, teisingą atsakymą. Rinkimosi iš kelių alternatyvų užduoties efektyvumą lemia tai, kaip sudarytos šios dvi dalys ir kokia yra visuma. Parašyti gerus rinkimosi iš kelių alternatyvų teiginius yra gana sudėtinga ir tai užima nemažai laiko.

Gage ir Berliner (1994) pateikia keletą taisyklių, kaip parengti alternatyvių atsakymų užduotis:

- Pradinis užduoties sakiny turi sutelkti dėmesį ir iškelti problemą.
- Neteisingi variantai (neteisingos alternatyvos) turi būti tikėtini, kad vertinamasis galėtų juos taip pat pasirinkti vietoje teisingo atsakymo.
- Neteisingų variantų reikia parašyti tiek, kiek jų gali būti logiškai sudaryta.
- Kai galima, sakinio kamiene naudotinas tiesioginis klausimas, o ne nebaigtas sakiny.
- Reikia vengti žodžių pasikartojimo alternatyviuose sakiniuose.
- Variantų ilgumas ir tikslumas neturi būti susiję su jų teisingumu.
- Teisingo atsakymo vieta užduotyse turi įvairuoti.
- Turi būti tik vienas variantas, kuris laikomas geriausiu.
- Nerekomenduojami tokie atsakymai: „Nė vienas šių variantų netinkamas“

Labai dažnai atrankos tipo užduotys yra taikomos norint nustatyti vertinamojo žinias. Pavyzdžiui, parinkdamas klausimui teisingą atsakymą žemiau pateiktose užduotyse, vertinamasis demonstruos atitinkamos srities žinias. Klausimo atsakymams pateiktos alternatyvos, iš kurių vertinamasis renkasi teisingą atsakymą, gali būti pateiktos ne tik žodžiu, žodžių deriniu, bet ir skaičiais ar simboliais.

Teisingo pasirinkimo užduotys

Šios užduotys yra taikomos gana dažnai, nes turi keletą privalumų. Jei vieną kartą užduotys buvo tinkamai ir kokybiškai parengtos, jas galima taikyti ir kitą kartą (užtikrinant,

kad užduočių medžiaga laikoma saugiai), taip pat galima suprogramuoti tikrinimą ir vertinamuosius apie rezultatus informuoti labai greitai.

Vienas svarbiausių šių užduočių privalumų yra tai, kad tokio tipo užduotis lengva tikrinti, ypač, kai studentų daug.

Kitas privalumas – užduotis galima lengvai perrašyti, šiek tiek pakeičiant klausimus. Tokiu būdu galima sukurti kelias to pačio tipo užduotis, naudojamas mokymosi pasiekimams tikrinti tos pačios temos viduryje bei pabaigoje.

Trečiasis privalumas – užduočių klausimus galima patikrinti statistiškai. Pavyzdžiui, klausimus, į kuriuos vienodai gerai atsako labai gerai ir prasčiau besimokantys studentai, atmesti.

Paminėtini kai kurie šio tipo užduočių trūkumai:

- Sunku parašyti tikrai gero pasirinkimo užduotis,
- Kai kuriems studentams tokios užduotys nepatinka, nes jie mano, kad jos nepadedą jiems pademonstruoti visų mokymosi pasiekimų,
- Šios užduotys matuoja, ar kiekvienas informacijos elementas yra savo vietoje, darant prielaidą, kad jų visuma parodo informacijos visumą. Šia prielaida galima pasikliauti, jei kuriant užduotis atsižvelgta į mokymosi tikslus, medžiagą bei supratimo lygmenis.

Sudarant teisingo pasirinkimo užduotis svarbu atkreipti dėmesį į kelis dalykus:

Formuluojant užduotį svarbu aiškiai nurodyti kontekstą, kuris lemia teisingo atsakymo pasirinkimą. Pavyzdžiui, žemiau pateikta formuluotė yra netinkama, kadangi teisingu atsakymu, priklausomai nuo pasirinktosios teorijos, galima laikyti ir 'a', ir 'b', ir 'c' variantus. **Pavyzdys:**

Mokymasis yra:

- elgsenos keitimasis.*
- pažinimo struktūrų tobulėjimas.*
- veikla.*

Užduoties klausimą reikėtų reformuluoti, pavyzdžiui, taip:

Mokymasis, *biheviaristų požiūriu*, yra:

- elgsenos keitimasis.*
- pažinimo struktūrų tobulėjimas.*
- veikla.*

Formuluojant užduotis, tarp teisingų atsakymų reikia įtraukti neteisingus atsakymus. Užduoties formuluotėje verta pateikti, pavyzdžiui, vyraujančias klaidingas nuomones, kurias mokslas yra paneigęs. Tačiau neteisingas atsakymas neturi vizualiai skirtis nuo teisingo atsakymo. Visi atsakymų variantai turi būti tokio pat ilgio, naudotinos tos pačios kalbos dalys.

Nereikėtų naudoti tokių žodžių, kaip „visada“, „niekada“, nes studentai greitai supranta, kad absoliutūs teiginiai retai būna teisingi teiginiai. Taip pat, užduočių rinkinyje nereikėtų teisingo atsakymo varianto visada žymėti raide – „c“, o neteisingo – „b“. Atsakymų pasiskirstymas neturi būti nuspėjamas. Kai užduočių rinkinys sudarytas tik iš teisingo pasirinkimo tipo užduočių, atlikimo rezultatų vertinimas gali būti labai paprastas – kiekvienai teisingai atliktai užduočiai priskiriamas vienas balas. Jei užduočių rinkinį sudaro dešimt užduočių – teisingai atsakius į visus klausimus vertinamasis surenka 10 balų. Tačiau galima suskirstyti ir kitaip: vieną užduotį įvertinti vienu balu, kitas – dviem ar net puse balo ir t.t., priklausomai nuo užduočių sudėtingumo.

„Taip/ne“ tipo užduotys

Tai teisingo pasirinkimo tipo užduotys, sudaromos iš klausimų ar teiginių, į kuriuos reikia atsakyti „taip“ arba „ne“. Šios užduotys yra panašios į alternatyvių atsakymų užduotis, bet lengvesnės, nes vertinamasis turi pasirinkti tik iš dviejų alternatyvų.

Teisingo-klaidingo atsakymo užduotys

Teisingo pasirinkimo užduotį galima lengvai perrašyti teisingo - klaidingo atsakymo principu. Teisingo-klaidingo atsakymo užduotims būdingi tie patys privalumai: *juos galima naudoti kelis kartus, lengva tikrinti, atlikti statistinius skaičiavimus, aiškinantis nerodančius žinojimo klausimus.*

Teisingo - klaidingo atsakymo užduotys būna ilgesnės, nes kiekvieną iš atsakymų galima parašyti atskiru teiginiu. Kaip rodo užduočių socialiniuose tyrimuose analizė, kuo daugiau užduotyse teiginių, klausimų ar formuluočių, tuo jos patikimesnės. Teisingo - klaidingo atsakymo tipo užduotys turės daug daugiau neteisingų atsakymų, kadangi, kaip rodo analizė, kaip tik tokios užduotys leidžia geriau grupuoti žinančius nuo nežinančių, neteisingi atsakymai leidžia geriau atskirti kada mokinys žinano, o kada - nežino. Dar vienas privalumas yra tas, kad kiekvienam teisingam atsakymui teisingo pasirinkimo užduotyse reikia parašyti bent tris ar keturis neteisingus, kurie savo forma, formuluote turi būti gana panašūs,- o tai yra didelis darbas. Todėl formuluojant teisingo-klaidingo atsakymo užduotis yra sutaupo laiko.

Šio tipo užduotys turi kai kurių trūkumų:

- ne visiems studentams patinka teisingo-klaidingo atsakymo užduotys,
- tokias užduotis sunku parašyti, kad matuotų aukštesnius pažinimo lygmenis.

Rengiant šio tipo užduotis, reikėtų vengti vienus atsakymus formuluoti kaip neiginius, o kitus – kaip teiginius. Svarbu aiškiai pateikti kontekstą, kuriame teisingas atsakymas yra teisingas.

Pavyzdžiui:

Nurodykite prie kiekvieno adresato pavyzdžio „teisinga“ ar „klaidinga“:

a. Sveikatos apsaugos ministerija
Farmacijos skyriaus viršininkui
J. Jonaičiui
.....

b. Sveikatos apsaugos ministerijos
Farmacijos skyriaus viršininkui
Jonui Jonaičiui
.....

c. Sveikatos apsaugos ministerija
Farmacijos skyrius
Viršininkui p. Jonui Jonaičiui
.....

Užduoties vertinimas gali būti toks pats paprastas, kaip ir teisingo atsakymo pasirinkimo atveju, tačiau gali būti taikoma ir *savirefleksija*. Pavyzdžiui, parašęs „teisinga“ ar „klaidinga“, skaitinėje skalėje vertinamasis dar turi parašyti, ar jis yra įsitikinęs atsakymo teisingumu. Pavyzdžiui, „3“ reiškia „esu visiškai įsitikinęs, kad atsakymas teisingas“, o „1“ reiškia „visai nesu įsitikinęs, kad atsakymas teisingas“.

Pavyzdžiui:

Tvarkomųjų dokumentų blanke turi būti šie rekvizitai:

Rekvizitai	Teisinga/ neteisinga	Savęs vertinimas
		3 – esu visiškai įsitikinęs, kad atsakymas teisingas; 2 – abejoju ar atsakymas teisingas; 1 – man labai sunku nuspręsti, ar atsakymas teisingas.
herbas arba prekių ženklas ir dokumento sudarymo vieta		

<i>įstaigos duomenys ir dokumento gavimo registracijos žyma</i>		
<i>gauto dokumento nuoroda ir dokumento suderinimo žyma</i>		
<i>herbas arba prekių ženklas ir dokumento pavadinimas</i>		
<i>herbas arba prekių ženklas ir dokumento sudarytojo pavadinimas</i>		

Galutinis rezultatas yra proporcija tarp teisingų atsakymų bei savo žinojimo įvertinimo. Geriau įvertintas bus tas studentas, kuris ir teisingai atsakė, ir buvo įsitikinęs atsakymų teisingumu, negu tas, kuris nors ir atsakė teisingai, savo atsakymų teisingumu nebuvo įsitikinęs. Iš kitos pusės, jei atsakymas neteisingas, tai daugiau gauna tas studentas, kuris jo teisingumu nėra įsitikinęs, rašo „1“, negu tas studentas, kuris visiškai įsitikinęs (parašė „3“) neteisingo atsakymo teisingumu.

Teisingų arba neteisingų teiginių klausimams būdingos kelios problemos:

- Dažnai jie yra neteisingai naudojami, kai sudarant tokias užduotis paimami sakiniai tiesiai iš vadovėlių ar mokymo medžiagos ir parašomi,
- įterpus priešdėli „ne“ sudaromi neteisingi teiginiai,
- Šiais klausimais vertinamos pažodinės žinios, bet ne supratimas.

6.5. Porų atrankos užduotys

Šios užduotys taip pat priskiriamos prie teisingo pasirinkimo užduočių grupės. Sprendžiant šias užduotis, iš dviejų sąvokų ar teiginių eilių reikia parinkti sąsają turinčias poras. Paprastai tokios užduotys tinka, kai norima nustatyti vertinamojo sugebėjimą derinti, jungti atskirus faktus. Šios užduotys netinka, jei norime vertinti sudėtingesnes ir subtilesnes žinias ar supratimą.

Pavyzdžiui:

- *Sujunkite rodyklėmis pagal prasmę tinkančias pirmojo ir antrojo stulpelio sąvokas, apibūdinančias mokymosi būdus:*

<i>muzikinis</i>	<i>matematinis</i>
<i>žodinis</i>	<i>kinestezinis</i>
<i>loginis</i>	<i>erdvinis</i>
<i>vizualinis</i>	<i>ritminis</i>
<i>kūno</i>	<i>lingvistinis</i>

- *Kairėje pusėje pateikti naršyklės priemonių juostos pagrindiniai mygtukai, dešinėje – jų paaiškinimai. Antrajame stupelyje paaiškinimus sunumeruokite taip, kad jų numeris atitiktų pirmajame stupelyje nurodytą mygtuką.*

1. Back	Nebesiūsti
2. Forward	Eiti į pradžios puslapį
3. Stop	Tinklalapio taisymas
4. Refresh	Atverti paieškos sistemos langą
5. Home	Iš naujo atsiūsti
6. Search	Eiti į tolesnį puslapį
7. Favorites	Žiniatinklio puslapių spausdinimas
8. History	Eiti į prieš tai buvusį puslapį
9. Mail	Iš naujo atsiūsti
10. Print	Aplankytų tinklapių registravimas
11. Edit	Išsiūsti laiškai

Taigi tumpų atsakymų reikalaujančios užduotys (alternatyvių atsakymų atrankos, taip/ne, porų atrankos ir kt.) gali būti įvairios ir, priklausomai nuo užduoties parengimo, gali atskleisti vertinamojo įvairaus pažinimo lygmens procesus. Įvairių tipo atrankos užduočių taikymas sudaro galimybę įdomiai ir įvairiai sudaryti užduočių rinkinį, tačiau dėstytojas turėtų žinoti ne tik tokių užduočių privalumus, tačiau ir trūkumus.

Šių užduočių privalumai būtų tokie:

- Galima patikrinti studento žinias apie konkrečius faktus, sąvokas, dėsnius.
- Vertinimo rezultatai gana objektyviai atspindi tikslų pasiekimo lygį, ypač kai užduotys parengtos pagal visas taisykles.
- Užduočių įvertinimas yra paprastas ir užima mažai laiko.
- Paprasta ir aiški užduočių pateikimo ir įvertinimo forma leidžia išvengti klaidų ir nesusipratimų.
- Įvairios savo forma ir turiniu užduotys leidžia apimti visą mokymosi turinį.
- Sprendimas apie užduoties atlikimą yra gana patikimas.

Trūkumai:

- Techninis užduočių rinkinio, leidžiančio patikrinti ar visapusiškai pasiekti mokymo tikslai, parengimas nėra lengvas ir reikalauja daug laiko.
- Nėra lengva parengti mąstymą ar dar sudėtingesnius procesus tikrinančias užduotis;
- Visuomet yra pavojus, kad tokių užduočių rinkinyje gali dominuoti žinias, o ne visus mokymo tikslus atspindinčios užduotys;

- Tokių užduočių rinkinys neleidžia atskleisti to, kaip vertinamasis randa tinkamą atsakymą, kuo remdamasis išsirenka būtent jį.

6.6. Užduotys – situacijos

Šio tipo užduotys dažniausiai formuluojamos taip, kad užduoties sąlygoje būtų nurodoma tam tikra specifinė situacija ar situacijai būdinga aplinka bei sąlygos. Užduoties sąlygoje pateikiamas klausimas ar nuoroda į tai, ką vertinamasis turi atlikti. Atlikdami užduotis, kuriose pateikti sprendimai, vertinamasis turi panaudoti aukštesnių lygmenų pažinimo procesus

Užduočių naudojimo privalumai:

- Galima patikrinti sudėtingus pažinimo procesus.
- Jei užduotys parengtos pagal visas taisykles vertinimo rezultatai gana objektyviai atspindi tikslų pasiekimo lygį.
- Įvairios savo forma ir turiniu užduotys leidžia apimti visą mokymosi turinį ir skatina atsiskleisti tokiems vertinamojo gebėjimams, kaip kūrybiškumas.
- Sprendimas apie užduoties atlikimą yra gana patikimas, nes galima atskleisti, koku būdu užduotis buvo atlikta.

Trūkumai:

- Užduočių įvertinimui būtini aiškūs vertinimo kriterijai. Kadangi tokio tipo užduotys yra gana įvairios, kriterijus gali tekti formuluoti kiekvienai užduočiai atskirai. Išskyrus tuos atvejus, kai užduoties sąlyga nukreipia besimokantį gauti konkretų atsakymą.
- Techninis užduočių rinkinio, leidžiančio patikrinti ar visapusiškai pasiekti mokymo tikslai, parengimas nėra lengvas ir reikalauja daug laiko.

Užduotis besimokantiems:

Testo parengimo pavyzdys

	Eil.Nr.	Klausimas	Balai
☐	1.	Šviesos greitis yra 180 mylių per sekundę. ○ Taip ○ Ne	0.5
☐	2.	Kas yra Italijos sostinė? ○ Viena ○ Madridas ○ Roma ○ Milanai	0.5

☐	3.	Kurie iš šių miestų yra Italijoje? ☐ Viena ☐ Madridas ☐ Roma ☐ Milanai	1
☐	4.	Kokius išradimus yra padarę šie išradėjai: Gutenbergas Edisonas Fultonas garlaivį fonografa judančio šrifto presą	2
☐	5.	Kokia yra kvadratinės lygties formulė? <input type="text"/>	2
☐	6.	Palyginkite Amerikos ir Prancūzijos revoliucijas ir nurodykite jų skirtumus. <input type="text"/>	4
Viso:			10

6.2. Užduočių atlikimo vertinimo logika

Kognityvinio lygmens užduočių skirtingas vertinimas visiškai netrukto nustatyti galutinius įvertinimus dešimties balų skalėje. Kolokviumą ir egzaminą rekomenduojama apskaičiuoti taikant normalinio pasiskirstymo principą. Tuomet, jeigu studentas surinko nuo 96 iki 100 proc. taškų, jam rašoma 10 balų. Taškų ir balų atitikmenys pateikiami lentelėje.

lentelė

Taškai	Balai
96 - 100	10
86 - 95	9
81 - 85	8
70 - 80	7
56 - 69	6
46 - 55	5
31 - 45	4
21 - 30	3
11 - 20	2
0 - 10	1

Vertinimas pagal kriterijų

Galima iš anksto nuspręsti, kad 90 ir daugiau proc. teisingų atsakymų surinkęs studentas gauna 10, 80-89 proc. teisingai atsakymų reiškia 9 ir taip toliau, dar daugiau, pažymius reikia

susieti su mokymosi tikslais. Reiškia, 10 rašoma tuomet, kai pasiekti visi numatytieji mokymo/si tikslai. Kriterinis vertinimas yra aiškus, suteikia informacijos apie mokymo/si kokybę. Be to, pažymį iš anksto siejant su surinktų balų skaičiumi (o ne su grupėje surinktų balų skaičiumi, skaičiuojant pažymį nuo realiai sutrinktų aukščiausių – žemiausių balų pasiskirstymo), šiek tiek sumažėja konkurencija tarp studentų.

Normatyvinis vertinimas

Kiekviena įvertinimo procedūra turi savo privalumų ir trūkumų, todėl būtina apie pasirinktą procedūrą informuoti tiek kolegas, tiek administraciją, tiek studentus. Tai pat patartina numatyti pažymio keitimo taisykles, ir pažymį keisti atvirai, vadovaujantis jomis, o ne pasiduoti atskiro studento garsiai reiškiamam nepasitenkinimui.

Klaidos formuojant ir pateikiant klausimus ir atsakymus:

- Vienu metu pateikiama daug klausimų.
- Dėstytojas pats pateikia klausimus ir pats į juos atsako.
- Klausimai pateikiami gabiems ar labiau mėgstamiems studentams.
- Sudėtingi klausimai pateikiami per anksti.
- Pateikiami nereikšmingi ir nereikalingi klausimai.
- Visada pateikiami to paties tipo klausimai.
- Pateikiami kito tipo klausimai, nesuteikiant išankstinės informacijos apie pakeitimus.
- Nereikalingi ir nesąžiningi klausimai.
- Nepaliekama laiko pagaltoti.
- Pateikiami neteisingi ir klaidingi atsakymai.
- Ignoruojami atsakymai.
- Nesugebama išvelgti atsakymo prasmės.
- Nesugebama suformuluoti atsakymo.

Šitaip vertinant, pažymys nenustatomas iš anksto. Nustatoma pažymio rašymo norma. Numatoma, kad 10 gaus 10 proc. aukščiausių balus gavusių studentų. Tai reiškia, kad nebūtinai jų pasiekimai turi būti iš 100 proc. teisingų atsakymų 100 proc. Gali būti, kad 100 proc. teisingai neatsakys nei vienas studentas, o aukščiausi balai bus 85, 83, 79 ir pan. balų. Tačiau, laikantis normatyvinio vertinimo procedūros, šie studentai gaus 10.

Toliau numatoma, kad 9 gaus 20 proc. studentų, 8 –40 proc.

Tokio įvertinimo privalumas yra tas, kad didžiausios pastangos mokantis yra įvertinamos, tai yra, skatinama motyvacija, konkurencija, nes tik parašęs geriau už kitus studentas gauna aukštesnį balą. Tačiau akivaizdūs ir trūkumai – konkurencija kelia papildomą įtampą, todėl kai kuriems studentams mokytis ypatingai sunku.

6.3. Vertinimo kriterijai

Dėstytojai vertina studentų žinias, įgūdžius, gebėjimus įvairiais būdais. Skirtingi dėstytojai teikia pirmumą įvairiems vertinimo metodams. Siekiant geresnio pažymio, reikia sužinoti, kuris metodas bus naudojamas, ir stengtis dirbti ta linkme t.y. į ką dėstytojas kreipia pagrindinį dėmesį, vertindamas studento veiklą ir ką reikia daryti siekiant geresnio vertinimo. Tačiau daugeliu atveju dėstytojų reikalavimai nėra visiškai aiškūs.

Dėstytojai dažnai nepasako kokie mokymosi rezultatai laukiami. Kartais jie net patys nežino jų, todėl būtina nusakyti laukiamus mokymosi rezultatus. Kriterijai yra tai, į ką dėstytojas kreips dėmesį susipažindamas su atlikta užduotimi ar klausinėdamas egzamino metu.

Užduotis besimokantiems:

Paprašoma, kad dėstytojai turėtų studentų darbų. Yra pateikiamos trys skirtingos studentų atliktos užduotys ir prašoma jas įvertinti (piešinys, rašinys, matematikos uždaviniai). Po to prašoma surašyti kriterijus, kuriais remiantis darbai buvo vertinami. Besimokantieji grupelėmis pristato savo darbo rezultatus. Apibendrinus išryškinamos problemos.

Akcentuojama, kad šie kriterijai turėtų būti žinomi prieš darbo pradžią. Bet tai gali būti ne taip paprasta dėl šių priežasčių:

- dėstytojas gali nesuprasti kriterijų svarbos;
- dėstytojas gali suprasti, bet jam sunku juos tiksliai aprašyti;
- dėstytojas gali aprašyti, bet nesugebėti paaiškinti;
- dėstytojas gali nesutikti su kriterijų aprašymo idėja, nes tai “mažintų jo akademinę laisvę”;
- dėstytojas gali palikti klausimą labai atvirą, siekdamas patikrinti studento sugebėjimus struktūrizuoti atsakymą ir pasirinkti metodą pačiam.

Jei studentas žino kriterijų svarbą, gali numatyti, kiek laiko ir pastangų reikės skirti kiekvienam veiklos aspektui:

1. "Ar šis kriterijus pakankamai vertingas?" Jei pristatymas sudaro tik 5% pažymio, neverta per daug stengtis, bet jei už tai skiriama 30%, verta pasistengti gerai pasiruošti pristatymui.

2. "Ar šis kriterijus atitinka studento stipriąsias puses?". Jei yra silpnas planų įgyvendinime, ir šis kriterijus yra tik vidutinio svorio, geriau koncentruotis į kitus kriterijus.

Jeigu nežinomi kriterijai ar jų svarba, ypatingą dėmesį reikėtų skirti pristatymui ir struktūrai.

Vienas iš efektyviausių kelių pagerinti studentų rašytinių užduočių kokybę yra pasakyti vertinimo kriterijus. Studentai, žinodami už ką balai pridedami ar atimami, bus pakankamai motyvuoti.

Dalis kriterijų yra bendri. Kartais kriterijai yra specifiniai tam tikram dalykui. Dažnai kriterijai žymiai keičiasi pagal vertinimo tikslus, vertinantį dėstytoją, vertinimo sritį ir būdą. Pavyzdžiui, mokslinis laboratorinis darbo vertinimo kriterijai gali skirtis priklausomai nuo keliamų tikslų:

- tobulinti darbo įgūdžius su įrengimais;
- tobulinti mokslinės metodologijos pagrindus;
- pagerinti ataskaitų rašymą;
- padidinti matavimo tikslumą;
- vartoti matematinius metodus ir t.t.

Šie skirtingi vertinimo tikslai turi atsispindėti vertinimo kriterijuose. Labai svarbu, kad studentai žinotų kur jie turi koncentruotis.

Apibrėžti kriterijai yra ne tik pedagogiškai efektyvūs, bet padeda nukreipti moksleivį/studentą tinkama linkme. Jie taip pat yra teisingi tuo, kad neutralizuoja "aureolės" efektą kai vertinant pristatymą atsiranda disproporcija baluose ir tvarkingai atspausdinta ataskaita nukreipia dėmesį nuo turinio. Tikslūs kriterijai taip pat padidina tikimybę, kad skirtingi vertintojai prieis prie tų pačių balų.

Derybos dėl kriterijų

Jei vertinimo kriterijai yra aiškiai apibrėžti, jie yra fiksuojami. Bet jeigu jie yra dėstytojo pasiūlyti, tada ir studentai gali turėti savo pasiūlymų. Tai rodo, kad

moksleiviai/studentai ne tik žino kriterijus, bet ir supranta bei jiems pritaria. Tai leidžia studentams pateikti savo pasiūlymus vertinimui.

Yra daug būdų, kaip moksleiviai/studentai gali pateikti ir derinti savo kriterijus Nepriklausomai nuo naudojamo metodo, darbo pabaigoje būtina turėti aiškų kriterijų sąrašą, su kuriuo visi sutiktų.

Paslėptieji kriterijai

Tai tokie kriterijai, kurie turi įtakos studento balui, bet nėra apibrėžti. Kriterijai, kurie turi įtakos studento pasiekimų rezultatams, bet jie nėra išsakyti. Jei norima, galima nutraukti spėliones ir atskleisti slaptuosius kriterijus:

- a. surašyti teigiamus ir neigiamus studentų darbų bruožus, turinčius įtakos pedagogo nuomonei;
- b. paskelbti šį sąrašą studentams.

6.4. Rekomendacijos egzamino užduočių parengimui ir organizavimui

Yra įvairių taisyklių, kurių turėtų laikytis dėstytojai, sudarydami užduotis studentų gebėjimams įvertinti. Bendrieji užduočių sudarymo principai reikalauja, kad užduotys atskiroms studijų kryptims derėtų su studijų tikslais, kad užduotys būtų tinkamos ir patikimos;

Užduotys neturėtų būti susijusios tik su informacijos prisiminimu, žinių atkartojimu. Žinoma, tokias užduotis yra paprasčiau parengti ir lengviau suskaičiuoti rezultatus. Dėstytojų, kurie rengia užduotis, tikslas turėtų būti skatinti studentų mąstymo procesus. Todėl rekomenduotina rengti užduotis remiantis Bloomo taksonomija. Tai pakankamai gera priemonė taikyti užduočių įvairumą.

Dėstytojų sudaromos užduotys gali būti tokios, į kurias reikia atsakyti “teisinga ar klaidinga”, “taip arba ne”, kurios reikalauja rasti atitiktį, užpildyti tuščias vietas, pasirinkti teisingą atsakymą iš keleto alternatyvių, išspręsti uždavinį, atlikti suderinimą ar grupavimą ir kt. Kiekvienas užduoties tipas turi privalumų ir trūkumų;

Kolokviumo ir egzamino turinys turi tiksliai atitikti studijų programos tikslus ir turinį; jeigu mokymo metu buvo dėstomos temos nesusijusios su mokymo tikslais, jų negalima įtraukti į egzamino užduotis.

Paruošti aplinką taip, kad tiktų užduotims atlikti. Fizinė aplinka, kurioje organizuojamas egzaminas, turėtų būti erdvi studentų darbui atlikti, tai savo ruožtu mažina kalbėjimąsi tarpusavyje. Aplinka, kurioje vyksta egzaminas, turi būti rami ir neblaškanti dėmesio;

Būdingos klaidos yra tai, kad nėra kruopščiai suformuotos užduočių atlikimo tvarkos, neaiškūs nurodymai. Daugeliu atveju egzaminas yra pradedamas įprasta tvarka, išdalinant užverstas užduotis ir liepiant nepradėti kol jiems nebus pasakyta. Tos procedūros būtina laikytis dėl dviejų priežasčių: *pirma*, kiekvienas studentas turi vienodai laiko užduotims atlikti ir *antra*, studentas gali pakartoti nurodymus visai grupei. Dėstytojai žino, kad duodant nurodymus, kaip atlikti užduotis, svarbu dar kartą pakartoti kiekvieną užduočių dalį ir nurodyti studentams, kiek laiko skirti kiekvienai daliai. Jei taikomi kelios užduočių tipai, reikia paaiškinti procedūras ir reikalavimus kiekvienai atskirai. Labai sarbi taisyklė, kad studentai pasirengtų užduočių atlikimui, yra įsitikinti, jog studentams viskas aišku, ką turės atlikti;

Būtina sumažinti kylantį studentų nerimą. Kai kurie studentai dėl egzamino patiria tokį nerimą, kuris neleidžia užduočių atlikti taip gerai, kaip, kad galėtų atlikti. Viena iš rekomendacijų, padėti studentams atsipalaiduoti, taikant paprastus metodus kaip gilus kvėpavimo pratimai, pamąstymai ir kt., kurie padeda susilpninti nerimą. Padėti studentams išmokti patiems nusiraminti, kaip paskirstyti laiką užduočių atlikimui, pradedant nuo atsakymus žinančių užduočių, pradžioje aplenkiant klausimus, į kuriuos jie nežino atsakymo. Ir taip mažina egzamino sukeltą nerimą ir gerina jo atlikimą.

Svarbu išlaikyti apie studento gauto įvertinimo konfidencialumą. Rezultatai viešai neturi būti skelbiami.

Užduotis besimokantiems

Pateikiama dėstytojo savo veiklos vertinimo klausimynas. Pasiūloma jį užpildyti

Gerbiamas Dėstytojau,

Pateikiame Jums klausimus, kurie padės įsivertinti Jūsų kasdieninį pedagoginį darbą, susijusį su studijų procesu. Prisiminkite savo darbą su konkrečia grupe ir atsakykite į pateiktus klausimus, pažymėdami Jums tinkantį atsakymą.

	TAIP	NE	NEBŪ-TINA
1. Ar pasirengdami paskaitai Jūs :			
1.1. aiškiai suformulavote tikslus / uždavinius, numatėte, kokius bendruosius gebėjimus ugdysite ?			
1.2. išsamiai ištyrėte studentų poreikius ?			
2. Parengėte išsamų paskaitos planą, numatydami :			
2.1. paskaitos darbotvarkę (laiką) ?			

2.2.	reikalingus išteklius (pvz. popierius, markerius ir t.t.) ?			
2.3.	mokymo metodus ir mokymosi stilius ?			
2.4.	įvadą į paskaitą, turinio dėstymą bei pamokos apibendrinimą ?			
2.5.	studentų vertinimo sistemą ?			
3.	Numatėte laiką galimoms problemoms ir jų sprendimo būdams ?			
4.	Ar įvado į paskaitą metu Jūs :			
4.1.	nustatėte konkrečios studentų grupės poreikius iš anksto ?			
4.2.	numatėte galimą studentų elgesį ?			
4.3.	numatėte sunkumus, galinčius trukdyti ?			
4.4.	gerai paskirstėte paskaitos laiką ?			
5.	Ar paskaitos pradžioje Jūs :			
5.1.	trumpai pristatėte, ko šiandien mokysite ?			
5.2.	pasakėte studentams, ko jie turi šioje pamokoje išmokti (pristatydami paskaitos tikslus, uždavinius) ?			
5.3.	atskleidėte ryšį su kitomis paskaitomis ?			
5.4.	sudominote studentus ?			
5.5.	su studentais aptarėte jiems keliamus reikalavimus ?			
6.	Ar dėstydami paskaitos turinį Jūs :			
6.1.	laikėtės loginės medžiagos išdėstymo sekos ?			
6.2.	pritaikėte paskaitos planą, atsižvelgdami į situaciją auditorijoje ?			

		TAIP	NE	NEBŪ- TINA
7.	Ar naudojote įvairias mokymo / mokymosi priemones, pavyzdžiui :			
7.1.	skaidrėmis ?			
7.2.	lenta ?			
7.3.	dalomąja medžiaga ?			
7.4.	magnetine lenta ?			
7.5.	dideliais popieriaus lapais ?			
7.6.	audio įrašais ?			
7.7.	kompiuteriais ?			
7.8.	kompiuterinėmis mokymo programomis ?			
7.9.	ar sėkmingai naudojate įvairius mokymo metodus ?			
7.10.	ar Jūs derinate pamokos tempą prie studentų sugebėjimo mokytis ir pamokos plano ?			
8.	Ar paskaitos pabaigoje Jūs :			
8.1.	trumpai apžvelgėte pamoką ?			
8.2.	akcentavote svarbiausius paskaitos dalykus (klausimus) ?			
8.3.	susiejote šios paskaitos medžiagą su kita paskaita ?			

9. Ar paskaitos metu bendraudami ir bendradarbiaudami Jūs :			
9.1. sėkmingai bendravote su studentais / ar neiškilo sunkumų bendraujant ?			
9.2. kalbėjote aiškiai ?			
9.3. paaiškinote naujas sąvokas, terminus ?			
9.4. sėkmingai atsakėte į studentų pateiktus klausimus ?			
9.5. aiškiai atsakėte į studentų pateiktus klausimus ?			
9.6. naudojote aiškias diagramas, brėžinius (pateiktus skaidrėse, lentoje, dideliuose popieriaus lapuose) ?			
9.7. aiškiai rašėte (skaidrėse, lentoje, popieriaus lapuose) ?			
9.8. gavote iš studentų grįžtamąjį ryšį ?			
9.9. skatinote, drąsinote studentus ?			
9.10. sėkmingai organizavote darbą grupėse ?			
9.11. efektyviai išnaudojote laiką, skirtą konsultacijoms ?			
9.12. suformavote studentų bendravimo (pvz.: rašymo, kalbėjimo, sugebėjimo užduoti klausimus) įgūdžius ir gebėjimus ?			
9.13. sugebėjote pažadinti studentų aktyvumą ir entuziazmą mokantis šio dalyko ?			
9.14. motyvavote (skatinote) studentus ?			
9.15. paskatinote studentus dirbti, domėtis dėstomu dalyku ?			
9.16. stebėjote studentų neverbalines reakcijas ?			
9.17. sugebėjote palaikyti drausmę ir tvarką ?			
9.18. sugebėjote nuraminti studentus, trukdančius dirbti ?			
9.19. buvote prieinamas studentams (geranoriškai padėjote) pamokos metu ?			

	TAIP	NE	NEBŪ- TINA
10. Ar vertindami studentų mokymąsi Jūs :			
10.1. nustatėte studentų išankstines žinias, gebėjimus ir įgūdžius ?			
10.2. numatėte vertinimo kriterijus ir jais naudojotės ?			
10.3. parinkote ir naudojote įvairius vertinimo būdus ?			
10.4. suformulavote įvairias užduotis studentų pasiekimams išsiaiškinti:			
10.5. parinkote rašinių temas ?			
10.6. parengėte praktinius testus ?			
10.7. parengėte reikalavimus stebėjimui ?			
10.8. užtikrinote vertinimo patikimumą ?			
10.9. ieškojote vertinimo būdų, mokymuisi palengvinti ?			
10.10. skatinote savęs vertinimą ?			
10.11. skatinote studentų tarpusavio vertinimą grupėse ?			
10.12. tiksliai, tvarkingai fiksavote vertinimo rezultatus, užtikrindami jų konfidencialumą ?			
11. Ar Jūs bandėte įvertinti :			
11.1. pamoką ?			

11.2. modulį ?			
11.3. kursą (dalyką) ?			
11.4. programą ?			
11.5. mokymo metodus ?			
11.6. padarėte išvadas, atsižvelgdami į įvertinimo rezultatus ?			
12. Ar dėstydami dalyką Jūs :			
12.1. pasirūpinote studentų darbo saugumu pamokos metu ?			
12.2. suteikėte visiems lygias galimybes mokytis ?			
12.3. ugdėte studentų mokymosi įgūdžius ?			
12.4. suteikėte reikiamas konsultacijas / pagalbą įvairiais studentą dominančiais klausimais ?			
12.5. atnaujinate savo dėstomo dalyko medžiagą ?			
12.6. atnaujinate savo mokymo metodus ?			
12.7. rūpinotės savo tobulėjimu (kvalifikacijos kėlimu) ?			

PRAŠOME PAŽYMĖTI TAS GRUPES, KURIOSE DIRBATE

DĖKOJAME UŽ NUOŠIRDŽIUS ATSAKYMUS !

LITERATŪRA

- Arends R. I. (1998). *Mokomės mokytis*. Vilnius: Margi raštai.
- Bloom B. (1956). *Taxonomy of Educational Objectives – The Cognitive Domain*. Longman: New York.
- Butkienė G., Kepalaitė A. (1996). *Mokymasis ir asmenybės brendimas*. Vilnius: Margi raštai.
- Gage N.L., Berliner D.C. (1994). *Pedagoginė psichologija*. Vilnius: Alna litera.
- Jansen E. (2000). *Tobulas mokymas*. Vilnius: Poligrafija.
- Jovaiša L. (1993). *Pedagogikos terminai*. Kaunas: Šviesa.
- Kardelis K. (2002). *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai*. Kaunas: Technologija.
- Laužackas R., Teresevičienė M., Stasiūnaitienė E. (2005). *Kompetencijų vertinimas neformaliajame ir savaiminiame mokymesi*. Kaunas: VDU leidykla.
- Laužackas R. (2005). *Profesinio rengimo terminų aiškinamasis žodynas*. Kaunas: VDU leidykla.
- Laužackas R. (1996). *Svarbiausios profesinės edukologijos sąvokos*. Vilnius: Phare Lietuvos profesinio rengimo reformos koordinavimo centras.
- Leclerq L., Poumay M. (2004). *Objective Assessment of Subjectivity: Confidence Marking and Partial Knowledge*. Presented at EARLI SIG on Metacognition at Amsterdam.
- Shelton K. (1999). *Galvojant apie refleksiją*. Rankraštis. VDU: PRSC.
- Teresevičienė M., Gedvilienė G. (1999). *Mokymasis bendradarbiaujant*. Vilnius: Garnelis.

Teresevičienė M., Gedvilienė G. (2003). *Mokymasis grupėse ir asmenybės kaita*. Monografija. Kaunas: VDU leidykla.

Teresevičienė M., Oldroyd. D., Gedvilienė G. (2004). *Suaugusiųjų mokymasis*. Kaunas: VDU leidykla.

Vaitkevičiūtė V. (2001). *Tarptautinių žodžių žodynas*. Vilnius: Žodynas.